

บทที่ ๒

ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจของผู้ปกครอง
นักเรียนต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียน ประกอบด้วยเนื้อหา คือ

๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ

๒.๑.๑ ความหมายของความพึงพอใจ

๒.๑.๒ ทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ

๒.๒ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับหลักการบริหารจัดการศึกษา

๒.๒.๑ ความหมายของหลักการบริหารจัดการศึกษา

๒.๒.๒ ทฤษฎีเกี่ยวกับหลักการบริหารจัดการศึกษา

๒.๓ หลักบริหารการจัดการศึกษาโรงเรียนสตรีนนทบุรี

๒.๓.๑ ด้านหลักสูตร

๒.๓.๒ ด้านการเรียนการสอน

๒.๓.๓ ด้านการวัดและประเมินผล

๒.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๕ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ

๒.๑.๑ ความหมายของความพึงพอใจ

ชัยยุทธ แสงแก่นเพชร^๐ ได้กล่าวไว้ว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกหรือทัศนคติในทางที่ดีต่องานที่ทำอยู่ ถ้าบุคคลใดมีความพึงพอใจใน การทำงานมากก็จะมี การเสียสละ อุทิศแรงกายแรงใจให้แก่งานมาก ส่วนผู้ที่มีความพึงพอใจ ส่วนผู้ที่มีความพึงพอใจน้อยก็มักจะทำงานตามหน้าที่ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับส่วนประกอบที่เป็นสิ่งจูงใจที่มีอยู่ในงานนั้น

ไกรเวช ธรฤทธิ์^๐ ได้กล่าวไว้ว่า ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานเป็นเรื่องของความรู้สึกที่ดีที่มีความสุขของบุคคลที่มีต่องานที่ปฏิบัติอยู่และความพึงพอใจจะส่งผลต่อขวัญในการปฏิบัติงาน อย่างไรก็ดีความพึงพอใจของแต่ละบุคคลไม่มีวันสิ้นสุด อาจเปลี่ยนแปลงได้เสมอตามกาลเวลาและสภาพแวดล้อม บุคคลจึงมีโอกาที่จะไม่พึงพอใจในสิ่งที่เคยพึงพอใจมาแล้วก็ได้

สุนิดา รัตนโกมล^๐ ได้กล่าวไว้ว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ เพื่อสนองความต้องการทางร่างกายและจิตใจที่จะทำให้ตนเองมีความสุขและเป็นที่ยอมรับของสังคม

สุวัฒนา ใบเจริญ^๐ ได้กล่าวไว้ว่า ความพึงพอใจหมายถึง ความรู้สึกที่ดีหรือเจตคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งนั้นๆ เมื่อบุคคลอุทิศแรงกายแรงใจและสติปัญญาเพื่อกระทำในสิ่งนั้น

---

^๐ ชัยยุทธ แสงแก่นเพชร , ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ , **ปริญญาพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต** , (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๓๗), หน้า ๒๓.

^๐ ไกรเวช ธรฤทธิ์, ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการในสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอและกิ่งอำเภอสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา , **ปริญญาพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต** , (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๔๒), หน้า ๑๓๒.

^๐ สุนิดา รัตนโกมล, ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการดำเนินงานของสหกรณ์ร้านค้า, **ปริญญาพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๓๕), หน้า ๑๖.

^๐ สุวัฒนา ใบเจริญ, ความพึงพอใจของลูกค้าต่อการให้บริการของธนาคารออมสินสาขาขอนแก่น, **ปริญญาพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๐), หน้า ๑๔๕.

อุบลลักษณ์ ไชยชนะ^๐ ได้กล่าวไว้ว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกหรือทัศนคติในที่เป็นไปตามความคาดหวังที่จะทำให้เกิดความสามารถในการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น

ยุคลธร เขตพงษ์^๙ ได้กล่าวไว้ว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกที่เกิดจากความต้องการที่มนุษย์คาดหวังไว้ ถ้าความต้องการได้รับการตอบสนองตามที่คาดหวังไว้หรือมากกว่าความพึงใจก็จะเกิดขึ้น แต่ถ้าความต้องการไม่ได้รับการตอบสนองตามที่คาดหวังไว้ความไม่พึงพอใจก็จะเกิดขึ้น

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจ หมายถึงพอใจ ชอบใจ พฤติกรรมเกี่ยวกับความพึงพอใจของมนุษย์คือความพยายามที่จะจัดความตึงเครียดหรือความกระวนกระวาย หรือภาวะไม่ได้ดุลยภาพในร่างกาย ซึ่งเมื่อมนุษย์สามารถจัดสิ่งต่างๆ ดังกล่าวได้แล้ว มนุษย์ย่อมได้รับความพึงพอใจในสิ่งที่ตนต้องการ

ชวลิต เหล่ารุ่งกาญจน์^๑ ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจไว้ว่า ความรู้สึกทางบวกความรู้สึกทางลบ และความสุขที่มีความสัมพันธ์กันอย่างสลับซับซ้อน โดยความพึงพอใจเกิดขึ้นเมื่อความรู้สึกทางบวกมากกว่าความรู้สึกทางลบ

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ กล่าวถึง ความพึงพอใจ ของลูกค้า (Customer Satisfaction) เป็นความรู้สึกของลูกค้าพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจ ซึ่งเป็นผลลัพธ์จากการเปรียบเทียบระหว่างการรับรู้ในการทำงานของผลิตภัณฑ์กับความคาดหวังของลูกค้า ถ้าผลการ

^๐ อุบลลักษณ์ ไชยชนะ , การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในการเรียนกับความสอดคล้องในการเลือกคณะของนักศึกษาวิทยาลัยเชิงใหม่ , วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต , (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๓), หน้า ๓๖.

^๙ ยุคลธร เขตพงษ์, ความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อการให้บริการของสถานบริการน้ำมันบางจาก: กรณีศึกษาห้างหุ้นส่วนจำกัด ทรัพย์มั่นคงบริการ สมุทรสาคร, สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๔), หน้า ๑๓.

^๑ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, พ.ศ.๒๕๔๒, กรุงเทพมหานคร : นาม มีบุ๊คส์พับลิชชั่น, ๒๕๔๖, หน้า ๗๕๓.

^๒ ชวลิต เหล่ารุ่งกาญจน์.ความพึงพอใจของลูกค้าต่อการบริการของธนาคารกรุงเทพมหานคร จำกัดมหาชน : ศึกษาเฉพาะกรณีท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี, กรุงเทพมหานคร : ภาคนิพนธ์คณะพัฒนาสังคม , (สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๓๘), หน้า ๗-๘.

^๓ ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ,องค์การและการจัดการ, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสาร, ๒๕๔๕),หน้า ๑๘-๑๙.

ทำงานของผลิตภัณฑ์เท่ากับความคาดหวังลูกค้าจะเกิดความพึงพอใจ และถ้าผลการทำงานของผลิตภัณฑ์สูงกว่าความคาดหวังมากลูกค้าก็จะเกิดความพึงพอใจอย่างมาก

Wolman^{๐๙} ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจว่า ความพอใจ คือ ความรู้สึกมีความสุขเมื่อประสบผลสำเร็จตามความคาดหวังความต้องการจากแรงจูงใจ

จากความหมายที่กล่าวมา พอสรุปได้ว่า ความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงาน หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดหรือทัศนคติที่มีต่อการปฏิบัติงานในทางบวก และเพื่อต้องการผลตอบแทนจากการทำงานโดยส่งผลให้บุคคลมีความกระตือรือร้น มีขวัญและกำลังใจในการทำงานให้บรรลุจุดหมายที่ตั้งไว้

๒.๑.๒ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ

ทฤษฎีลำดับความต้องการของมาสโลว์ (Maslow, 'Hierarchy of needs)

สุเทพ พงศ์ศิริรัตน์^{๐๑} ได้กล่าวถึงทฤษฎีลำดับความต้องการของมาสโลว์ (Maslow, 'Hierarchy of needs) เป็นทฤษฎีการจูงใจของมนุษย์ ซึ่งเสนอโดยนักจิตวิทยาชื่อ อับบราฮัม มาสโลว์ ซึ่งได้จัดลำดับความต้องการของมนุษย์จากขั้นต่ำถึงขั้นสูง รวม ๕ ระดับ ได้แก่

๑. ความต้องการทางทางร่างกาย (Physiological Needs) ซึ่งเป็นความต้องการขั้นต่ำเพื่อการอยู่รอดของบุคคล เช่น ความต้องการเรื่องอาหาร น้ำ ออกซิเจน เป็นต้น มีปัจจัยขององค์การที่สามารถตอบสนองความต้องการระดับนี้ก็คือการให้เงินเดือนขั้นต่ำสุดที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต รวมทั้งเงื่อนไขของการทำงานที่เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของพนักงาน

๒. ความต้องการความปลอดภัย (Safet Needs) ได้แก่ ความต้องการเรื่องความมั่นคง ความปลอดภัย เสรีภาพที่ปลอดภัยจากการคุกคามใดๆ เป็นต้น องค์การสามารถสร้างเงื่อนไขเพื่อตอบสนองความต้องการขั้นที่ ๒ นี้โดยจัดเงื่อนไขที่ปลอดภัยในที่ทำงาน มีความยุติธรรม สร้างความมั่นคงในงาน ให้ความสะดวกในกาทำงาน จัดให้มีระบบสวัสดิการสังคมและเงินตอบแทนหลังออกจากงาน มีค่าจ้างตอบแทนที่สูงกว่าเพื่อความอยู่รอดพื้นฐานของการดำรงชีวิตการให้เสรีภาพการรวมตัวเป็นสหภาพ เป็นต้น

^{๐๙} Wolman, BB. Dictionary of Behavioral Science. Von Nostrand: Reinhold Company, ๑๙๗๓, p. ๑๕๒-๑๕๔.

^{๐๑} สุเทพ พงศ์ศิริรัตน์, พฤติกรรมองค์การ, (เชียงใหม่ : คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏเชียงใหม่, ๒๕๔๔), หน้า ๑๑๗ - ๑๑๘.

๓. ความต้องการเป็นสมาชิกของ สังคม (Belonging Needs) ซึ่งประกอบด้วยความต้องการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ต้องการความรัก ความผูกพัน ความเป็นเพื่อนและมิตรภาพ องค์การสามารถตอบสนองความต้องการระดับนี้ด้วยการเปิดโอกาสให้สมาชิกได้พบปะสังสรรค์ทางสังคมระหว่างทำงาน ใช้วิธีนี้แทนงานด้วยการแนะนำช่วยเหลือกันที่มิตร ให้โอกาสสมาชิกได้ทำงานแบบทีมและพัฒนาสร้างความเป็นเพื่อนใหม่ขึ้นในที่ทำงาน

๔. ความต้องการที่ได้รับการยอมรับการยกย่องนับถือ (Esteem Needs) เป็นความต้องการระดับที่สี่ ที่เกี่ยวกับการยอมรับนับถือตนเองและการได้รับการยกย่องนับถือจากผู้อื่น เป็นความต้องการความสำเร็จ ความมีเกียรติศักดิ์ศรี ความยอมรับในความมีชื่อเสียง เป็นต้น องค์การสามารถทำกิจกรรมได้หลายอย่างที่แสดงต่อการตอบสนองความต้องการระดับนี้ เช่น การจัดงานเลี้ยงเป็นการฉลองความสำเร็จครั้งสำคัญ การให้เงินโบนัส แม้เป็นเงินจำนวนเล็กน้อยก็ตาม การให้ยอมรับคำแนะนำเพื่อปรับปรุงงานจากพนักงาน การมอบรางวัลเป็นโล่หรือสิ่งของเพื่อแสดงการให้เกียรติหรือการยอมรับ การกล่าวยกย่องถึงผลงานดีเด่นของพนักงานในโอกาสต่างๆ การพระราชทานชื่อผู้ที่มีผลงานดีเด่นในฐานะ บุคคลดีเด่นประจำโรงเรียน การให้สิทธิพิเศษที่แสดงถึงการได้รับเกียรติยกย่องในความสำเร็จ เป็นต้น

๕. ความต้องการสำเร็จดังใจ ปรารถนา (Self – Actualization) เป็นความต้องการขั้นสูงสุดของมนุษย์ที่เกิดขึ้นหลังจากความต้องการขั้นอื่นๆ ที่กล่าวมาแล้วได้รับการตอบสนองอย่างครบถ้วนเป็นความต้องการที่มีคุณค่าสูงสุดของความเป็นมนุษย์ที่มีความสมบูรณ์แห่งตน (Self Fulfillment) ได้ทำและได้สำเร็จในทุกอย่างที่ดินใฝ่ฝันและปรารถนา ได้ใช้ความสามารถและพัฒนาศักยภาพของตนได้ถึงขีดสูงสุด ดังนั้นบุคลากรที่อยู่ในระดับนี้ จึงถือได้ว่าเป็นทรัพยากรที่ทรงคุณค่าสูงสุดขององค์กรซึ่งหาได้ยากยิ่ง

จากทฤษฎีของมาสโลว์ ปัจจัยความต้องการระดับล่าง เช่น ความต้องการทางร่างกายที่ดี หรือด้านความมั่นคงปลอดภัยก็ดีเป็นความต้องการที่มาจากสิ่งจูงใจภายนอก (Extrinsic Motivation) ในขณะที่ความต้องการได้รับการยกย่องนับถือ หรือความต้องการดังใจปรารถนาก็ดี มีลักษณะเป็นสิ่งที่จูงใจจากภายใน (Intrinsic Motivation) มาสโลว์เชื่อว่า มนุษย์จะต้องได้รับการตอบสนองขั้นพื้นฐาน คือความต้องการทางร่างกายก่อน จึงจะเกิดแรงจูงใจในระดับสูงขึ้นต่อไป คือด้านความมั่นคงปลอดภัยและความต้องการทางสังคมตามลำดับ เมื่อไรก็ตามที่ความต้องการเหล่านี้ยังไม่ได้รับการตอบสนอง ก็จะเป็นพลังที่จะส่งผลกระทบต่อความคิดและพฤติกรรมของบุคคลนั้น แต่ถ้าความต้องการระดับใดได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการระดับนั้นจะไม่ใช่เป็นแรงจูงใจอีก โดยผู้นั้นจะแสวงหาความต้องการระดับที่สูงขึ้นต่อไป ทั้งนี้ ยกเว้นความต้องการสูงสุด คือ ความต้องการความสำเร็จดังใจปรารถนา ที่ยังเป็นแรงจูงใจอยู่เสมอ แม้ว่าบุคคลจะได้รับการตอบสนอง

ขั้นนี้แล้วก็ตาม และผลวิจัยชี้ว่ามนุษย์แต่ละคนมีระดับความต้องการที่เป็นแรงจูงใจต่างกัน ทั้งนี้ มีใช้ทุกคนที่สามารถตอบสนองความต้องการในระดับสูงจากการทำงาน

๒.๒ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับหลักบริหารการจัดการศึกษา

๒.๒.๑ ความหมายของหลักบริหารการจัดการศึกษา

นักวิชาการได้ให้ความหมายของ “การบริหาร” ไว้อย่างหลากหลายดังนี้

ศิริวรรณ เสรีรัตน์^{๐๐} ได้ให้ความหมายของคำว่า การบริหารคือ กลุ่มของกิจกรรม ประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์กร การสั่งการ หรือการอำนวยการ และการควบคุม ซึ่งจะมี ความสัมพันธ์โดยตรงกับทรัพยากรขององค์กร (6 M's) เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์และด้วย จุดมุ่งหมายสำคัญในการบรรลุความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิด ประสิทธิภาพผลครบถ้วน

การทองเทียวแห่งประเทศไทย^{๐๐} กล่าวว่า การบริหารจัดการ คือ กระบวนการในการ ประสานบุคคลและทรัพยากรอื่นๆเพื่อปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรโดย ทัวๆไปในการ บริหารมีกอสัยทรัพยากรหลักประเภทวัสดุ อุปกรณ์ คนเงิน และข่าวสารข้อมูล

รังสรรค์ ประเสริฐ^{๐๐} กล่าวว่า การบริหารจัดการ หมายถึง กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการ นำ ทรัพยากรมาใช้ให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร

ธงชัย สันติวงศ์^{๐๐} กล่าวถึงลักษณะของการบริหารจัดการไว้ ๓ ด้าน คือ

๑. ในด้านที่เป็นผู้นำหรือหัวหน้างาน งานบริหารจัดการ หมายถึง ภาระหน้าที่ของ บุคคลใดบุคคลหนึ่งที่ปฏิบัติตนเป็นผู้นำภายในองค์กร
๒. ในด้านภารกิจหรือสิ่งที่ต้องทำ งานบริหารจัดการ หมายถึง การจัดระเบียบ ทรัพยากรต่างๆในองค์กร และกาประสานกิจกรรมต่างๆเข้าด้วยกัน
๓. ในด้านของความรับผิดชอบ งานบริหารจัดการ หมายถึง การต้องทำให้งานต่างๆ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีการอาศัยบุคคลต่างๆเข้าด้วยกัน

^{๐๐} ศิริวรรณ เสรีรัตน์, องค์การและการจัดการ, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสาร, ๒๕๔๕), หน้า ๑๘ - ๑๙.

^{๐๐} การทองเทียวแห่งประเทศไทย, ปัจจัยที่กำหนดความต้องการของนักทองเทียว, (อค์ดำเนินา, ๒๕๔๕), หน้า ๕.

^{๐๐} รังสรรค์ ประเสริฐ, การจัดการสมัยใหม่, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสาร, ๒๕๔๕), หน้า ๑๓.

^{๐๐} ธงชัย สันติวงศ์, องค์การและการบริหาร, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๓), หน้า ๒๑ - ๒๓.

วิช วิชานิภาวรรณ^{๐*} กล่าวว่า การบริหารจัดการ การบริหารการพัฒนา แม้กระทั่ง การบริหารงานบริการ แต่ละคำมีความหมายคล้ายคลึงกันหรือใกล้เคียงกันที่เห็นได้อย่างชัดเจนมี อย่างน้อย ๓ ส่วน คือ

หนึ่ง ล้วนเป็นแนวทางหรือวิธีการบริหารงานภาครัฐที่หน่วยงานของรัฐและหรือ เจ้าหน้าที่ของรัฐ นำมาใช้ในการปฏิบัติราชการเพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารราชการ

สอง มีกระบวนการบริหารงานที่ประกอบด้วย ๓ ขั้นตอน คือ การคิดหรือการ วางแผน การดำเนินงาน และการประเมินผลและ

สาม มีจุดหมายปลายทางคือ การพัฒนาไปในทิศทางที่ทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิต ที่ดีขึ้นรวมทั้งประเทศชาติมีความเจริญก้าวหน้าและมั่นคงเพิ่มขึ้น สำหรับส่วนที่แตกต่างกัน คือ แต่ละคำมีจุดเน้นต่างกัน กล่าวคือ การบริหารจัดการเน้นเรื่องการนำแนวคิดการจัดการของภาคเอกชน เข้ามาใช้ในการบริหารราชการ เช่น การมุ่งหวังผลกำไร การแข่งขัน ความรวดเร็ว การตลาด การ ประชาสัมพันธ์ การจูงใจด้วยค่าตอบแทน การลดชั้น และการลดพิธีการ เป็นต้น ในขณะที่การ บริหารการพัฒนาให้ความสำคัญการบริหารรวมทั้งการพัฒนานโยบาย แผน ส่วนการบริหารการ บริการนั้นเน้นเรื่องการอำนวยความสะดวกและการให้บริการแก่ประชาชน

เสนาะ ดิยาว^{๐๐} ได้อธิบายถึงคำว่า การบริหารคือ การทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่น หรือ การบริหารคือ กิจกรรมในการใช้ทรัพยากรขององค์กรทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรอย่าง มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล หรือการบริหาร คือ กระบวนการทำงานกับคนและโดยอาศัยคน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรภายใต้สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง

นิमित เทียมทัน^{๐๑} กล่าวว่า การบริหารจัดการเป็นการแปลความหมายมาจาก ภาษาอังกฤษ ๒ คำ ได้แก่ Administration และ Management โดยมีการแปลความหมาย Administration หมายถึง การบริหาร ส่วน Management หมายถึง การจัดการ ซึ่งทั้งสองคำมี ความหมายแตกต่างกันในสาระสำคัญคือ ความรับผิดชอบ (accountability) กล่าวคือ การ จัดการจะมีความรับผิดชอบในระดับความเข้มข้นที่มากกว่าการบริหาร การบริหารมักจะใช้กับการ ปฏิบัติที่เป็นเรื่องของกระบวนการที่ต้องปฏิบัติตามขั้นปกติ ตามคู่มือ ตามกฎระเบียบและกฎหมาย โดยเฉพาะการบริหารองค์กรภาครัฐหรือลักษณะการทำงานของผู้บริหารทั่วไป เพราะความ รับผิดชอบของเขาจะสัมผัสเพียงรับรู้ว่าได้เอาใจใส่งานในหน้าที่แล้ว แต่ผลสำเร็จจะเกิดหรือไม่

^{๐*} วิช วิชานิภาวรรณ, การบริหารจัดการและการบริการพัฒนาองค์กรตามรัฐธรรมนูญและหน่วยงาน ของรัฐ, (กรุงเทพมหานคร : นิติธรรม, ๒๕๔๘), หน้า ๕.

^{๐๐} เสนาะ ดิยาว, หลักการบริหาร, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔), หน้า ๖.

^{๐๑} นิमित เทียมทัน, ยุทธศิลป์การบริหารจัดการ, (กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ตะวัน, ๒๕๔๘), หน้า ๗.

สำคัญ ในทางปฏิบัติของการทำงานส่วนใหญ่จะมีลักษณะงานที่ต้องบริหารคืองานปรกติ (routine work) และงานที่ต้องแก้ปัญหา หรือพัฒนา จำเป็นต้องเข้าไปจัดการ ลงมือทำหรือร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติงาน (involvement) ลักษณะการทำงานเช่นนี้เรียกว่า การจัดการ สำหรับไทยใช้ทั้งสองคำ บางครั้งใช้คำว่า การบริหาร บางครั้งใช้คำว่า การจัดการ บางครั้งใช้ร่วมกันเรียกว่า การบริหารจัดการ

Schmerhorn^{๐๖} กล่าวถึงคำว่า การบริหาร (Administration) จะใช้ในการบริหารระดับสูง โดยเน้นที่การกำหนดนโยบายที่สำคัญและการกำหนดแผนของผู้บริหารระดับสูง เป็นค่านิยมใช้ในการบริหารรัฐกิจ หรือใช้ในหน่วยงานราชการ และคำว่าผู้บริหาร จะหมายถึง ผู้บริหารที่ทำงานอยู่ในองค์กรของรัฐ หรือองค์กรที่ไม่มุ่งหวังผลกำไร

Griffin^{๐๗} กล่าวว่า การบริหารจัดการ หมายถึง ชุดของหน้าที่ต่างๆที่กำหนดทิศทางในการใช้ทรัพยากรทั้งหลายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายขององค์กร การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ หมายถึง การใช้ทรัพยากรอย่างเฉลียวฉลาดและคุ้มค่าการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ หมายถึง การตัดสินใจได้อย่างถูกต้องและมีการปฏิบัติการสำเร็จตามแผนที่กำหนดไว้ ดังนั้นผลสำเร็จของการบริหารจัดการจึงจำเป็นต้องมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลควบคู่กัน

Certo^{๐๘} กล่าวว่า การบริหารจัดการ หมายถึง กระบวนการของการมุ่งสู่เป้าหมายขององค์กรจากการทำงานร่วมกัน โดยใช้บุคคลและทรัพยากรอื่นๆ

พนัส หันนาคินท์^{๐๙} ได้กล่าวถึง การบริหารโรงเรียนว่า กิจกรรมใดๆ ก็ตามจะดำเนินไปได้ด้วยดีเพราะมีผู้กระทำกิจกรรมนั้นๆดำเนินไปตามเป้าหมายได้โดยถูกต้องและรวดเร็ว เปรียบเสมือนการเดินทางเรือก็จะต้องมีบุคคลคอยดูแลให้อุปกรณ์ประกอบ (Functions) ต่างๆที่ทำให้เรือเคลื่อนที่ไปได้ นั่นได้ทำหน้าที่ของตนให้สอดคล้องกัน เพื่อให้เกิดการเคลื่อนที่ไปตามความต้องการได้ ในการดำเนินงานของโรงเรียนก็เช่นเดียวกัน ก็จะต้องมีบุคคลผู้หนึ่งคอยจัดการดูแลให้หน่วยงานต่างๆ ดำเนินไปพร้อมเพรียงกันและมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ เป็นไปด้วยความรวดเร็วเรียบร้อย ประหยัดทั้งกำลังงานและกำลังทรัพย์ แต่ได้ผลเต็มตามความมุ่งหมายที่ตั้งไว้แล้ว สรุปได้ว่า การบริหารการจัดการศึกษาและการบริหารโรงเรียน หมายถึง กิจกรรมต่างๆ ที่ดำเนินการเพื่อพัฒนาเด็ก เยาวชน ประชาชน ให้เป็นสมาชิกที่ดีและมีประสิทธิภาพของ

^{๐๖} Schmerhorn, John R. **Management**, ๕th ed. USA : John Wiley Sons, Inc, ๑๙๕๐, p. G - ๒.

^{๐๗} Griffin, Rickey E. **Business**, New Jersey : Prentice - Hall International, ๑๙๕๗, p. ๔.

^{๐๘} Certo, Samuel C. **Modern Management**, ๘th ed. New Jersey : Prentice - Hall Inc, p. ๕๕๕.

^{๐๙} พนัส หันนาคินท์, **หลักการบริหารโรงเรียน**, นครสวรรค์ : มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๔๔, หน้า ๕.

สังคม โดยกระบวนการต่างๆที่เป็นระเบียบแบบแผน ทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน รวมถึงการสั่งการ ควบคุม ดูแล กิจกรรมต่างๆ เพื่อให้บริการทางการศึกษาแก่เยาวชน โรงเรียนควรเน้นการบริหารงานวิชาการ กิจกรรมนักเรียน งานบุคคล ธุรการ-การเงิน อาคารสถานที่และงานสัมพันธ์กับชุมชน งานที่ถือได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารโรงเรียน คือ งานวิชาการ อันดับรองลงมา คือ งานกิจกรรมนักเรียน และกำหนดงานเรียบร้อยแล้ว สิ่งที่จะทำให้งานบรรลุแต่ละด้านให้ชัดเจน ไม่ซ้ำซ้อน ทั้งนี้เมื่อผนวกเข้าด้วยกันแล้ว ย่อมจะทำให้งานดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๒.๒.๒ ทฤษฎีเกี่ยวกับหลักบริหารการจัดการศึกษา

ทฤษฎีการบริหาร การบริหารเป็นการดำเนินงานของผู้นำในองค์กร หรือหน่วยงานในการใช้และการประสานทรัพยากรทั้งในและนอกองค์กรเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและผลงานตามเป้าหมายขององค์กร มีนักบริหารหลายท่านได้กล่าวถึงทฤษฎีการบริหารไว้แตกต่างกัน ดังนี้

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ^{๐๐} ได้กล่าวว่า การบริหาร คือ ศิลปะแห่งการทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่น นักบริหารมีหน้าที่วางแผน จัดองค์กร อำนาจการ และควบคุมทรัพยากรบุคคล และทรัพยากรอื่นๆ ให้ดำเนินงานไปตามทิศทางอันเดียวกันเพื่อบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ได้กำหนดหน้าที่ของผู้บริหารไว้ ๕ ประการ ดังนี้

๑. การวางแผน (Planning) หมายถึง การกำหนดนโยบายและมาตรการอันเป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อบรรลุเป้าหมายที่วางไว้

๒. การจัดองค์กร (Organizing) หมายถึง การกำหนดตำแหน่งสายบังคับบัญชาในองค์การว่ามีตำแหน่งอะไรบ้าง แต่ละตำแหน่งมีหน้าที่อะไร ใครสั่งการใคร เป็นต้น

๓. การแต่งตั้งบุคลากร (Staffing) หมายถึง การสรรหาบุคลากรมาบรรจุ แต่งตั้งในตำแหน่งที่กำหนดวางไว้ ตามหลักแห่งการใช้คนให้เหมาะสมกับงาน

๔. การอำนวยการ (Directing) หมายถึง การกำกับสั่งการและการมอบหมายให้แต่ละฝ่ายปฏิบัติงานตามแผนที่วางไว้

๕. การควบคุม (Controlling) หมายถึง การติดตามดูว่าแต่ละฝ่ายปฏิบัติงานไปถึงไหนมีปัญหาและอุปสรรคเกิดขึ้นที่ใดและที่สำคัญคือการป้องกันไม่ให้ย่อหย่อนต่อหน้าที่ ละทิ้งหน้าที่ หรือ ทุจริตต่อหน้าที่

^{๐๐} พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) , **พุทธวิธีบริหาร** , (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๓๔ - ๓๕.

สรุป ทฤษฎีการบริหาร คือ แนวความคิดหรือความเชื่อที่ได้มาจากการค้นคว้า การสังเกต การทดลอง และได้ผ่านการพิสูจน์มาแล้ว โดยใช้เหตุผลเป็นพื้นฐานเพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจในความเป็นจริงและนำผลที่เกิดขึ้นนั้นมาใช้เป็นหลักเกณฑ์และสามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นหลักในการบริหารงานในด้านต่างๆ ได้เป็นอย่างดี

สำหรับงานวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาตัวแปรใน ๕ ด้าน ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนและผู้ปกครองโดยตรง ได้แก่ ด้านงานวิชาการ ด้านงานการปกครองนักเรียน ด้านงานบริการ ด้านงานดูแลอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม (งานในส่วนฝ่ายบริการ) และด้านประสานงานโรงเรียนกับชุมชน (งานในส่วนของผู้บริหารงานทั่วไป) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๒.๑ ด้านงานวิชาการ

กมล ภูประเสริฐ^{๐๐} งานวิชาการ หมายถึง งานที่เน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่คาดหวังนั้นประกอบด้วยงานหลายๆด้าน ได้แก่ งานเกี่ยวกับหลักสูตร งานเกี่ยวกับการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล เป็นต้น ซึ่งมีความเปลี่ยนแปลงความคิดที่เน้นผู้เป็นสำคัญ เน้นการปฏิบัติจริง งานเกี่ยวกับการประเมินผลการเรียน ที่หันมาเน้นการประเมินตามสภาพจริง ในด้านขอบข่ายงานวิชาการนั้นคำการดังต่อไปนี้

๒.๑.๑ การบริหารงานวิชาการให้สอดคล้องกับจุดหมายของหลักสูตรโดยกำหนดขอบข่ายของภาระงานพร้อมกำหนดผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจน จัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สอดคล้องกับการจัดการศึกษาของชาติ โดยกำหนดหลักสูตร จุดหมาย กำหนดสาระการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ในการดำเนินการดังกล่าวจัดให้มีบุคลากรมีส่วนร่วมในการกำหนด มีการนิเทศกำกับติดตาม ตลอดจนมีการประเมินงานฝ่ายวิชาการ เพื่อนำผลมาพัฒนางานวิชาการอย่างต่อเนื่องให้ทันกับสถานะการปฏิรูปการศึกษา

๒.๑.๒ การจัดสื่อการเรียนการสอน สนับสนุนให้ครูผลิตสื่อการเรียนการสอนโดยเน้นแหล่งเรียนรู้ทุกประเภท รวมทั้งแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่น ชุมชน และแหล่งอื่นๆ ที่อยู่รอบตัว และนำสารบบสารสนเทศมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน

๒.๑.๓ การจัดการเรียนการสอน กำหนดสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตร ประกอบด้วย องค์ความรู้ ทักษะกระบวนการเรียนรู้ และลักษณะที่พึงประสงค์ เป็น ๘ กลุ่มสาระ ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สุขศึกษาและพลานามัย ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ โดยทั้ง ๘ กลุ่มสาระการเรียนรู้เป็นพื้นฐานสำคัญที่

^{๐๐} กมล ภูประเสริฐ, การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : เมธิทิปส์, ๒๕๔๗), หน้า๖.

ผู้เรียนทุกคนต้องเรียนรู้ เพื่อสร้างฐานการเรียนรู้ ใช้ในการแก้ปัญหา และเป็นการสร้างพื้นฐานความเป็นมนุษย์และศักยภาพในการคิดและการทำงานอย่างสร้างสรรค์

๒.๑.๔ การประเมินผลทางการเรียนการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นการประเมินเพื่อให้ข้อมูลสารสนเทศที่จำเป็นต่อการบริหารและการจัดการ และพัฒนาระดับคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาโดยการเทียบเคียงกับมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษา โดยใช้กระบวนการประเมินที่มีความหลากหลาย มีการตรวจสอบหรือมีการประกันคุณภาพด้านผลผลิต กระบวนการและปัจจัย และรายงานผลต่อสาธารณะ และมีความพร้อมในอันที่จะรองรับการประเมินภายนอกที่จะมีขึ้นในอนาคต เพื่อให้เห็นความก้าวหน้าของการอ่าน การเขียน การคิดเลข การวิเคราะห์ วิจัยในบริบทของการคิดในระดับสูง และการคิดแก้ปัญหา สำหรับการประเมินในชั้นเรียน เป็นการประเมินงานกิจกรรม และวิธีการที่ออกแบบเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลสารสนเทศที่ถูกต้องในผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนที่เป็นระบบ และบูรณาการเข้ากับกระบวนการเรียนการสอน ได้แก่ แฟ้มสะสมงาน ซึ่งครูและนักเรียนจะต้องทำงานร่วมกันเพื่อปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพสูงสุด สรุปได้ว่า ด้านงานวิชาการหมายถึง การดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการเรียนการสอน การจัดหาเอกสารและแหล่งเรียนรู้ สื่อเทคโนโลยี บรรยายภาพที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้านการเรียน และความรับผิดชอบของครูในการปฏิบัติหน้าที่การสอน

๒.๒ ด้านการปกครองนักเรียน

พนัส หันนาคินทร์^{๐๐} ได้ให้ความหมายว่า การปฏิบัติตามคำสั่งหรือระเบียบข้อบังคับที่ใช้ควบคุมความประพฤติของนักเรียนให้อยู่ในระเบียบ และมีความหมายถึงระเบียบวินัยซึ่งเป็นการลงโทษหากไม่ปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับที่วางไว้

งานด้านปกครองนักเรียนเป็นการดูแลปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนักเรียน ให้เป็นไปตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่แต่ละโรงเรียนกำหนดฉะนั้นงานปกครองนักเรียนต้องกลยุทธ์ในการดำเนินการ โดยยึดหลักปฏิบัติของทางราชการและเรื่องสิทธิเด็กเป็นสิ่งสำคัญ ดังนั้นจึงมีแนวทางในการปฏิบัติงานตามนโยบาย และการปฏิบัติของโรงเรียน ดังนี้

๒.๒.๑ การบริหารงานงานปกครอง จัดทำขอบข่ายของการบริหารงาน กำหนดบุคลากร ภาระงานในหน้าที่นำมาแต่งตั้งคณะกรรมการฝ่ายการปกครอง เพื่อวางแผนการปฏิบัติงาน

---

^{๐๐} พนัส หันนาคินทร์, หลักการบริหารโรงเรียน, (นครสวรรค์ : มหาวิทยาลัยนครสวรรค์, ๒๕๔๔), หน้า ๒๔๘.

แก้ปัญหาพฤติกรรมนักเรียน และวางแผนในการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในการดำเนินงานดังกล่าวได้กำหนดออกมาเป็นปฏิทินปฏิบัติงาน เพื่อสะดวกในการปฏิบัติงาน การวางแผน การประเมินผล และการพัฒนางานปกครองให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อคุณลักษณะของนักเรียน

๒.๒.๒ งานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนทุกคน โดยมุ่งหวังว่านักเรียนจะเติบโตมีคุณภาพทุกด้าน ทั้งด้านสติปัญญา ด้านคุณธรรมจริยธรรมและการดำเนินชีวิตอย่างเป็นสุขในสังคม พร้อมด้วยสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดีซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือของบุคลากรทุกคนในโรงเรียน รวมทั้งการประสานงานกับพ่อแม่ ผู้ปกครอง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ในสภาพสังคมปัจจุบันเยาวชนหรือนักเรียนต้องดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด ต้องการคำแนะนำปรึกษาอย่างมีเทคนิควิธี บางครั้งก็ต้องการความช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหาที่ผ่านเข้ามาในชีวิตอย่างเร่งด่วน ต้องการความรักความเข้าใจจากผู้ใหญ่ โดยมีพ่อแม่ ผู้ปกครองเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดของสถาบันครอบครัวในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และมีครูทุกคนโดยเฉพาะครูที่ปรึกษาเป็นผู้ทำหน้าที่แทนพ่อแม่ ผู้ปกครองนักเรียนเมื่ออยู่โรงเรียน

๒.๒.๓ งานป้องกันปัญหายาเสพติดในโรงเรียนเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของนักเรียน และให้โรงเรียนเป็นฐานพัฒนาคุณภาพชีวิตการศึกษา ซึ่งต้องการความร่วมมือของบุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อนักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในการเป็นกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดที่เป็นการภูมิคุ้มกันให้นักเรียนรู้จักวิธีปฏิเสธการใช้ยาเสพติด ซึ่งเชื่อว่าจะไม่ทำให้สารเสพติดมาแพร่ระบาดในโรงเรียน และเป็นการเฝ้าระวังสารเสพติดในโรงเรียนอีกด้วย

๒.๒.๔ งานส่งเสริมระเบียบวินัย เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ซึ่งเป็นการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การอบรมนักเรียน การตรวจทรงผม เครื่องแต่งกาย การประสานกับผู้ปกครอง ฯลฯ โดยมีบุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ร่วมมือกันเพื่อแก้ไขพฤติกรรมนักเรียน

๒.๒.๕ งานส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้น เพื่อให้ให้นักเรียนนำหลักการปฏิบัติของศาสนามาใช้ในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะความขยันหมั่นเพียร ความอดทน อันที่จะไปสู่อนาคตที่ประสบผลสำเร็จ นอกจากนี้ยังฝึกความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การมีสัมมาคารวะ ความสามัคคี การเห็นอกเห็นใจ การช่วยเหลือกัน โดยการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย ได้แก่ การนิมนต์พระมาให้ความรู้ การทำบุญตักบาตรทุกวันศุกร์ต้นเดือน การอบรมวิธีพุทธ กิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา ฯลฯ กิจกรรมต่างๆเหล่านี้ ได้รับความร่วมมือจากนักเรียน บุคลากรในโรงเรียน และชุมชน เป็นอย่างดี

๒.๒.๖ งานส่งเสริมประชาธิปไตย เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนพัฒนา

คุณลักษณะการเป็นผู้นำและผู้ตามหลักประชาธิปไตย และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคม ได้อย่างมีความสุข โดยการจัดกิจกรรมการเลือกตั้งกรรมการนักเรียนตามแบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ฝึกให้นักเรียนจัดกิจกรรมพัฒนาโรงเรียน ซึ่งเป็นการฝึกให้นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อน้ำที่ มีความสามัคคีในหมู่คณะและสามารถพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนเป็นอย่างดี

การดำเนินงานปกครองนักเรียนมุ่งเน้นการพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียนให้มี

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ซึ่งนักเรียนสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ได้อย่างมีความสุขและมุ่งเน้นให้นักเรียนมีคุณลักษณะตามจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษา คือเป็นคนดี มีความรู้ อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

สรุปได้ว่า ด้านงานปกครองนักเรียน หมายถึง การดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการปกครองนักเรียน การเสริมสร้างควมมีระเบียบวินัย คุณธรรมจริยธรรม งานป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติด และความประพฤตินักเรียน ตลอดจนการดูแลให้ความช่วยเหลือนักเรียน

๒.๓ ด้านงานบริการ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน^{๐*} ได้ให้ความหมาย ของการบริการนักเรียนว่า การบริการนักเรียนเป็นส่วนหนึ่งของกิจการนักเรียน ซึ่งจัดบริการให้นักเรียนทุกคนควรมีจุดมุ่งหมายเพื่ออำนวยความสะดวกปลอดภัย และให้ผลเต็มที่ต่อการเพิ่มพูนความสมบูรณ์ และประสบการณ์ชีวิตโดยตรงแก่นักเรียนเป็นอย่างดีและทั่วถึง นอกเหนือจากกิจกรรมการเรียนการสอน การบริการนักเรียนได้แก่ การจัดบริการความปลอดภัยของนักเรียน การจัดบริการสุขภาพอนามัย การจัดบริการด้านโภชนาการ เป็นต้น

โรงเรียนจัดบริการด้านต่างๆ เพื่อส่งเสริมสนับสนุนเอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน งานบริการที่โรงเรียนจัดให้แก่ผู้เรียน มีดังนี้

๒.๓.๑ งานสุขภาพอนามัยโรงเรียน โรงเรียนได้จัดบริการสุขภาพอนามัยให้นักเรียน

ในเรื่องต่อไปนี้ คือ การตรวจสุขภาพของนักเรียน การจัดบริการพยาบาลเบื้องต้นแก่ผู้ป่วย และผู้ที่ได้รับบาดเจ็บ การควบคุมป้องกันโรคติดต่อ การตรวจสุขภาพของครู นักการภารโรง และการตรวจสุขภาพเพื่อป้องกันและติดตามแก้ไขข้อบกพร่องหรือความพิการของนักเรียน

---

^{๐*} คณะกรรมการการศึกษาเอกชน, สำนักงาน, เอกสารประกอบการบรรยายหลักสูตรการอบรมผู้บริหารและครูโรงเรียนเอกชน, (กรุงเทพมหานคร : ศุภสภาลาดพร้าว, ๒๕๓๖), หน้า ๑๕.

๒.๓.๒ งานอาหารกลางวัน บริการนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะให้นักเรียนได้รับประทาน

อาหารที่มีคุณค่าทางอาหารได้ในราคาที่ถูกลง ผลพลอยได้อีกประการหนึ่งคือ

การฝึกมารยาทในการรับประทานอาหาร และมารยาทในสังคม

๒.๓.๓ งานโสตทัศนูปกรณ์ เป็นงานอำนวยความสะดวกในการสนับสนุนด้านการ

เรียนการสอน โดยใช้วัสดุและเครื่องมือตลอดจนวิธีการเพื่อเป็นสื่อให้เกิดการถ่ายทอดความรู้ และ

ประสบการณ์แก่ผู้เรียน บริการที่จัด ได้แก่ การจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์เพื่อบริการให้ยืม จัดทำบัญชี

รายชื่อโสตทัศนูปกรณ์ การจัดเก็บรักษาโสตทัศนูปกรณ์ บริการให้ยืมโสตทัศนูปกรณ์ ตรวจสอบ

โสตทัศนูปกรณ์ที่ผู้ยืมส่งคืน และดูแลรักษา และซ่อมแซมโสตทัศนูปกรณ์

๒.๓.๔ บริการสหกรณ์ร้านค้าของโรงเรียน จุดประสงค์เพื่อจะขายอุปกรณ์ที่จำเป็นต่อ

การเรียน และเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักเรียนโดยจัดให้มีการขายอุปกรณ์ที่มีราคาถูกและมี

คุณภาพตรงตามความต้องการ

๒.๓.๕ งานแนะแนว งานแนะแนวเป็นงานกระบวนการที่ให้นักเรียนรู้จักใช้

ความสามารถของตนที่มีอยู่ให้เป็นประโยชน์ต่อตนเอง และต่อสังคมให้ได้มากที่สุด และรู้จักเลือก

ตัดสินใจสิ่งต่างๆ ได้อย่างฉลาด มีเหตุผลและถูกต้อง งานแนะแนวในโรงเรียนมัธยม ได้แก่ บริการ

รวบรวมข้อมูลนักเรียนรายบุคคล การจัดและการให้บริการสารสนเทศ การจัดให้บริการให้

คำปรึกษาและการจัดบริการวางตัวบุคคล

๒.๓.๖ งานห้องสมุด คืองานบริการที่เกี่ยวข้องกับหนังสือและวัสดุต่างๆ เพื่อให้

นักเรียนศึกษาค้นคว้า พร้อมทั้งมีกิจเพื่อส่งเสริมการเรียนการสอน เพื่อปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน

ตลอดจนเป็นพื้นฐานการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

๒.๓.๗ งานสวัสดิการนักเรียน หมายถึง การทำให้นักเรียนมีความรู้สึกร่มเย็น

ปลอดภัย มีความเชื่อมั่น มีวินัยในตนเอง อันมีผลต่อการเรียนของนักเรียนในทางที่ดี ซึ่งกิจกรรม

ต่างๆ ได้แก่ การจัดหาทุนการศึกษา การจัดหางานให้นักเรียนทำมีรายได้ระหว่างเรียน การจัด

แข่งขันกีฬา การจัดชมรมต่างๆ การจัดอยู่ค่ายพักแรม การจัดบริการรถรับ-ส่ง การจัดบริการด้านออม

ทรัพย์ ฯลฯ

สรุปได้ว่า ด้านงานบริการ หมายถึง การดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการให้

สวัสดิการ บริการรถรับ-ส่ง การประกันอุบัติเหตุ การดูแลสุขภาพอนามัย การอำนวยความสะดวก

ในด้านต่างๆ แก่นักเรียนและผู้ปกครอง

๒.๔ ด้านงานดูแลอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน^{๑๐} ได้กล่าวถึงสภาพแวดล้อมที่ทางสถานศึกษาจะต้องดำเนินการ คือพัฒนาสถานศึกษาให้มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีทรัพยากรอย่างเพียงพอ ตลอดจนจัดแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย การจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศในสถานศึกษาให้เอื้อต่อการเรียนรู้เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญที่จะส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข จากแหล่งการเรียนรู้และสิ่งแวดล้อมรอบตัว

อาคารสถานที่เป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งของโรงเรียนที่จะช่วยให้การดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ถ้าเรามุ่งหวังให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุผลสมบูรณ์แล้ว ก็จำเป็นที่จะต้องจัดอาคารสถานที่ของโรงเรียนให้อยู่ในสภาพที่ดี ถูกหลักวิชา เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มากที่สุด และให้ประหยัดมากที่สุด

โรงเรียนที่ดี คือ โรงเรียนที่มีอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม มีบรรยากาศดี ผู้บริหารพยายามตกแต่งบริเวณอาคารสถานที่ของโรงเรียนให้ดูสวยงามมีระเบียบสะอาดตาแก่นักเรียนและผู้พบเห็น ให้รู้สึกนิยมชมชอบ สรรพภาพ ทั้งเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจด้วยบรรยากาศในโรงเรียนมีผลต่อจิตใจและอารมณ์เป็นอย่างมาก โดยเฉพาะนักเรียนและครู

สรุปได้ว่า ด้านงานดูแลอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม หมายถึง การดำเนินกิจการที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์ การบำรุงรักษา การบริหารอาคารเรียน อาคารประกอบ สนามกีฬา สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ การจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม ความมั่นคง ความปลอดภัย และความสวยงามของโรงเรียน

๒.๕ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

สุธรรม เชนกรินทร์^{๑๑} กล่าวว่า ความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน มีความสำคัญเพื่อชุมชนมีความเข้าใจในภาระหน้าที่ของสถานศึกษา มีขอบข่ายครอบคลุมถึงการประชาสัมพันธ์สถานศึกษา การให้บริการแก่ชุมชน การให้ชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมของสถานศึกษา และการเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างชุมชนกับสถานศึกษา

โรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน โรงเรียนจึงอยู่ในฐานะที่จะต้องประสานงานระหว่างโรงเรียนกับสถาบันอื่นที่เกี่ยวข้องให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อชุมชน โรงเรียนและชุมชนจะต้องมี

^{๑๐} คณะกรรมการการศึกษาเอกชน, สำนักงาน, เอกสารประกอบการบรรยายหลักสูตรการอบรมผู้บริหารและครูโรงเรียนเอกชน, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์สภาการศึกษา, ๒๕๓๖), หน้า ๒๒.

^{๑๑} สุธรรม เชนกรินทร์ , การบริหารอาชีวศึกษาภาครัฐ , (สงขลา : ศูนย์นิเทศอาชีวศึกษาภาคใต้ ๒๕๔๔), หน้า ๑๑๗.

ความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด เพราะโรงเรียนเป็นสถาบันพัฒนาคน เพื่อให้ไปดำรงชีวิตในชุมชน จึงมีบทบาทต่อการพัฒนาชุมชน ในขณะเดียวกันก็ต้องอาศัยชุมชนในการพัฒนาในด้านต่างๆ ของโรงเรียน โรงเรียนจะต้องให้ข้อเท็จจริงต่างๆ ของโรงเรียนให้ประชาชนส่วนใหญ่ได้ทราบโดยไม่มี การปิดบัง เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และก่อให้เกิดความร่วมมือซึ่งกันและ กันเป็นอย่างดี

ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เป็นสิ่งสำคัญที่โรงเรียนจะต้องระดม ทรัพยากรและปัจจัยอื่นๆ มาช่วยสนับสนุนให้การจัดการศึกษาดำเนินไปตามวัตถุประสงค์ของ การศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ให้การสนับสนุนที่สำคัญคือ ผู้ปกครองและชุมชน ซึ่งโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่ง ของชุมชน ดังนั้นโรงเรียนจึงมีหน้าที่ในการบริการชุมชนในด้านต่างๆ อันเป็นการสร้างประโยชน์ และความเจริญก้าวหน้าให้กับชุมชนนั้นๆ ซึ่งบุคคลที่จะช่วยส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมของ โรงเรียน ได้แก่ คณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน และคณะกรรมการมูลนิธิคณะกรรมการชมรม ผู้ปกครองและครู คณะกรรมการชมรมศิษย์เก่า และบุคลากรและหน่วยงานในท้องถิ่น ที่ให้การ สนับสนุนด้านทุนการศึกษา คอมพิวเตอร์ เครื่องดนตรี ห้องสมุด วิทยากรท้องถิ่น และอุปกรณ์ ส่งเสริมการเรียนการสอนอื่นๆ

สรุปได้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หมายถึง การดำเนินกิจการที่ เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์กับชุมชน การอำนวยความสะดวก การติดต่อสื่อสาร การให้และการรับ ความช่วยเหลือ ความร่วมมือซึ่งกันและกัน การเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนได้เข้ามามีส่วน ในการจัดการศึกษา

๒.๓ หลักการจัดการศึกษาของโรงเรียนสตรีรัตนบุรี

๒.๓.๑ ด้านหลักสูตร

การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคมและความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ได้ส่งผลกระทบให้สังคม มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากและรวดเร็ว การศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญ ในการพัฒนาคนเพื่อให้เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ เป็นคนดีมีความรู้ ความสามารถ และดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขบนพื้นฐานของความเป็นไทย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้กำหนดให้บุคคลมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าเล่าเรียน การจัดการศึกษาอบรมของรัฐ ต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชน (มาตรา ๕๓) ประกอบกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ ได้กำหนดให้การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (มาตรา ๔) การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ มีคุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข(มาตรา ๖) ^{๑๖}

นอกจากนี้ในพระราชบัญญัตินี้ยังได้กำหนดให้มีการจัดทำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ และให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานจัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ (มาตรา ๒๓) ดังนั้น เพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานมีความสอดคล้องกับแนวทางดังกล่าว และเพื่อให้สถานศึกษารวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีแนวปฏิบัติในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน จึงได้กำหนดหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๔ ขึ้น หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๔ เป็นหลักสูตร

^{๑๖} ศึกษาธิการ , กระทรวง , หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช ๒๕๕๔, (กรุงเทพมหานคร : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, ๒๕๕๔), หน้า ๕.

แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานของชาติ ซึ่งจัดอย่างต่อเนื่อง ๑๒ ปี ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สถานศึกษาต้องนำไปจัดทำสาระของหลักสูตรของสถานศึกษาให้เป็นไปตามแนวทางที่กำหนดและสอดคล้องกับสภาพปัญหาความต้องการและความพร้อม รวมทั้งจัดการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานหลักสูตร มาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มวิชา และมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น สาระและรายละเอียดของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๔ มีดังนี้^{ON}

๑. แนวคิด

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๔ ยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสำคัญ โดยถือว่าผู้เรียนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้

๒. หลักการ

เพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ เป็นไปตามแนวนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐ จึงกำหนดหลักการของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานดังนี้

-ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตลอดชีวิตและใช้เวลาอย่างสร้างสรรค์

-ให้มีความเหมาะสมในการจัดสาระการเรียนรู้ เวลา และเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียน

-ให้มีความยืดหยุ่น สนองความต้องการของผู้เรียน ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

-ให้ทุกส่วนในสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

-ให้มีการเทียบโอนผลการเรียนรู้และประสบการณ์จากการศึกษาทุกรูปแบบ

-ส่งเสริมความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางการศึกษา

-ให้มีความสอดคล้องกับเปลี่ยนแปลงทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและ

สิ่งแวดล้อม

-เสริมสร้างเอกภาพของชาติ มีความพอดีระหว่างความเป็นไทยและความเป็น

สากล

^{ON} วัฒนาพร ระงับทุกข์, การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช

๓. จุดหมาย

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุขบนพื้นฐานความเป็นไทยโดยมุ่งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ดังต่อไปนี้ มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงามในการดำเนินชีวิตมุ่งมั่นพัฒนาตนเองและสังคม มีความสามารถในการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน การจัดการ การคิด การตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างรอบคอบมีเหตุผล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าของวิทยาการต่างๆและพึ่งตนเองได้ มีทักษะที่จำเป็นในการดำเนินชีวิต มีสุขภาพและบุคลิกภาพที่ดี มีสุนทรียภาพ อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ พลังงานและสิ่งแวดล้อม มีความภูมิใจในความเป็นไทยและประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชาติไทย ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข^{๐๐}

๔.มาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสถานศึกษาต้องพัฒนา ผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และมีคุณภาพตามมาตรฐานดังนี้

-ขยัน ซื่อสัตย์ เสียสละ อดทน สามีคิ มีวินัย มีความรับผิดชอบ คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม

- ปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ
- เห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่นมีความมั่นคงทางอารมณ์
- ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รู้วิธีการเรียนรู้ รักการอ่าน มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้
- มีทักษะในการใช้ภาษาไทยและภาษาสากล
- มีทักษะในการทำงาน การจัดการ รักการทำงานและอาชีพสุจริต
- มีความรู้และทักษะด้านคณิตศาสตร์ เทคโนโลยีและ วิทยาการด้านอื่นๆ
- มีความคิดเชิงระบบ คิดอย่างมีวิจารณญาณ และคิดอย่างสร้างสรรค์
- รักการออกกำลังกาย ออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอและมีสมรรถภาพทางกาย
- ดูแลรักษาสุขภาพของตนเอง ครอบครัว และชุมชน ป้องกันตนเองจากสารเสพติด

คิดและอธิบาย

- มีลักษณะนิสัยที่ดีในการบริโภค เลือกและตัดสินใจบริโภคได้อย่างเหมาะสม
- เห็นคุณค่าของศิลปะและธรรมชาติ
- มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ พลังงานและสิ่งแวดล้อม

---

^{๐๐} วิชาการและมาตรฐานการศึกษา , สำนัก, แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๔, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและวัสดุภัณฑ์, ๒๕๕๓), หน้า ๓๓.

-รักท้องถิ่น ประเทศชาติ และความเป็นไทย สืบสานมรดกทางศิลปะ

วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย

-มีจิตสำนึกและปฏิบัติตนตามวิถีทางประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็น
ประมุข รักษาสิทธิ เสรีภาพของตนเอง และเคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น

ในแต่ละช่วงชั้น ผู้เรียนต้องมีความรู้ ความสามารถ ในแต่ละมาตรฐานดังนี้

มาตรฐานที่ ๑. ขยัน ซื่อสัตย์ เสียสละ อดทน สามีคคี มีวินัย มีความรับผิดชอบ

คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม

มาตรฐานที่ ๒. ปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ

มาตรฐานที่ ๓. เห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่นมีความมั่นคงทางอารมณ์

มาตรฐานที่ ๔. ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รู้วิธีการเรียนรู้ รักการอ่าน มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้

มาตรฐานที่ ๕. มีทักษะในการใช้ภาษาไทยและภาษาสากล

มาตรฐานที่ ๖. มีทักษะในการทำงาน การจัดการ รักการทำงาน และมีเจตคติที่ดีต่อ
งานและอาชีพสุจริต

มาตรฐานที่ ๗. มีความรู้และทักษะด้านคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและ
วิทยาการด้านอื่นๆ

มาตรฐานที่ ๘. มีความคิดเชิงระบบ คิดอย่างมีวิจารณญาณ และคิดอย่างสร้างสรรค์

มาตรฐานที่ ๙. รักการออกกำลังกาย และมีสมรรถภาพทางกาย

มาตรฐานที่ ๑๐. ดูแลรักษาสุขภาพของตนเอง ครอบคลุม และชุมชนป้องกันตนเอง
จากสารเสพติดและอบายมุข

มาตรฐานที่ ๑๑. มีลักษณะนิสัยที่ดีในการบริโภค

มาตรฐานที่ ๑๒. เห็นคุณค่าของศิลปะและธรรมชาติ

มาตรฐานที่ ๑๓. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ พลังงาน และ
สิ่งแวดล้อม

มาตรฐานที่ ๑๔. รักท้องถิ่น ประเทศชาติ และความเป็นไทย สืบสานมรดกทางศิลปะ
วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย

มาตรฐานที่ ๑๕. มีจิตสำนึกและปฏิบัติตนตามวิถีทางประชาธิปไตย อันมี
พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รักษาสิทธิ เสรีภาพของตนเอง และเคารพสิทธิ เสรีภาพของผู้อื่น

๕. การจัดหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

เพื่อให้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นไปตาม แนวคิด หลักการ จุดหมายและมี
คุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด การจัดหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีแนวดำเนินการ
ดังนี้

๑. จัดหลักสูตรต่อเนื่อง ๑๒ ปี โดยจัดแบ่งเป็น ๔ ช่วงชั้น คือ

-ช่วงชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๓

-ช่วงชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖

-ช่วงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓

-ช่วงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔-๖

๒.แต่ละช่วงชั้นกำหนดให้มีสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

๒.๑ สาระการเรียนรู้ ได้แก่เนื้อหาและกระบวนการ ที่ใช้เป็นตัวให้ผู้เรียนเกิดการ
เรียนรู้ ประกอบด้วย ๘ กลุ่มวิชา แบ่งเป็นสาระการเรียนรู้แกนร่วม สาระการเรียนรู้ แกนเลือก
และสาระการเรียนรู้เลือกเสรี

๑) สาระการเรียนรู้แกนร่วม เป็นสาระการเรียนรู้ที่เป็นพื้นฐานสำหรับผู้เรียนทุกคน
เพื่อความเป็นคนไทย ความเป็นคนดี การดำรงชีวิตตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์
ทรงเป็นประมุข การประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อเป็นพื้นฐานการศึกษาต่อ

สาระการเรียนรู้แกนร่วมของทุกช่วงชั้น ประกอบด้วย ๘ กลุ่มวิชา สถานศึกษาที่จัด
การศึกษาขั้นพื้นฐานต้องจัดให้ผู้เรียนได้เรียนสาระการเรียนรู้แกนร่วมและมีคุณภาพตามมาตรฐาน
ที่กำหนด

๒) สาระการเรียนรู้แกนเลือก เป็นสาระการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นพัฒนา ผู้เรียนด้านต่างๆ
ตาม ความสามารถ ความถนัด และความสนใจ เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถทั้งทางวิชาการ
วิชาชีพ และเฉพาะทาง สำหรับการศึกษาต่อหรือสำหรับการประกอบอาชีพตามความต้องการของ
ผู้เรียน ผู้ปกครองชุมชน

สาระการเรียนรู้แกนเลือกกำหนดให้มีในช่วงชั้น

ม.๑-ม.๓และ ม.๔-ม.๖ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สามารถเลือกจาก ๘ กลุ่มวิชาหรือ
วิชาอาชีพหรือวิชาเฉพาะทางได้

๓) สาระการเรียนรู้เลือกเสรี เป็นสาระการเรียนรู้ตามความต้องการของผู้เรียน เพื่อ
เสริม เพิ่มเติมความรู้ความสามารถเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือด้านใดด้านหนึ่งโดยเฉพาะ

สาระการเรียนรู้เลือกเสรีกำหนดให้มีในช่วงชั้น ๒ .๔- ๒.๖, ม.๑ - ม.๓ และ ม.๔ -
ม.๖ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานสามารถเลือกจาก ๘ กลุ่มวิชาหรือวิชาชีพ หรือวิชาเฉพาะทาง หรือจาก
หลักสูตรอื่นใดก็ได้

๒.๒ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ได้แก่ กิจกรรมนักเรียนและกิจกรรมแนะแนว

๑) กิจกรรมนักเรียน เป็นกระบวนการปฏิบัติงานของผู้เรียนเป็นกลุ่ม โดยการร่วมกันคิด ร่วมกันทำ และร่วมกันแก้ปัญหา เพื่อปลูกฝังลักษณะนิสัยที่ดีในการอยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตย กิจกรรมนักเรียนประกอบด้วยกิจกรรมลูกเสือเนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ รักษาดินแดน ชมรม ชุมนุม ค่ายอาสา ฯลฯ รวมทั้งกิจกรรมเสริมหลักสูตรอื่นๆ

๒) กิจกรรมแนะแนว เป็นกระบวนการแนะนำ ให้คำปรึกษาและช่วยเหลือผู้เรียน ให้สามารถบริหารจัดการชีวิตและพัฒนาตนเอง ด้วยการให้ผู้เรียนรู้จัก เข้าใจและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น รู้จักแสวงหาข้อมูล และใช้ข้อมูลสารสนเทศให้เกิดประโยชน์ สามารถเลือกตัดสินใจและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม สามารถเผชิญปัญหาและปรับตัวท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงและภาวะวิกฤต รู้จักจัดการกับอารมณ์และความเครียด สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข

๓. สารการเรียนรู้แกนร่วม และสารการเรียนรู้แกนเลือกของแต่ละช่วงชั้น ประกอบด้วย ๘ กลุ่มวิชาคือ

- ๑) สุขศึกษาและพลศึกษา
- ๒) ทัศนศิลป์ดนตรีและนาฏศิลป์
- ๓) สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
- ๔) ภาษาไทย
- ๕) คณิตศาสตร์
- ๖) วิทยาศาสตร์
- ๗) การงานและอาชีพและเทคโนโลยี
- ๘) ภาษาต่างประเทศ

สำหรับภาษาต่างประเทศที่กำหนดให้เป็นสารการเรียนรู้แกนร่วมของทุกช่วงชั้น คือ ภาษาอังกฤษ

กระบวนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

ในปัจจุบันสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาจะต้องจัดทำหลักสูตรของแต่ละโรงเรียนเอง โดยใช้หลักสูตรแกนกลางที่กรมวิชาการจัดทำขึ้นมาเป็นแม่บท ซึ่งในการจัดทำหลักสูตรของแต่ละสถานศึกษานั้น สามารถดำเนินการได้ดังต่อไปนี้

๑. การตั้งคณะกรรมการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาซึ่งประกอบด้วยตัวแทนจากฝ่ายต่างๆที่เกี่ยวข้อง

๒. คณะกรรมการร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน

๓. คณะทำงานร่วมกันกำหนดโครงสร้างของหลักสูตรของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับข้อกำหนดของหลักสูตรแกนกลาง

๔. ตั้งคณะทำงานในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง ๘ กลุ่ม วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นกับสาระการเรียนรู้ช่วงชั้น ซึ่งอาจเป็น ป.๑-ป.๓ ป.๔-ป.๖ ม.๑-ม.๓ และ ม.๔-ม.๖

๕. คณะทำงานกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี/ รายภาคจากมาตรฐานช่วงชั้นที่ได้จากขั้นที่ ๔

๖. คณะทำงาน กำหนดสาระการเรียนรู้รายปี /รายภาคจากสาระการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ได้จากขั้นที่ ๕

๗. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี /รายภาคกับสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาคโดยใช้ข้อมูลจากขั้นที่ ๔ และ ๕ โดยแยกออกมาทีละ ๑ ชั้น

๘. นำผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ในขั้นที่ ๗ มาเขียนเป็น Mind Map เพื่อกำหนดกรอบของสาระการเรียนรู้ในแต่ละภาคเรียน

๙. เขียนทำคำอธิบายรายวิชา ซึ่งครอบคลุม

- สาระการเรียนรู้รายภาค
- ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายภาค

๑๐. ตรวจสอบโครงสร้างของหลักสูตรสถานศึกษาทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนว่าครบถ้วนหรือไม่อีกครั้ง

๑๑. คณะทำงานแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ จัดทำหน่วยการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย

- ชื่อหน่วยการเรียนรู้
- เวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ใน แต่ละหน่วย

๑๒. ผู้สอนแต่ละจัดทำแผนการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย

- ความคิดรวบยอด/สาระสำคัญ
- ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง
- สาระการเรียนรู้
- กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
- สื่อส่งเสริมการเรียนรู้
- แหล่งการเรียนรู้เพิ่มเติม

-กระบวนการประเมินผล ผู้สอนในแต่ละรายวิชา

๑๑. จัดพิมพ์หลักสูตรสถานศึกษาเป็นของตนเอง

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ประเทศไทยมีประชากรที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นตามภูมิภาคต่างๆ เช่น ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ แต่ละท้องถิ่นมีความเป็นอยู่ การประกอบอาชีพ ศิลปหัตถกรรม คติความเชื่อ และการจัดระบบความสัมพันธ์จนกลายเป็นการดำรงชีพที่แตกต่างกัน ในแต่ละชุมชนจะมีการสร้างองค์ความรู้โดยบุคคลหรือกลุ่มชนในชุมชนท้องถิ่น สังคมเป็นประสบการณ์ที่เรียกว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่สังคมไทยปัจจุบันไม่ค่อยเห็นความสำคัญกัน ดังนั้นในการจัดการศึกษา จึงพบปัญหาคือ ผู้ที่เรียนจบการศึกษาแล้วจะไม่มีความรู้เรื่องของท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งปัญหานี้ถูกถามไปถึงระดับประเทศซึ่งจะเห็นได้จากการที่คนในประเทศเราไม่รู้จักตนเองและขาดจุดยืนของตนเอง ส่วนใหญ่พอจบการศึกษาแล้วจะละทิ้งท้องถิ่นของตนไปทำมาหากินที่อื่น แต่ปัญหานี้มีทิศทางจะมีทางออกไปในทิศทางที่ดีกว่าคือ ได้มีการระบุไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตราที่ ๒๗ โดยกำหนดให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ ในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ซึ่งผู้เขียนเห็นด้วยอย่างยิ่งและเห็นว่าถึงเวลาแล้วที่ผู้มีส่วนร่วมการจัดการศึกษาควรจะพัฒนาหลักสูตรที่เหมาะสมกับท้องถิ่นตนเองและทำความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งในที่นี้ผู้เขียนจึงใคร่ขอนำเสนอในประเด็นเกี่ยวกับความหมายของหลักสูตร หลักสูตรท้องถิ่น ความจำเป็นของการมีหลักสูตรท้องถิ่น ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น พอสังเขปดังนี้^{๐๐}

ความหมายของหลักสูตรและหลักสูตรท้องถิ่น คำว่า “หลักสูตร ” นั้นมีผู้ให้ความหมายไว้แตกต่างกันดังนี้

หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ที่ผู้เรียนได้รับทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย สังคม ปัญญาและจิตใจ

หลักสูตร หมายถึง โครงการการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถและคุณลักษณะที่สอดคล้องกับความมุ่งหมายของการศึกษาตามที่กำหนดไว้

^{๐๐} ศึกษาธิการ, กระทรวง, หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช ๒๕๔๔, (กรุงเทพมหานคร : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, ๒๕๔๔), หน้า ๒๒.

หลักสูตร หมายถึง ข้อกำหนดว่าด้วย จุดหมาย แนวทาง วิธีการและเนื้อหาสาระในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ ทักษะและพฤติกรรมตามที่กำหนดในจุดมุ่งหมายของการศึกษา (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ)

ไม่ว่าหลักสูตรจะมีการให้ความหมายไว้แตกต่างกันบ้างก็ตามแต่สิ่งที่คล้ายกันคือ หลักสูตรจะแสดงถึงข้อกำหนดเกี่ยวกับมวลประสบการณ์ที่เขียนขึ้นมาจากความมุ่งหวังของผู้จัดทำหลักสูตรที่ประกอบด้วย หลักการ จุดหมาย โครงสร้าง เนื้อหาสาระ แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน รวมทั้งแนวทางการวัดผลและประเมินผล

หลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง หลักสูตรที่กำหนดให้ผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานได้เรียนรู้เนื้อหาที่เกี่ยวกับท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่ในด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ประเพณีและวัฒนธรรม ตลอดจนอาชีพและภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งในด้านทฤษฎีและปฏิบัติ ในห้องเรียนและนอกห้องเรียน

เนื่องจากสภาพสังคมและเศรษฐกิจในแต่ละท้องถิ่นมีความแตกต่างกัน ดังนั้นหลักสูตรท้องถิ่นของแต่ละที่จึงแตกต่างกันและเหมาะสมกับท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งโดยเฉพาะ การพัฒนาหลักสูตรสำหรับท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยบางประการเป็นตัวกำหนด เช่น สภาพทางภูมิศาสตร์ซึ่งเป็นที่ตั้ง ซึ่งอาจใช้ในการแบ่งเขตการจัดการศึกษาและความแตกต่างกันของสภาพวัฒนธรรม สังคม และเศรษฐกิจของกลุ่มคนในแต่ละพื้นที่ ความจำเป็นของการมีหลักสูตรท้องถิ่น

เนื่องจากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดทำขึ้นโดยกรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการได้รับการพัฒนาขึ้นนั้นถือเป็นหลักสูตรแกนกลาง ที่เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนให้กับผู้เรียนทั่วทุกภูมิภาคในประเทศไทย โดยมีเป้าหมายสุดท้าย คือ การให้ผู้เรียนมีคุณสมบัติ หรือมีคุณลักษณะร่วมบางประการที่เหมือนกัน แต่อย่างก็ตามในสภาพความเป็นจริง พื้นฐานทางด้านวัฒนธรรม สังคม และเศรษฐกิจในประเทศไทยย่อมมีความหลากหลายแตกต่างกันออกไปในแต่ละพื้นที่ ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนให้กับกลุ่มผู้เรียนที่อยู่ในพื้นที่ที่มีปัจจัยพื้นฐานแตกต่างกัน โดยใช้หลักสูตรกลางเพียงอย่างเดียว จึงเป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสมยิ่ง ถึงแม้ภาพรวมของวัฒนธรรมในสังคมไทย จะมีลักษณะร่วมที่เหมือนกันแต่หากพิจารณาภาพย่อยแล้วจะพบกับวัฒนธรรมและสังคมท้องถิ่นที่มีลักษณะเด่นเฉพาะตัวกระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย ดังนั้นการไม่นำวัฒนธรรมและสภาพสังคมและเศรษฐกิจและภูมิปัญญาท้องถิ่นมากำหนดไว้ในหลักสูตรจึงเป็นการจัดการศึกษาที่ละเลยความเป็นไทย ทำให้คนไทยขาดความรู้เกี่ยวกับตนเองและองค์ความรู้ที่บรรพบุรุษได้สร้างไว้

นอกจากนี้ในการพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพโดยเป็นไปตามทิศทางการพัฒนาประเทศนั้น ก็ควรมีจุดเน้นที่ต่างกันออกไปในแต่ละพื้นที่ เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจของไทยอยู่บนฐานของอาชีพเกษตรกรรม แต่การศึกษาไทยที่ผ่านมาจะเน้นการผลิตคนให้มีศักยภาพเพียงพอสำหรับการทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมและการให้บริการ ทั้งที่ในสภาพความเป็นจริงแต่ละพื้นที่เรายังต้องการผู้ที่มีความรู้ความสามารถมีความแตกต่างกันในการพัฒนาอาชีพของคนไทยในด้าน การทำนา ทำสวนยาง สวนปาล์ม สวนผลไม้ ทำการประมง เลี้ยงสัตว์ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพพื้นฐานที่เพียงพอสำหรับนำไปเป็นต้นทุนสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจในแต่ละลักษณะท้องถิ่น

กล่าวโดยสรุป ความจำเป็นของการมีหลักสูตรท้องถิ่นก็เนื่องจากหลักสูตรแกนกลางซึ่งเป็นหลักสูตรระดับชาติ ยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง อันเนื่องมาจากความต้องการของแต่ละท้องถิ่นมีความแตกต่างกัน จึงต้องมีการนำหลักสูตรระดับชาติมาปรับให้เหมาะสมกับแต่ละท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Beauchamp ที่กล่าวว่า โรงเรียนแต่ละแห่งมีหน้าที่จัดการศึกษาให้เหมาะสมกับชุมชนนั้นๆ เพราะชุมชนแต่ละชุมชนมีสภาพปัญหาและความต้องการแตกต่างกัน ท้องถิ่นควรต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของตนเอง แนวทางในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ในการพัฒนาหลักสูตรตามความต้องการของท้องถิ่นนั้น สถานศึกษาสามารถดำเนินการได้ในลักษณะต่อไปนี้

๑. ปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือจัดกิจกรรมเสริม ในแต่ละกลุ่มวิชาในทุกระดับชั้นโดยปรับปรุงจากหลักสูตรแกนกลางโดยไม่ทำให้จุดประสงค์ของหลักสูตรเปลี่ยนแปลง
๒. ปรับรายละเอียดของเนื้อหาโดยเพิ่มหรือลดรายละเอียดจากหลักสูตรแกนกลาง
๓. ปรับปรุงหรือเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับท้องถิ่น
๔. จัดทำสื่อการเรียนการสอนขึ้นมาใหม่ เช่นหนังสือเรียน คู่มือครู หนังสือเสริมประสบการณ์ แบบฝึกหัด หรือสื่ออื่น ๆ เพื่อนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับจุดประสงค์ เนื้อหาและสภาพท้องถิ่น โดยสื่อเหล่านี้อาจใช้กับเนื้อในรายวิชาที่มีอยู่เดิมหรือรายวิชาใหม่ที่พัฒนาขึ้นก็ได้

๕. จัดทำคำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติมจากที่ปรากฏในหลักสูตรแกนกลาง ทั้งนี้คำอธิบายรายวิชาที่จัดทำขึ้นต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์ เนื้อหาและความต้องการของท้องถิ่น ขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นนั้นสามารถดำเนินการได้ทั้งในระดับโรงเรียน กลุ่มโรงเรียน ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด และระดับเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่ง ได้เสนอไว้ ๑๒ ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ ๑ จัดตั้งคณะทำงานเพื่อจัดทำหลักสูตร โดยผู้บริหารโรงเรียนคัดเลือกครูศึกษานิเทศก์ นักวิชาการในท้องถิ่น ตลอดจนผู้นำชุมชนและปราชญ์ชาวบ้านในท้องถิ่นนั้นๆ มาเป็นคณะทำงานเพื่อร่างหลักสูตรท้องถิ่น

ขั้นที่ ๒ ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน คณะทำงานต้องทำการศึกษาสภาพและความต้องการของท้องถิ่นเพื่อให้หลักสูตรนั้นๆ เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่นอย่างแท้จริง โดยรวบรวมข้อมูลจากคนในท้องถิ่นด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบสอบถาม การสังเกต ฯลฯ สำรวจความต้องการของผู้เรียนเพื่อให้หลักสูตรมีความสอดคล้องกับศักยภาพความต้องการของผู้เรียน ศึกษาองค์ประกอบต่างๆ ของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อพิจารณาว่ามีส่วนใดบ้างที่ท้องถิ่นสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ นอกจากนี้ยังต้องวิเคราะห์ศักยภาพของโรงเรียนด้วยว่ามีจุดแข็งจุดอ่อนอะไรบ้าง เพื่อนำไปปรับปรุงให้โรงเรียนมีความพร้อมมากที่สุด และสามารถนำหลักสูตรท้องถิ่นไปใช้ได้อย่างเกิดประสิทธิภาพ

ขั้นที่ ๓ กำหนดจุดประสงค์ของหลักสูตร คณะทำงานจะต้องศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นและผู้เรียน จากนั้นกำหนดจุดประสงค์ที่ต้องการให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนเมื่อเรียนจบรายวิชานั้นๆ ที่สำคัญคือจะต้องเป็นจุดประสงค์ที่สามารถเป็นไปได้จริงในทางปฏิบัติ

ขั้นที่ ๔ กำหนดเนื้อหา เป็นการนำจุดประสงค์จากขั้นที่ 3 มาวิเคราะห์และกำหนดเนื้อหาสาระของรายวิชาอย่างกว้างๆ ให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ของรายวิชานั้นๆ จากนั้นจึงแยกออกเป็นเนื้อหาย่อย ซึ่งในส่วนนี้สามารถปรับเนื้อหาให้เหมาะสมกับสภาพของแต่ละท้องถิ่นและผู้เรียนได้ ตลอดจนมีความต่อเนื่องกับรายวิชาในขั้นต้นและรายวิชาต่างๆ

ขั้นที่ ๕ กำหนดกิจกรรม พิจารณาจากจุดประสงค์แต่ละข้อ กิจกรรมที่กำหนดไม่ควรมากหรือน้อยเกินไป เน้นทักษะกระบวนการ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรม โดยมีครูเป็นผู้ประสานกิจกรรมและชี้แนะ

ขั้นที่ ๖ กำหนดคาบการเรียน ถ้ารายวิชาที่จัดทำได้กำหนดให้เป็นวิชาบังคับเลือก คาบเวลาเรียนที่กำหนดจะต้องเป็นไปตามที่ระบุไว้ในโครงสร้างของหลักสูตร ถ้าเป็นรายวิชาเลือกเสรี สามารถกำหนดตามความเหมาะสมกับจุดประสงค์และเนื้อหาที่กำหนดให้เรียน แต่ความสัมพันธ์กับโครงสร้างของกลุ่มวิชาที่เป็นอยู่เดิมด้วย ในกรณีที่เนื้อหาอาจจัดทำเป็นหลายวิชา และอาจมีได้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ

ขั้นที่ ๗ กำหนดเกณฑ์การวัดและประเมินผล คณะทำงานควรกำหนดเกณฑ์การวัดและประเมินผลในรายวิชาที่สร้างขึ้นใหม่เพื่อผู้นำไปใช้จะได้ทำการวัดและประเมินผลได้ตรงตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร สิ่งที่ต้องระวังคือรายวิชาที่สร้างขึ้นจะมีการวัดและประเมินผลแบบใด

ก่อนเรียน ระหว่างเรียน และ / หรือเมื่อจบหลักสูตร ใช้วิธีการและเครื่องมือในการวัดผลอะไร ใช้เกณฑ์ใดในการประเมินผล

ขั้นที่ ๘ จัดทำเอกสารหลักสูตร หลังจากจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นในรายวิชาใหม่แล้ว จะต้องจัดทำเอกสารหลักสูตร เช่น แผนการสอน คู่มือครู หนังสืออ่านเพิ่มเติม และหนังสือต่างๆ เป็นต้น เพื่อให้ผู้ใช้หลักสูตรสามารถนำหลักสูตรไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

ขั้นที่ ๙ ตรวจสอบคุณภาพและการทดลองใช้หลักสูตร คณะทำงานควรพิจารณา ร่วมกันหรือให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบว่าองค์ประกอบต่างๆ ของหลักสูตร เช่น จุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม ฯลฯ มีความสอดคล้องกันหรือไม่อย่างไร วัสดุหลักสูตร เช่น แผนการสอน สื่อการเรียน การสอนต่างๆ มีความสอดคล้องกับหลักสูตรหรือไม่ ภาษาที่ใช้มีความชัดเจนเพียงใด หากพบ ข้อบกพร่องหรือปัญหา จะทำการแก้ไข จากนั้นคณะทำงานจึงคัดเลือกกลุ่มทดลองและกำหนด วิธีการประเมินผล เพื่อพิจารณาว่าหลักสูตรท้องถิ่นที่สร้างขึ้นมานี้ใหม่ และสื่อการเรียนการสอน ต่างๆ สามารถนำไปปฏิบัติจริงได้หรือไม่อย่างไรในการทดลองใช้หลักสูตรคณะทำงานจะต้อง เตรียมครูผู้สอนให้เข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและการใช้หลักสูตรเสียก่อน จากนั้นจึงทดลองให้ครู นำไปใช้ในชั้นเรียน โดยมีการนิเทศติดตามผลการใช้หลักสูตร นำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงหลักสูตร ให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้นก่อนนำไปใช้จริงต่อไป

ขั้นที่ ๑๐ เสนอขออนุมัติใช้หลักสูตร เมื่อตรวจสอบคุณภาพและแก้ไขหลักสูตร ท้องถิ่นที่สร้างขึ้นเรียบร้อยแล้วจะต้องนำหลักสูตรที่สร้างขึ้นใหม่เขียนตามแบบฟอร์มที่กระทรวง ศึกษากำหนด แล้วเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามลำดับขั้นเพื่อขออนุมัติใช้หลักสูตร โดย กระทรวงศึกษาธิการจะเป็นผู้ประกาศใช้หรือเผยแพร่การใช้หลักสูตร

ขั้นที่ ๑๑ นำหลักสูตรไปใช้ ขณะรอการอนุมัติใช้หลักสูตรคณะทำงานจะต้องทำการ วางแผนใช้หลักสูตรโดยเตรียมการอบรมครูเกี่ยวกับวิธีการใช้หลักสูตร โดยควรจัดในรูปการ ประชุมเชิงปฏิบัติการ และเมื่อการประชุมสิ้นสุดลงแล้ว ผู้บริหารหรือผู้ได้รับมอบหมายจะต้อง นิเทศติดตามผลของการใช้หลักสูตรของครูด้วย เพื่อให้การสอนเป็นไปตามจุดประสงค์ของ หลักสูตร

ขั้นที่ ๑๒ ประเมินผลหลักสูตร หลังจากครุณำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียนระยะหนึ่ง แล้ว โรงเรียนควรจัดให้มีการพิจารณาถึงคุณค่าของหลักสูตรว่าเป็นอย่างไร ให้ผลตรงตาม จุดประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ ต้องปรับปรุงแก้ไขในส่วนใด หรือควรจะยกเลิกไป

๒.๓.๒ ด้านการเรียนการสอน

การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning)

การเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นการจัดการเรียนการสอนที่แบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มเล็กๆ สมาชิกในกลุ่มมีความสามารถแตกต่างกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีการช่วยเหลือสนับสนุนซึ่งกันและกัน และมีความรับผิดชอบร่วมกันทั้งในส่วนตน และส่วนรวม เพื่อให้กลุ่มได้รับความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด

องค์ประกอบสำคัญของการเรียนรู้แบบร่วมมือ องค์ประกอบที่สำคัญของการเรียนรู้แบบร่วมมือ ดังนี้

๑. ความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันในทางบวก (Positive Interdependence) หมายถึง การที่สมาชิกในกลุ่มทำงานอย่างมีเป้าหมายร่วมกัน มีการทำงานร่วมกัน โดยที่สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการทำงานนั้น มีการแบ่งปันวัสดุ อุปกรณ์ ข้อมูลต่างๆ ในการทำงาน ทุกคนมีบทบาท หน้าที่และประสบความสำเร็จร่วมกัน สมาชิกในกลุ่มจะมีความรู้สึกว่าตนประสบความสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อสมาชิกทุกคนในกลุ่มประสบความสำเร็จด้วย สมาชิกทุกคนจะได้รับผลประโยชน์ หรือรางวัล ผลงานกลุ่ม โดยเท่าเทียมกัน เช่น ถ้าสมาชิกทุกคนช่วยกัน ทำให้กลุ่มได้คะแนน ๘ 0% แล้ว สมาชิกแต่ละคนจะได้คะแนนพิเศษเพิ่มอีก 5 คะแนน เป็นรางวัล เป็นต้น

๒. การมีปฏิสัมพันธ์ที่ส่งเสริมซึ่งกันและกัน (Face To Face Promotive Interaction) เป็นการติดต่อสัมพันธ์กัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน การอธิบายความรู้ให้แก่เพื่อนในกลุ่มฟัง เป็นลักษณะสำคัญของการติดต่อปฏิสัมพันธ์โดยตรงของการเรียนแบบร่วมมือ ดังนั้น จึงควรมีการแลกเปลี่ยน ให้ข้อมูลย้อนกลับ เปิดโอกาสให้สมาชิกเสนอแนวความคิดใหม่ๆ เพื่อเลือกในสิ่งที่เหมาะสมที่สุด

๓. ความรับผิดชอบของสมาชิกแต่ละบุคคล (Individual Accountability) ความรับผิดชอบของสมาชิกแต่ละบุคคล เป็นความรับผิดชอบในการเรียนรู้ของสมาชิกแต่ละบุคคล โดยมีการช่วยเหลือส่งเสริมซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดความสำเร็จตามเป้าหมายกลุ่ม โดยที่สมาชิกทุกคนในกลุ่มมีความมั่นใจ และพร้อมที่จะได้รับการทดสอบเป็นรายบุคคล

๔. การใช้ทักษะระหว่างบุคคลและทักษะการทำงานกลุ่มย่อย (Interdependence and Small Group Skills) ทักษะระหว่างบุคคล และทักษะการทำงานกลุ่มย่อย นักเรียนควรได้รับการฝึกฝนทักษะเหล่านี้เสียก่อน เพราะเป็นทักษะสำคัญที่จะช่วยให้การทำงานกลุ่มประสบความสำเร็จ นักเรียนควรได้รับการฝึกทักษะในการสื่อสาร การเป็นผู้นำ การไว้วางใจผู้อื่น การตัดสินใจ การแก้ปัญหา ครูควรจัดสถานการณ์ที่จะส่งเสริมให้นักเรียน เพื่อให้ นักเรียนสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๕. กระบวนการกลุ่ม (Group Process) เป็นกระบวนการทำงานที่มีขั้นตอนหรือวิธีการที่จะช่วยให้การดำเนินงานกลุ่มเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ นั่นคือ สมาชิกทุกคนต้องทำความเข้าใจในเป้าหมายการทำงาน วางแผนปฏิบัติงานร่วมกัน ดำเนินงานตามแผนตลอดจนประเมินผลและปรับปรุงงาน

องค์ประกอบของการเรียนรู้แบบร่วมมือทั้ง ๕ องค์ประกอบนี้ ต่างมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ในอันที่จะช่วยให้การเรียนรู้แบบร่วมมือดำเนินไปด้วยดี และบรรลุตามเป้าหมายที่กลุ่มกำหนด โดยเฉพาะทักษะทางสังคม ทักษะการทำงานกลุ่มย่อย และกระบวนการกลุ่มซึ่งจำเป็นที่จะต้องได้รับการฝึกฝน ทั้งนี้เพื่อให้สมาชิกกลุ่มเกิดความรู้ ความเข้าใจและสามารถนำทักษะเหล่านี้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างเต็มที่

จากองค์ประกอบสำคัญของการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) ซึ่งได้แก่ ความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันในทางบวก การปฏิสัมพันธ์ที่ส่งเสริมกันและกัน ความรับผิดชอบของสมาชิกแต่ละบุคคล การใช้ทักษะระหว่างบุคคล การทำงานกลุ่มย่อย และกระบวนการกลุ่ม องค์ประกอบเหล่านี้ทำให้การเรียนรู้แบบร่วมมือแตกต่างออกไปจากการเรียนรู้เป็นกลุ่มแบบดั้งเดิม (Traditional Learning) กล่าวคือ การเรียนรู้เป็นกลุ่มแบบดั้งเดิมนั้น เป็นเพียงการแบ่งกลุ่มการเรียนรู้เพื่อให้ให้นักเรียนปฏิบัติงานร่วมกัน แบ่งงานกันทำ สมาชิกในกลุ่มต่างทำงานเพื่อให้งานสำเร็จ เน้นที่ผลงานมากกว่ากระบวนการในการทำงาน ดังนั้นสมาชิกบางคนอาจมีความรับผิดชอบในตนเองสูง แต่สมาชิกบางคนอาจไม่มีความรับผิดชอบ ขอเพียงมีชื่อในกลุ่ม มีผลงานออกมาเพื่อส่งครูเท่านั้น ซึ่งต่างจากการเรียนรู้เป็นกลุ่มแบบร่วมมือที่สมาชิกแต่ละคนต้องมีความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและต่อเพื่อนสมาชิกในกลุ่มด้วยรูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ

รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ ที่ใช้กันในปัจจุบัน มีหลายรูปแบบ ตัวอย่างเช่น

๑. รูปแบบ Jigsaw เป็นการสอนที่อาศัยแนวคิดการต่อภาพ ผู้เสนอวิธีการนี้คนแรกคือ Aronson ต่อมามีการปรับและเพิ่มเติมขั้นตอนให้มากขึ้น แต่วิธีการหลัก ยังคงเดิม การสอนแบบนี้ให้นักเรียนแต่ละคนจะได้ศึกษาเพียงส่วนหนึ่งหรือหัวข้อย่อยของเนื้อหาทั้งหมด โดยการศึกษาเรื่องนั้นๆ จากเอกสารหรือกิจกรรมที่ครูจัดให้ ในตอนที่ศึกษาหัวข้อย่อยนั้น นักเรียนจะทำงานเป็นกลุ่มกับเพื่อนที่ได้รับมอบหมายให้ศึกษาหัวข้อย่อยเดียวกัน และเตรียมพร้อมที่จะกลับไปอธิบายหรือสอนเพื่อนสมาชิกในกลุ่มพื้นฐานของตนเอง

Jigsaw มีองค์ประกอบที่สำคัญ ๓ ส่วน คือ

๑) การเตรียมสื่อการเรียนการสอน (Preparation of Materials) ครูสร้างใบงานให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนของกลุ่ม และสร้างแบบทดสอบย่อยในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ แต่ถ้ามีหนังสือเรียนอยู่แล้วยังทำให้ง่ายขึ้นได้ โดยแบ่งเนื้อหาในแต่ละหัวข้อเรื่องที่จะสอนเพื่อทำใบงานสำหรับผู้เชี่ยวชาญ ในใบงานควรบอกแก่นักเรียนต้องทำอะไร เช่นให้อ่านหนังสือหน้าอะไร อ่านหัวข้ออะไร จากหนังสือหน้าไหนถึงหน้าไหน หรือให้ดูวิดีโอ หรือให้ลงมือปฏิบัติการทดลอง พร้อมกับมีคำถามให้ตอบตอนท้ายของกิจกรรมที่ทำด้วย

๒) การจัดสมาชิกของกลุ่มและของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (Teams And Expert Groups) ครูจะแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มๆ (Home Groups) แต่ละกลุ่มจะมีผู้เชี่ยวชาญในแต่ละเรื่องตามใบงานที่ครูสร้างขึ้น ครูแจกใบงานให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนในกลุ่ม และให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนศึกษาใบงานของตนก่อนที่จะแยกไปตามกลุ่มของผู้เชี่ยวชาญ (Expert Groups) เพื่อทำงานตามใบงานนั้นๆ เมื่อนักเรียนพร้อมที่จะทำกิจกรรม ครูแยกกลุ่มนักเรียนใหม่ตามใบงาน กิจกรรมในกลุ่มผู้เชี่ยวชาญแต่ละกลุ่มอาจแตกต่างกัน ครูพยายามกระตุ้นให้นักเรียนศึกษาหัวข้อตามใบงานที่แตกต่างกัน ดังนั้นใบงานที่ครูสร้างขึ้นจึงมีความสำคัญมาก เพราะในใบงานจะนำเสนอด้วยกิจกรรมที่แตกต่างกัน ซึ่งผู้เชี่ยวชาญในแต่ละกลุ่มอาจจะลงมือปฏิบัติการทดลองศึกษาเกี่ยวกับสิ่งที่ได้รับมอบหมาย พร้อมกับการนำเสนอสิ่งนั้นอย่างสั้นๆ เพื่อว่าเขาจะได้นำกลับไปสอนสมาชิกคนอื่นๆ ในกลุ่มที่ไม่ได้ศึกษาในหัวข้อดังกล่าว

๓) การรายงานและการทดสอบย่อย (Reports And Quizzes) เมื่อกลุ่มผู้เชี่ยวชาญแต่ละกลุ่มทำงานเสร็จแล้ว ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนก็จะกลับไปยังกลุ่มเดิมของตัวเอง (Home Group) แล้วสอนเรื่องที่ตัวเองทำให้กับสมาชิกคนอื่นๆ ในกลุ่ม ครูกระตุ้นให้นักเรียนใช้วิธีการต่างๆ ในการนำเสนอสิ่งที่สอน นักเรียนอาจใช้วิธีการสาธิต อ่านรายงาน ใช้คอมพิวเตอร์ รูปภาพ ใคอะแกรม แผนภูมิหรือภาพวาดในการนำเสนอความคิดเห็น ครูกระตุ้นให้สมาชิกในกลุ่มได้มีการอภิปรายและซักถามปัญหาต่างๆ โดยที่สมาชิกแต่ละคนต้องมีความรับผิดชอบในการเรียนรู้แต่ละเรื่องที่ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนนำเสนอ

เมื่อผู้เชี่ยวชาญได้รายงานผลงานกับกลุ่มของตัวเองแล้ว ควรมีการอภิปรายร่วมกันทั้งห้องเรียนอีกครั้งหนึ่ง หรือมีการถามคำถามและตอบคำถามในหัวข้อเรื่องที่ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนได้ศึกษา หลังจากนั้นครูก็ทำการทดสอบย่อย เกมการแข่งขันการให้คะแนนเหมือนกับวิธีการของการเรียนแบบร่วมมือของรูปแบบ STAD

วิธีการของ Jigsaw จะดีกว่า STAD ตรงที่ว่าเป็นการฝึกให้นักเรียนแต่ละคนมีความรับผิดชอบในการเรียนมากขึ้น และนักเรียนยังรับผิดชอบกับการสอนสมาชิกคนอื่นๆ ของกลุ่มอีก

ด้วย นักเรียนไม่ว่าจะมีความสามารถมากน้อยแค่ไหนจะต้องรับผิดชอบเหมือนกัน ถึงแม้ว่าความลึกความกว้างหรือคุณภาพของรายงานจะแตกต่างกันก็ตาม ๓คน ให้แบ่งเนื้อหาออกเป็น ๓ ส่วน

ขั้นที่ ๒ จัดกลุ่มนักเรียนให้มีสมาชิกที่มีความสามารถคล้ายกัน เป็นกลุ่มพื้นฐานหรือ Home Groups จำนวนสมาชิกในกลุ่มอาจเป็น ๓ หรือ ๔ คนก็ได้ จากนั้นแจกเอกสารหรืออุปกรณ์การสอนให้กลุ่มละ ๑ ชุด หรือให้คนละชุดก็ได้ กำหนดให้สมาชิกแต่ละคนรับผิดชอบอ่านเอกสารเพียง ๑ ส่วนที่ได้รับมอบหมายเท่านั้น หากแต่ละกลุ่มได้รับเอกสารเพียงชุดเดียว ให้นักเรียนแยกเอกสารออกเป็นส่วนๆ ตามหัวข้อย่อย ดังนี้ ในแต่ละกลุ่ม

นักเรียนคนที่ ๑ จะอ่านเฉพาะหัวข้อย่อยที่ ๑ นักเรียนคนที่ ๒ จะอ่านเฉพาะหัวข้อย่อยที่ ๒

นักเรียนคนที่ ๓ จะอ่านเฉพาะหัวข้อย่อยที่ ๓

ขั้นที่ ๓ เป็นการศึกษาในกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (Expert Groups)

นักเรียนจะแยกย้ายจากกลุ่มพื้นฐาน (Home Group) ไปจับกลุ่มใหม่เพื่อทำการศึกษาเอกสารส่วนที่ได้รับมอบหมาย โดยคนที่ได้รับมอบหมายให้ศึกษาเอกสารหัวข้อย่อยเดียวกัน จะไปนั่งเป็นกลุ่มด้วยกัน กลุ่มละ ๓ หรือ ๔ คน แล้วแต่จำนวนสมาชิกของกลุ่มที่ครูกำหนดในกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ สมาชิกจะอ่านเอกสาร สรุปเนื้อหาสาระ จัดลำดับขั้นตอนการนำเสนอ เพื่อเตรียมทุกคนให้พร้อมที่จะไปสอนหัวข้อนั้น ที่กลุ่มเดิมของตนเอง

ขั้นที่ ๔ นักเรียนแต่ละคนในกลุ่มผู้เชี่ยวชาญกลับกลุ่มเดิมของตน แล้วพลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันอธิบายให้เพื่อนในกลุ่มฟังทีละหัวข้อ มีการซักถามข้อสงสัย ตอบปัญหา ทบทวนให้เข้าใจชัดเจน

ขั้นที่ ๕ นักเรียนแต่ละคนทำแบบทดสอบเกี่ยวกับเนื้อหาทั้งหมดทุกหัวข้อ แล้วนำคะแนนของสมาชิกแต่ละคนในกลุ่มมารวมกันเป็นคะแนนกลุ่ม

ขั้นที่ ๖ กลุ่มที่ได้คะแนนสูงสุด จะได้รับรางวัล หรือการชมเชย

การสอนแบบ Jigsaw เป็นการสอนที่อาจนำไปใช้ในการทบทวนเนื้อหาที่มีหลายๆ หัวข้อ หรือใช้กับบทเรียนที่เนื้อหาแบ่งแยกเป็นส่วนๆ ได้ และเป็นเนื้อหาที่นักเรียนศึกษาจากเอกสารและสื่อการสอนได้

สรุปขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนแบบ Jigsaw

๑. ครูและนักเรียนทบทวนเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องที่จะเรียนแล้วครูจัดกลุ่มนักเรียนเป็น Home Group

กลุ่ม A กลุ่ม B กลุ่ม C กลุ่ม D

๑) ค.ญ. ก ๑) .....๑)..... ๑).....

๒) ค.ญ. ข ๒) ..... ๒)..... ๒).....

๓) ค.ญ. ก ๓) ..... ๓)..... ๓).....

๔) ค.ญ. ง ๔) ..... ๔)..... ๔).....

๒. ครูแจกใบงานให้ทุกกลุ่ม กลุ่มละ ๔ แบบฝึก ซึ่งแต่ละใบงานเป็นหัวข้อย่อยๆ ยาก) สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มเลือกคนละ ๑ ④ไม่เหมือนกันอาจจะเป็น ๔ ระดับก็ได้ (ง่าย ใบงาน โดยแต่ละคนในกลุ่มจะได้ใบงานไม่เหมือนกัน เช่น นักเรียนกลุ่ม A จะแบ่งหน้าที่กันดังนี้

นักเรียน A๑ อ่านและทำใบงานที่ ๑

นักเรียน A๒ อ่านและทำใบงานที่ ๒

นักเรียน A๓ อ่านและทำใบงานที่ ๓

นักเรียน A๔ อ่านและทำใบงานที่ ๔

๓.นักเรียนที่ได้ใบงานชุดเดียวกันจากแต่ละกลุ่มมานั่งด้วยกัน เพื่อทำงาน ซักถาม และทำกิจกรรมในใบงาน เรียกกลุ่มนี้ว่า Expert Groups โดยแต่ละคนในกลุ่มแบ่งหน้าที่กันทำงาน เช่น

นักเรียนคนที่ ๑ อ่านคำแนะนำ คำสั่งหรือโจทย์ในแบบฝึก

นักเรียนคนที่ ๒ จดบันทึกข้อมูลสำคัญ แยกแยะสิ่งที่ต้องทำตามลำดับ

นักเรียนคนที่ ๓ หาคำตอบ

นักเรียนคนที่ ๔ สรุปบททวน และตรวจสอบคำตอบ

เมื่อนักเรียนทำแต่ละข้อหรือแต่ละส่วนเสร็จแล้ว ให้นักเรียนหมุนเวียนเปลี่ยนหน้าที่กันจนเสร็จใบงานทั้งหมด

๔.นักเรียนแต่ละคนใน Expert Groups กลับมายังกลุ่มเดิม (Home Groups) ของตน ผลัดกันอธิบายให้เพื่อนสมาชิกในกลุ่มฟัง เริ่มจากแบบฝึกที่ ๑, ๒, ๓, ๔ ยาก)④(ง่าย

๕.ครูทำการทดสอบนักเรียนทุกคนในห้องเป็นรายบุคคลแล้ว นำคะแนนพัฒนาการของแต่ละคนในกลุ่มมารวมเป็น “คะแนนกลุ่ม ” กลุ่มที่ได้คะแนนสูงสุดจะได้รางวัลหรือดีดประกาศไว้ในบอร์ด

ได้จัดทำตัวอย่างการจัดการเรียนการสอนแบบ Jigsawเรื่องการหาความหนาแน่นของวัตถุ ในวิชาวิทยาศาสตร์ ไว้ดังนี้

วัตถุประสงค์ เมื่อจบบทเรียนนี้ แล้วนักเรียนสามารถ

๑. บอกและลงมือปฏิบัติวิธีการหามวล น้ำหนัก และปริมาตรของวัตถุที่เป็นของแข็งทรงเรขาคณิต วัตถุที่เป็นของแข็งรูปร่างไม่เป็นทรงเรขาคณิต และวัตถุที่เป็นของเหลวได้

๒. คำนวณหาค่าความหนาแน่นของวัตถุต่างๆ ที่กำหนดให้ได้ กิจกรรมการเรียนการสอน

ขั้นที่ ๑ :ครูทบทวนถึงวิธีการหาความหนาแน่นของวัตถุโดยใช้การบรรยายและการอภิปราย

ขั้นที่ ๒ :ครูแบ่งเรื่อง “วิธีการหาความหนาแน่นของวัตถุ” ออกเป็น 4 หัวข้อ คือ

- ๑) การหาความหนาแน่นของวัตถุที่เป็นของแข็งทรงเรขาคณิต
- ๒) การหาความหนาแน่นของวัตถุที่เป็นของแข็งรูปร่างไม่เป็นทรงเรขาคณิต
- ๓) ความหนาแน่นคืออะไร
- ๔) ปริมาตรและความหนาแน่นคืออะไร

ขั้นที่ ๓ :ครูแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มๆ กลุ่มละ ๔ คน นักเรียนในแต่ละกลุ่มมีความสามารถแตกต่างกัน มีทั้งนักเรียนหญิงและนักเรียนชาย สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มจะศึกษาใบงานของตนเพียงเรื่องเดียว

กลุ่ม ก กลุ่ม ข กลุ่ม ค กลุ่ม ง

ชื่อสมาชิก ๑) ..... ๑) ..... ๑)..... ๑)....

๒) ..... ๒) ..... ๒)..... ๒).....

๓) ..... ๓) ..... ๓)..... ๓).....

๔) ..... ๔) ..... ๔)..... ๔).....

นักเรียนคนที่ ๑ ในกลุ่ม ก, ข, ค, ง อ่านใบความรู้และทำกิจกรรมในใบงานที่ ๑
เท่านั้น

นักเรียนคนที่ ๒ ในกลุ่ม ก, ข, ค, ง อ่านใบความรู้และทำกิจกรรมในใบงานที่ ๒
เท่านั้น

นักเรียนคนที่ ๓ ในกลุ่ม ก, ข, ค, ง อ่านใบความรู้และทำกิจกรรมในใบงานที่ ๓
เท่านั้น

นักเรียนคนที่ ๔ ในกลุ่ม ก, ข, ค, ง อ่านใบความรู้และทำกิจกรรมในใบงานที่ ๔
เท่านั้น

ขั้นที่ ๔ : นักเรียนที่ได้ใบงานเดียวกันมารวมกันเป็นกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (Expert Groups) มีการอภิปรายและเขียนรายงานในส่วนที่ตัวเองรับผิดชอบ

ตัวอย่างบทบาทของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญขณะทำกิจกรรมตามใบงานที่ ๑ คือ

นักเรียนคนที่ ๑ อ่านคำถามและเปลี่ยนแปลงคำถามให้เป็นคำพูดของตนเอง และค้นหามีข้อมูลอะไรบ้างที่เกี่ยวข้องกับคำถามนั้น

นักเรียนคนที่ ๒ ทำการทดลอง วัด และจัดกระทำข้อมูล

นักเรียนคนที่ ๓ คำนวณและเขียนคำตอบลงในตาราง

นักเรียนคนที่ ๔ ตรวจสอบคำตอบและตรวจผลที่ได้จากการทำการทดลอง หลังจากทำการทดลองกับวัตถุแท่งที่ 1 เสร็จแล้วก็ทำการทดลองกับวัตถุแท่งที่ ๒ และวัตถุแท่งอื่นๆ พร้อมกับมีการเปลี่ยนบทบาทของนักเรียนไปจนกว่าจะทำการทดลองกับวัตถุทุกแท่งจนเสร็จ

ขั้นที่ ๕ : นักเรียนในกลุ่มผู้เชี่ยวชาญกลับไปอยู่ในกลุ่มเดิมของตน (Home Groups) พร้อมกับ ผลัดเปลี่ยนกันสอนส่วนที่ตนรับผิดชอบโดยใช้รายงานหรือใบงานของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ โดยเริ่มจากใบงานที่ ๑ ก่อน

ขั้นที่ ๖ : ครูทดสอบย่อยนักเรียน เป็นรายบุคคลแล้วนำคะแนนพัฒนาการของนักเรียนแต่ละคนจะนำมารวมกันเป็นคะแนนบอกกลุ่ม

ขั้นที่ ๗ : รายงานผลการทำงานกลุ่มให้นักเรียนทั้งห้องทราบ

๒.รูปแบบ STAD (Student Teams-Achievement Division)

Slavin ได้เสนอรูปแบบการเรียนรู้แบบเป็นทีม (Student Teams Learning Method) ซึ่งมี ๔ รูปแบบ คือ Student Teams-Achievement Divisions (STAD) และ Teams-Games Tournaments (TGT) ซึ่งเป็นรูปแบบที่สามารถปรับใช้กับทุกวิชาและระดับชั้น Team Assisted Individualization (TAI) เป็นรูปแบบที่เหมาะสมกับการสอนวิชาคณิตศาสตร์ และ Cooperative Integrated Reading and Composition (CIRC) ซึ่งเป็นรูปแบบในการสอนอ่านและการเขียน

หลักการพื้นฐานของรูปแบบการเรียนรู้แบบเป็นทีม ของSlavin ประกอบด้วย

๑) การให้รางวัลเป็นทีม (Team Rewards) ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งในการวางเงื่อนไขให้นักเรียนพึ่งพากัน จัดว่าเป็น Positive Interdependence

๒) การจัดสภาพการณ์ให้เกิดความรับผิดชอบในส่วนบุคคลที่จะเรียนรู้ (Individual Accountability) ความสำเร็จของทีมหรือกลุ่ม อยู่ที่การเรียนรู้ของสมาชิกแต่ละคนในทีม

๓) การจัดให้มีโอกาสเท่าเทียมกันที่จะประสบความสำเร็จ (Equal Opportunities For Success) นักเรียนมีส่วนช่วยให้ทีมประสบความสำเร็จด้วยการพยายามทำผลงานให้ดีขึ้นกว่าเดิมในรูปของคะแนนปรับปรุง ดังนั้น แม้แต่คนที่เรียนอ่อนก็สามารถมีส่วนช่วยทีมได้ ด้วยการพยายามทำคะแนนให้ดีกว่าครั้งก่อนๆ นักเรียนทั้งเก่ง ปานกลาง และอ่อนต่างได้รับการส่งเสริมให้ตั้งใจเรียน ให้ดีที่สุด ผลงานของทุกคนในทีมมีค่าภายใต้รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบนี้

สำหรับรูปแบบ STAD เป็นรูปแบบหนึ่งที่ Slavin ได้เสนอไว้ เมื่อปี ค.ศ. ๑๙๘๐ นั้น มี องค์ประกอบที่สำคัญ ๕ ประการ คือ

๑. การนำเสนอสิ่งที่ต้องเรียน (Class Presentation) ครูเป็นผู้นำเสนอสิ่งที่นักเรียนต้องเรียน ไม่ว่าจะเป็นมโนทัศน์ ทักษะและ /หรือกระบวนการ การนำเสนอสิ่งที่ต้องเรียนนี้อาจใช้

การบรรยาย การสาธิตประกอบการบรรยาย การใช้วิธีทัศน์หรือแม้แต่การให้นักเรียนลงมือ
ปฏิบัติการทดลองตามหนังสือเรียน

๒. การทำงานเป็นกลุ่ม (Teams) ครูจะแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มๆ แต่ละกลุ่มจะประกอบด้วยนักเรียนประมาณ 4-5 คน ที่มีความสามารถแตกต่างกัน มีทั้งเพศหญิงและเพศชาย และมีหลายเชื้อชาติ ครูต้องชี้แจงให้นักเรียนในกลุ่มได้ทราบถึงหน้าที่ของสมาชิกในกลุ่มว่า นักเรียนต้องช่วยเหลือกัน เรียนร่วมกัน อภิปรายปัญหาร่วมกัน ตรวจสอบคำตอบของงานที่ได้รับมอบหมายและแก้ไขคำตอบร่วมกัน สมาชิกทุกคนในกลุ่มต้องทำงานให้ดีที่สุดเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ให้กำลังใจและทำงานร่วมกันได้

หลังจากครูจัดกลุ่มเสร็จเรียบร้อยแล้ว ควรให้นักเรียนแต่ละกลุ่มทำงานร่วมกันจากใบงานที่ครูเตรียมไว้ ครูอาจจัดเตรียมใบงานที่มีคำถามสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของบทเรียน เพื่อใช้เป็นบทเรียนของการเรียนแบบร่วมมือ ครูควรบอกนักเรียนว่า ใบงานนี้ออกแบบมาให้นักเรียนช่วยกันตอบคำถาม เพื่อเตรียมตัวสำหรับการทดสอบย่อย สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มจะต้องช่วยกันตอบคำถาม เพื่อเตรียมตัวสำหรับการทดสอบย่อย สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มจะต้องช่วยกันตอบคำถามทุกคำถาม โดยแบ่งกันตอบคำถามเป็นคู่ๆ และเมื่อตอบคำถามเสร็จแล้วก็จะเอาคำตอบมาแลกเปลี่ยนกัน โดยสมาชิกแต่ละคนจะต้องมีความรับผิดชอบซึ่งกันและกันในการตอบคำถามแต่ละข้อให้ได้ ในการกระตุ้นให้สมาชิกแต่ละคนมีความรับผิดชอบซึ่งกันและกันควรปฏิบัติดังต่อไปนี้

๒.๑ ต้องแน่ใจว่าสมาชิกแต่ละคนในกลุ่มสามารถตอบคำถามแต่ละข้อได้อย่างถูกต้อง

๒.๒ ให้นักเรียนช่วยกันตอบคำถามทุกข้อให้ได้โดยไม่ต้องขอความช่วยเหลือจากเพื่อนนอกกลุ่ม หรือขอความช่วยเหลือจากครูให้น้อยลง

๒.๓ ต้องให้แน่ใจว่าสมาชิกแต่ละคนสามารถอธิบายคำตอบแต่ละข้อได้ ถ้าคำถามแต่ละข้อเป็นแบบเลือกตอบ

๓. การทดสอบย่อย (Quizzes) หลังจากให้นักเรียนแต่ละกลุ่มทำงานเสร็จเรียบร้อยแล้ว ครูก็ทำการทดสอบย่อยนักเรียน โดยนักเรียนต่างคนต่างทำ เพื่อเป็นการประเมินความรู้ที่นักเรียนได้เรียนมา สิ่งนี้จะเป็นตัวกระตุ้นความรับผิดชอบของนักเรียน

๔. คะแนนพัฒนาการของนักเรียนแต่ละคน (Individual Improvement Score) คะแนนพัฒนาการของนักเรียนจะเป็นตัวกระตุ้นให้นักเรียนทำงานหนักขึ้น ในการทดสอบแต่ละครั้งครูจะมีคะแนนพื้นฐาน (Base Score) ซึ่งเป็นคะแนนต่ำสุดของนักเรียนในการทดสอบย่อยแต่ละครั้ง ซึ่งคะแนนพัฒนาการของนักเรียนแต่ละคนได้จากความแตกต่างระหว่างคะแนนพื้นฐาน

(คะแนนต่ำสุดในการทดสอบ) กับคะแนนที่นักเรียนสอบได้ในการทดสอบย่อยนั้นๆ ส่วนคะแนนของกลุ่ม (Team Score) ได้จากการรวมคะแนนพัฒนาการของนักเรียนทุกคนในกลุ่มเข้าด้วยกัน

๕. การรับรองผลงานของกลุ่ม (Team Recognition) โดยการประกาศคะแนนของกลุ่มแต่ละกลุ่มให้ทราบ พร้อมกับให้คำชมเชย หรือให้ประกาศนียบัตรหรือให้รางวัลกับกลุ่มที่มีคะแนนพัฒนาการของกลุ่มสูงสุด โปรดจำไว้ว่า คะแนนพัฒนาการของนักเรียนแต่ละคนมีความสำคัญเท่าเทียมกับคะแนนที่นักเรียนแต่ละคนได้รับจากการทดสอบ

สำหรับขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นดังนี้

ขั้นที่ ๑ ขั้นสอน ครูดำเนินการสอนเนื้อหา ทักษะหรือวิธีการเกี่ยวกับบทเรียนนั้นๆ อาจเป็นกิจกรรมที่ครูบรรยาย สาธิต ใช้สื่อประกอบการสอน หรือให้นักเรียนทำกิจกรรมการทดลอง

ขั้นที่ ๒ ขั้นทบทวนความรู้เป็นกลุ่ม แต่ละกลุ่มประกอบด้วยสมาชิก ๔-๕ คน ที่มีความสามารถทางการเรียนต่างกัน สมาชิกในกลุ่มต้องมีความเข้าใจว่า สมาชิกทุกคนจะต้องทำงานร่วมกันเพื่อช่วยเหลือกันและกันในการศึกษาเอกสารและทบทวนความรู้เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการสอบย่อย

ครูเน้นให้นักเรียนทำดังนี้

- ก. ต้องให้แน่ใจว่า สมาชิกทุกคนในกลุ่มสามารถตอบคำถามได้ถูกต้องทุกข้อ
- ข. เมื่อมีข้อสงสัยหรือปัญหา ให้นักเรียนช่วยเหลือกันภายในกลุ่มก่อนที่จะถามครูหรือถามเพื่อนกลุ่มอื่น
- ค. ให้สมาชิกอธิบายเหตุผลของคำตอบของแต่ละคำถามให้ได้ โดยเฉพาะแบบฝึกหัดที่เป็นคำถามปรนัยแบบให้เลือกตอบ

ขั้นที่ ๓ ขั้นทดสอบย่อย ครูจัดให้นักเรียนทำแบบทดสอบย่อย หลังจากนักเรียนเรียนและทบทวนเป็นกลุ่มเกี่ยวกับเรื่องที่กำหนด นักเรียนทำแบบทดสอบคนเดียวไม่มีการช่วยเหลือกัน

ขั้นที่ ๔ ขั้นหาคะแนนพัฒนาการ คะแนนพัฒนาการเป็นคะแนนที่ได้จากการพิจารณาความแตกต่างระหว่างคะแนนที่ต่ำสุดการทดสอบครั้งก่อนๆ กับคะแนนที่ได้จากการทดสอบครั้งปัจจุบัน

เมื่อได้คะแนนพัฒนาการของนักเรียนแต่ละคนแล้ว จึงหาคะแนนพัฒนาการของกลุ่ม ซึ่งได้จากการนำคะแนนพัฒนาการของสมาชิกแต่ละคนมารวมกัน หรือหาค่าเฉลี่ยของคะแนนพัฒนาการของสมาชิกทุกคน

ขั้นที่ ๕ ขึ้นให้รางวัลกลุ่ม กลุ่มที่ได้คะแนนปรับปรุงตามเกณฑ์ที่กำหนดจะได้รับคำชมเชยหรือติดประกาศที่บอร์ดในห้องเรียน

ตัวอย่างเกณฑ์การได้รับรางวัลมีดังนี้

คะแนนพัฒนาการเฉลี่ยของกลุ่ม ระดับรางวัล

๑๕ ดี

๒๐ ดีมาก

๒๕ ดีเยี่ยม

การจัดกิจกรรมรูปแบบ STAD อาจนำไปใช้กับบทเรียนใดๆ ก็ได้ เนื่องจากขั้นแรกเป็นการสอนที่ครูดำเนินการตามปกติ แล้วจึงจัดให้มีการทบทวนเป็นกลุ่ม

๓.รูปแบบ LT (Learning Together)

รูปแบบ LT (Learning Together) นี้ Johnson & Johnson เป็นผู้เสนอในปี ค.ศ. ๑๙๗๕ ต่อมาในปี ค.ศ. ๑๙๘๔ เขาเรียกรูปแบบนี้ว่า วัฏจักรการเรียนรู้ (Circles of Learning) รูปแบบนี้มีการกำหนดสถานการณ์และเงื่อนไขให้นักเรียนทำผลงานเป็นกลุ่ม ให้นักเรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแบ่งปันเอกสาร การแบ่งงานที่เหมาะสม และการให้รางวัลกลุ่ม ซึ่งจอห์นสันและจอห์นสันได้เสนอหลักการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ ไว้ว่า

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือตามรูปแบบ LT จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบดังนี้

๑.สร้างความรู้สึกพึ่งพากัน (Positive Interdependence) ให้เกิดขึ้นในกลุ่มนักเรียนซึ่งอาจทำได้หลายวิธี คือ

๑.๑ กำหนดเป้าหมายร่วมของกลุ่ม (Mutual Goals) ให้ทุกคนต้องเรียนรู้เหมือนกัน

๑.๒ การให้รางวัลรวม เช่น ถ้าสมาชิกทุกคนของกลุ่มได้คะแนนคิดเป็นร้อยละ ๘๐ ขึ้นไปของคะแนนเต็ม (Joint Rewards) สมาชิกในกลุ่มนั้นจะได้คะแนนพิเศษอีกคนละ ๕ คะแนน

๑.๓ ให้ใช้เอกสารหรือแหล่งข้อมูล (Share Resources) ครูอาจแจกเอกสารที่ต้องใช้เพียง ๑ ชุด สมาชิกแต่ละคนจะต้องช่วยกันอ่านโดยแบ่งเอกสารออกเป็นส่วนๆ เพื่อทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ

๑.๔ กำหนดบทบาทของสมาชิกในการทำงานกลุ่ม (Assigned Roles) งานที่มอบหมายแต่ละงานอาจกำหนดบทบาทการทำงานของสมาชิกในกลุ่มแตกต่างกัน หากเป็นงานเกี่ยวกับการตอบคำถามในแบบฝึกหัดที่กำหนด ครูอาจกำหนดบทบาทของสมาชิกในกลุ่มเป็นผู้อ่านคำถาม ผู้ตรวจสอบ ผู้กระตุ้นให้สมาชิกช่วยกันคิดหาคำตอบและผู้จดบันทึกคำตอบ

๒. จัดให้มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียน (Face-To-Face Interaction) ให้นักเรียนทำงานด้วยกันภายใต้บรรยากาศของความช่วยเหลือและส่งเสริมกัน

๓. จัดให้มีการรับผิดชอบในส่วนบุคคลที่จะเรียนรู้ (Individual Accountability) เป็นการทำให้นักเรียนแต่ละคนตั้งใจเรียนและช่วยกันทำงาน ไม่กินแรงเพื่อน ครูอาจจัดสภาพการณ์ได้ด้วยการประเมินเป็นระยะ สุ่มสมาชิกของกลุ่มให้ตอบคำถามหรือรายงานผลการทำงาน สมาชิกทุกคนจึงต้องเตรียมพร้อมที่จะเป็นตัวแทนของกลุ่ม

๔. ให้ความรู้เกี่ยวกับทักษะสังคม (Social Skills) การทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างดี นักเรียนต้องมีทักษะทางสังคมที่จำเป็น ได้แก่ ความเป็นผู้นำ การตัดสินใจ การสร้างความไว้วางใจ การสื่อสาร และทักษะการจัดการกับข้อขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์

๕. จัดให้มีกระบวนการกลุ่ม (Group Processing) เป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนประเมินการทำงานของสมาชิกในกลุ่ม ให้กำลังใจซึ่งกันและกัน และหาทางปรับปรุงการทำงานกลุ่มให้ดีขึ้น

จากหลักการดังกล่าวทำให้ได้รูปแบบการเรียนรู้ร่วมกัน หรือ Learning Together ที่นักเรียนทำงานเป็นกลุ่มเพื่อให้ได้ผลงานกลุ่ม ในขณะที่ทำงานนักเรียนช่วยกันคิดและช่วยกันตอบคำถาม พยายามทำให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมและทุกคนเข้าใจที่มาของคำตอบ ให้นักเรียนขอความช่วยเหลือจากเพื่อนก่อนที่จะถามครู และครูชมเชยหรือให้รางวัลกลุ่มตามผลงานของกลุ่มเป็นหลัก ในการนำรูปแบบนี้ไปใช้ควรดำเนินการดังนี้

๑. กำหนดวัตถุประสงค์การสอนให้ชัดเจน

๒. จัดกลุ่มให้มีขนาดไม่เกิน ๖ คน หากนักเรียนยังใหม่ต่อการเรียนแบบร่วมมือ ควรใช้กลุ่มที่มีขนาดเล็ก เพื่อให้ นักเรียนมีส่วนร่วมมากที่สุด นักเรียนในแต่ละกลุ่มมีความสามารถแตกต่างกัน มีเพศหญิงและเพศชาย แต่ในบางครั้งการจัดนักเรียนที่มีความสามารถเหมือนกันเข้ากลุ่มเดียวกันเพื่อฝึกทักษะก็สามารถทำได้

๓. จัดให้นักเรียนนั่งหันหน้าเข้าหากันเป็นวง เพื่อให้สามารถสื่อสารพูดคุยกันได้ง่าย

๔. จัดเอกสารหรือสื่อการสอนที่ทำให้นักเรียนต้องพึ่งพาอาศัยกัน เช่น จัดเอกสารให้กลุ่มละชุดเดียว เพื่อให้ นักเรียนแบ่งกันดู แบ่งเนื้อหาออกเป็นส่วนย่อยให้แต่ละคนรับผิดชอบในการอ่าน และทำให้เกิดการแข่งขันระหว่างกลุ่มเพื่อให้สมาชิกภายในกลุ่มต้องพึ่งพาช่วยเหลือกันทำให้งานของกลุ่มเป็นกลุ่มที่ชนะ

๕. กำหนดบทบาทของสมาชิกในกลุ่มเพื่อให้เกิดการพึ่งพากัน ตัวอย่างบทบาทในการทำงานกลุ่มได้แก่ ผู้สรุปย่อ ทำหน้าที่สรุปบทเรียน ผู้ตรวจสอบ ทำหน้าที่สอบถามเพื่อนสมาชิก ผู้กระตุ้น ทำหน้าที่ส่งเสริมชักชวนให้เพื่อนสมาชิกทุกคนแสดงความคิดเห็น ผู้บันทึก ทำหน้าที่จด

บันทึกการตัดสินใจของกลุ่มหรือรายงานของกลุ่ม ผู้สังเกต ทำหน้าที่ตรวจสอบความร่วมมือระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม

๖. อธิบายงานที่มอบหมายให้นักเรียนทำ

๗. แจกเงื่อนใยเพื่อจัดสภาพให้เกิดความเกี่ยวพันกันในเรื่องของเป้าหมายรวม อาจทำได้โดยกำหนดให้กลุ่มผลิตผลงานร่วมกันเพียง 1 ชิ้น หรือให้รางวัลกลุ่มจากผลงานของสมาชิกแต่ละคน

๘. จัดสภาพให้เกิดความรับผิดชอบในการเรียนรู้ของแต่ละคน ซึ่งจะทำให้ทุกคนมีส่วนให้กับกลุ่ม เช่น ครูจัดสอบนักเรียนเป็นรายบุคคล ครูสุ่มเลือกสมาชิกของคนใดคนหนึ่งขึ้นมา รายงานผลงานของกลุ่ม หรือครูเลือกผลงานของสมาชิกคนใดคนหนึ่งมาเป็นตัวแทนของกลุ่มแล้ว ให้คะแนนกลุ่มจากผลงานของสมาชิกคนนั้น เป็นต้น

๙. จัดสภาพให้เกิดความร่วมมือระหว่างกลุ่ม เป็นต้นว่าให้ถามเพื่อนกลุ่มอื่นได้เมื่อต้องการความช่วยเหลือ

๑๐. อธิบายเกณฑ์ของความสำเร็จ การให้คะแนนควรเป็นแบบอิงเกณฑ์มากกว่าอิงกลุ่ม สำหรับกลุ่มแบบแตกต่าง (Heterogeneous Groups) เกณฑ์การให้คะแนนสำหรับแต่ละกลุ่มจะต้องพิจารณาเป็นรายกรณีไป

๑๑. ระบุพฤติกรรมที่คาดหวัง ในระยะแรกพฤติกรรมที่คาดหวัง คือ ให้อยู่กับกลุ่มถามชื่อเพื่อนสมาชิกในพฤติกรรมระดับที่ซับซ้อนขึ้น ได้แก่ ให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการอภิปราย ทุกคนเข้าใจ และเห็นด้วยกับคำตอบของกลุ่ม

๑๒. ระหว่างที่นักเรียนทำงานเป็นกลุ่ม ครูมีบทบาท ดังนี้

๑๒.๑ สังเกตพฤติกรรมการทำงานของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง เพื่อดำเนินการแก้ไข หากนักเรียนประสบปัญหาในการทำงานหรือปัญหาเกี่ยวกับการร่วมมือกัน

๑๒.๒ ให้ความช่วยเหลือนักเรียน ครูจำเป็นต้องเข้าไปแทรกในระหว่างการทำงาน of นักเรียนเป็นครั้งคราว เพื่อชี้แจงคำสั่ง เพื่อตอบปัญหาข้อสงสัย เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น พูดคุย และเพื่อสอนทักษะการเรียนรู้

๑๒.๓ สอนทักษะการร่วมมือเพื่อให้สื่อสารกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๑๓. สรุปบทเรียนโดยนักเรียนและครู

๑๔. นักเรียนประเมินการทำงาน of สมาชิกในกลุ่มและหาแนวทางแก้ไขปัญหาการทำงานในครั้งต่อไป

๑๕. การประเมินผล

๑๕.๑ ประเมินผลงานของนักเรียน อาจทำได้หลายวิธี เช่น ให้สมาชิกทุกคนในกลุ่มได้คะแนนเท่ากัน ซึ่งเป็นการเสริมแรงให้นักเรียนร่วมมือกัน หรือให้แรงเสริมแบบร่วมมือไปพร้อมกับ การให้แรงเสริมรายบุคคล โดยให้คะแนนเป็นรายบุคคลจากผลงานของแต่ละคนและให้รางวัลกลุ่มจากคะแนนรวมของสมาชิกในกลุ่ม หรือนักเรียนได้คะแนนของตนเองรวมกับคะแนนพิเศษ (Bonus Points) ที่ได้จากจำนวนสมาชิกภายในกลุ่มที่ได้คะแนนผ่านเกณฑ์ที่กำหนด

๑๕.๒ ประเมินการทำงานของกลุ่มจากการสังเกตระหว่างเรียน และการอภิปรายในชั้นกระบวนการกลุ่ม

ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนแบบ LT

๑. ครูและนักเรียนทบทวนเนื้อหาเดิม หรือความรู้พื้นฐานที่เกี่ยวข้อง

๒. ครูแจกแบบฝึกหรือใบงานให้ทุกกลุ่ม กลุ่มละ ๑ ชุดเหมือนกัน นักเรียนช่วยทำงานโดยแบ่งหน้าที่แต่ละคน เช่น

นักเรียนคนที่ ๑ อ่านคำแนะนำ คำสั่งหรือโจทย์ในการดำเนินงาน

นักเรียนคนที่ ๒ ฟังขั้นตอนและรวบรวมข้อมูล

นักเรียนคนที่ ๓ อ่านสิ่งที่โจทย์ต้องการทราบแล้วหาคำตอบ

นักเรียนคนที่ ๔ ตรวจสอบคำตอบ

เมื่อนักเรียนทำแต่ละข้อหรือแต่ละส่วนเสร็จแล้ว ให้นักเรียนหมุนเวียนเปลี่ยนหน้าที่กันในการทำโจทย์ข้อถัดไปทุกครั้งจนเสร็จแบบฝึกทั้งหมด

๓. แต่ละกลุ่มส่งกระดาษคำตอบหรือผลงานเพียงชุดเดียว ถือว่าเป็นผลงานที่สมาชิกทุกคนยอมรับ และเข้าใจแบบฝึกหรือการทำงานชิ้นนี้แล้ว

๔. ตรวจสอบคำตอบหรือผลงานให้คะแนนด้วยกลุ่มเองหรือครูก็ได้ กลุ่มที่ได้คะแนนสูงสุดจะได้รางวัลหรือติดประกาศไว้ในบอร์ด

๕. รูปแบบ TAI (Team Assisted Individualization)

TAI (Team Assisted Individualization) คือ วิธีการสอนที่ผสมผสานระหว่าง การเรียนแบบร่วมมือ (Cooperrative Learning) และการสอนรายบุคคล (Individualization Instruction) เข้าด้วยกัน โดยให้ผู้เรียนได้ลงมือทำกิจกรรมในการเรียนได้ด้วยตนเองตามความสามารถของตน และส่งเสริมความร่วมมือภายในกลุ่ม มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้และปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

๑. จัดนักเรียนเป็นกลุ่ม กลุ่มละ ๔-๕ คน ประกอบด้วยนักเรียนเก่ง ปานกลาง และอ่อน

๒. ทดสอบจัดระดับ (Placement Test) ตามคะแนนที่ได้

๓. นักเรียนศึกษาเอกสารแนะนำบทเรียน ทำกิจกรรมจากสื่อที่ได้รับ เสร็จแล้วส่งให้เพื่อนในกลุ่มตรวจ โดยมีข้อแนะนำดังนี้

๓.๑ ตอบถูกหมดทุกข้อ ให้เรียนต่อ

๓.๒ ตอบผิดบ้างให้ซักถามเพื่อนในกลุ่มเพื่อช่วยเหลือก่อนที่จะถามครู

๔. เมื่อนักเรียนทำแบบฝึกหัดทักษะในสื่อที่ได้เรียนจบแล้ว

๔.๑ ทดสอบย่อยฉบับ A เป็นรายบุคคล ส่งให้เพื่อนในกลุ่มตรวจ ถ้าได้คะแนน ๗๕% ขึ้นไป ถือว่าผ่าน

๔.๒ ถ้าได้คะแนนไม่ถึง ๗๕ % ให้ไปเรียนจากสื่อที่ศึกษาไปแล้วอีกครั้ง แล้วทดสอบฉบับ B เป็นรายบุคคล

๕. ทดสอบนักเรียนด้วยแบบทดสอบประจำหน่วย (Unit Test) ถ้าไม่ผ่าน ๗๕ % ผู้สอนจะพิจารณาแก้ไขปัญห่อีกครั้ง

๖. ครูคิดคะแนนเฉลี่ยของแต่ละกลุ่ม แล้วจัดอันดับดังนี้

๖.๑ กลุ่มที่ผ่านเกณฑ์สูง ได้เป็น Super Team (ยอดเยี่ยม)

๖.๒ กลุ่มที่ผ่านเกณฑ์ปานกลาง ได้เป็น Great Team (ดีมาก)

๖.๓ กลุ่มที่ผ่านเกณฑ์ต่ำ ได้เป็น Good Team (ดี)

๕. รูปแบบ TGT (Teams – Games -Tournaments)

การจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือตามรูปแบบ TGT เป็นการเรียนแบบร่วมมือกัน แข่งขันทำกิจกรรม โดยมีขั้นตอนการจัดกิจกรรมดังนี้

ขั้นที่ ๑ ครูทบทวนบทเรียนที่เรียนมาแล้วครั้งก่อน ด้วยการซักถามและอธิบาย ตอบข้อสงสัยของนักเรียน

ขั้นที่ ๒ จัดกลุ่มแบบคละกัน (Home Team) กลุ่ม ๓-๔ คน

ขั้นที่ ๓ แต่ละทีมศึกษาหัวข้อที่เรียนในวันนี้จากแบบฝึก (Worksheet And Answer Sheet) นักเรียนแต่ละคนทำหน้าที่และปฏิบัติตามกติกาของ Cooperative Learning เช่น เป็นผู้จัดบันทึก ผู้คำนวณ ผู้สนับสนุน เมื่อสมาชิกทุกคนเข้าใจและสามารถทำแบบฝึกหัดได้ถูกต้องทุกข้อ ทีมจะเริ่มทำการแข่งขันตอบปัญหา

ขั้นที่ ๔ การแข่งขันตอบปัญหา (Academic Games Tournament)

๔.๑ ครูทำหน้าที่เป็นผู้จัดการห้องเรียน โดยแบ่งตามความสามารถของนักเรียน เช่น

โต๊ะที่ ๑ เป็นโต๊ะแข่งขันสำหรับนักเรียนที่มีความสามารถเก่งมาก

โต๊ะที่ ๒ และ ๓ เป็นโต๊ะแข่งขันสำหรับนักเรียนที่มีความสามารถปานกลาง

โต๊ะที่ ๔ เป็นโต๊ะที่แข่งขันสำหรับนักเรียนที่มีความสามารถอ่อน

๔.๒ ครูแจกซองคำถามจำนวน ๑๐ คำถามให้ทุกโต๊ะ (เป็นคำถามเหมือนกัน)

๔.๓ นักเรียนเปลี่ยนกันหยิบซองคำถามทีละ ๑ ซอง (๑ คำถาม) แล้ววางลงกลางโต๊ะ

๔.๔ นักเรียน ๓ คนที่เหลือคำนวณหาคำตอบ จากคำถามที่ อ่าน

๔.๕ เขียนคำตอบลงในกระดาษคำตอบที่แต่ละคนมีอยู่

๔.๖ นักเรียนคนที่ทำหน้าที่อ่านคำถามจะเป็นคนให้คะแนน โดยมีกติกาการให้คะแนน ดังนี้

๔.๖.๑ ผู้ตอบถูกเป็นคนแรก จะได้ ๒ คะแนน

๔.๖.๒ ผู้ตอบถูกคนต่อไป จะได้คนละ ๑ คะแนน

๔.๖.๓ ถ้าตอบผิด ให้ 0 คะแนน

๔.๗ ทำขั้นตอนที่ ๔.๓-๔.๕ โดยผลัดกันอ่านคำถามจนกว่าคำถามจะหมด

๔.๘ นักเรียนทุกคนรวมคะแนนของตัวเอง โดยที่ทุกคนควรได้ตอบคำถามจำนวนเท่าๆ กัน จัดลำดับของคะแนนที่ได้ ซึ่งกำหนดโบนัสของแต่ละโต๊ะดังนี้

โบนัส ผู้ที่ได้คะแนนสูงสุดที่ ๑ ประจำโต๊ะแต่ละโต๊ะ จะได้โบนัส ๑๐ แต้ม

ผู้ที่ได้คะแนนรองที่ ๒ ประจำโต๊ะแต่ละโต๊ะ จะได้โบนัส ๘ แต้ม

ผู้ที่ได้คะแนนรองที่ ๓ ประจำโต๊ะแต่ละโต๊ะ จะได้โบนัส ๖ แต้ม

ผู้ที่ได้คะแนนน้อยที่สุด ประจำโต๊ะแต่ละโต๊ะ จะได้โบนัส ๔ แต้ม

ขั้นที่ ๕ นักเรียนกลับมากลุ่มเดิม (Home Team) รวมแต้มโบนัสของทุกคน ทีมใดที่มีแต้มโบนัสสูงสุด จะให้รางวัลหรือคิดประกาศไว้ในมุมข่าวของห้อง

๖. รูปแบบ GI (Group Investigation)

GI (Group Investigation) พัฒนาโดย Sharan และคณะ เป็นรูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือที่มีความซับซ้อนและกว้างมาก ปรัชญาของรูปแบบ GI ก็คือต้องการปลูกฝังการร่วมมือกันอย่างมีประสิทธิภาพ มีภาระงานและสิทธิในการแสดงความคิดเห็นที่เท่าเทียมกันของสมาชิกในกลุ่ม GI มีการกระตุ้นบทบาทที่แตกต่างกันทั้งภายในกลุ่มและระหว่างกลุ่ม แนวคิดในการจัดการเรียนการสอน

๑. นักเรียนแต่ละคนจะได้แสดงความสามารถของตน ในการแสวงหาความรู้ (หรือในการทำงาน)

๒. นักเรียนแต่ละคน ต้องถ่ายทอดความรู้หรือวิธีการทำงานให้เพื่อนนักเรียนเข้าใจด้วย

๓. ทุกคนต้องร่วมแสดงความคิดเห็น อภิปรายซักถามจนเข้าใจในทุกเรื่อง (หรือทุกงาน)

๔. ทุกคนต้องร่วมมือกันสรุปความเข้าใจที่ได้ (สูตรหรือความสัมพันธ์หรือผลงาน) นำส่งอาจารย์เพียง 1 ฉบับเท่านั้น

๕. เหมาะกับการสอนความรู้ที่สามารถแยกเป็นอิสระได้เป็นส่วนๆ หรือแยกทำได้หลายวิธี หรือการทบทวนเรื่องที่แบ่งเป็นเรื่องย่อยๆ ได้ หรือการทำงานที่แยกออกเป็นชิ้นๆ ได้ GI มีองค์ประกอบอยู่ด้วยกัน ๖ ประการ คือ

๖. การเลือกหัวข้อเรื่องที่จะศึกษา (Topic Selection) นักเรียนเลือกหัวข้อที่เฉพาะเจาะจงของปัญหาที่เลือก แล้วกลุ่มจะแบ่งภาระงานออกเป็นงานย่อยๆ ที่มีสมาชิก ๒-๕ คน ร่วมกันทำงาน

GI เป็นการเรียนแบบร่วมมือที่มอบหมายความรับผิดชอบอย่างสูงให้กับนักเรียน ในการที่จะบ่งชี้ว่าเรียนอะไรและเรียนอย่างไร ในการรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์และตีความหมายของสิ่งที่ศึกษาโดยเน้นการสื่อความหมายและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเป็นของกันและกันในการทำงาน ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน แบ่งออกเป็น ๔ ขั้นตอนใหญ่ๆ ดังนี้

๑.การทบทวนและชี้แจง ๕-๑๐ นาที)

๑.๑ ครูและนักเรียนทบทวนความรู้เดิม หรือทักษะพื้นฐานที่จำเป็นที่ต้องทราบ หรือสามารถจัดทำเป็นมาก่อน

๑.๒ครูบอกจุดประสงค์ของการเรียนรู้ในคาบการสอนนี้

๑.๓ ครูอธิบายขั้นตอนของการปฏิบัติงานและวิธีการต่างๆ ของการเรียนแบบ GI

๒.การมอบหมายงานและปฏิบัติงาน (๑๐-๑๕ นาที)

๒.๑ ครูจัดเตรียมใบงาน โดยแยกออกเป็น ๔ ส่วน หรือ ๔ วิธีตามความเหมาะสม (จัดแบ่งงานง่าย-ยาก) มอบให้แต่ละกลุ่มเหมือนกัน

๒.๒ ภายในกลุ่มจัดแบ่งงานตามความถนัด ความสามารถ (อ่อน-เก่ง)

๒.๓ แต่ละคนทำตามใบงานที่ได้รับมอบหมาย ให้เสร็จภายในเวลาที่กำหนด

๓. สรุปผลงาน (๑๕-๒๐ นาที)

๓.๑ แต่ละคนนำผลงานของตนเสนอต่อเพื่อนๆ ในกลุ่มตามลำดับ ๑-๔

๓.๒ อธิบายลักษณะงานที่ได้รับ การดำเนินงาน จนถึงสรุปที่ได้ (หรือผลงานที่แล้วเสร็จ)

๓.๓ เพื่อนๆ สามารถร่วมอภิปรายหรือซักถาม แนวความคิด แนวการแก้ปัญหา หรือ เสนอความคิดเห็นอื่นๆ ได้ จนทุกคนเข้าใจแจ่มชัดในทุกงานครบถ้วน

๓.๔ จัดทำเป็นรายงานร่วมกันหรือผลงานร่วมกันส่ง ๑ ชุด

๔. การประเมินผล ทำได้หลายวิธีขึ้นอยู่กับเวลาที่เหลือ เช่น

๔.๑ ให้นักเรียนนำผลงานมาเสนอหน้าชั้นเรียนหรือบนบอร์ด แล้วครูผู้สอนประเมิน หรือตั้งกรรมการนักเรียนมาช่วยประเมินผลงานของกลุ่มต่างๆ (นอกเวลาเรียน)

๔.๒ ครูเลือกนักเรียนคนใดก็ได้ในแต่ละกลุ่มมารายงานผลการทำงานทั้งหมด ทุกคนต้องพร้อมที่จะรายงานทั้งหมดได้

๔.๓ จากคะแนนที่ได้ ครูชมเชย หรือให้รางวัล หรือเก็บสะสมคะแนนไว้ สำหรับการจัดหา Super Team ประจำสัปดาห์ต่อไป

๓. โปรแกรม CIRC (Cooperative Intergrated Reading and Composition)

CIRC คือ โปรแกรมสำหรับสอนการอ่าน การเขียนและทักษะทางภาษา (Language arts) ใช้กับนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย โดยเน้นที่หลักสูตรและวิธีการสอน โดยการพยายามนำการเรียนรู้แบบร่วมมือมาใช้ โปรแกรม CIRC พัฒนาขึ้นโดย Madden, Slavin และ Stevens ในปี ๑๙๘๖ นับว่าเป็นโปรแกรมที่ใหม่ที่สุดของวิธีการเรียนรู้เป็นทีม ซึ่งเป็นโปรแกรมการเรียนรู้แบบร่วมมือที่น่าสนใจยิ่ง เนื่องจากเป็นโปรแกรมการเรียนการสอนที่นำการเรียนรู้แบบร่วมมือมาใช้ในการอ่านและการเขียนโดยตรง

CIRC-Reading สำหรับการอ่าน นักเรียนจะได้รับการสอนภายในกลุ่มการอ่าน หลังจากนั้นให้นักเรียนแยกออกเป็นทีม เพื่อทำงานตามกิจกรรมแบบร่วมมือ โดยการจับคู่กันอ่าน การทำนายเรื่องที่อ่าน การสรุปเรื่องให้อีกคนหนึ่งฟัง การเขียนตอบคำถามจากเรื่อง การฝึกสะกดคำศัพท์ การถอดรหัสและฝึกเรื่องคำศัพท์ นักเรียนทำงานร่วมกันในทีมเพื่อให้นักเรียนสามารถจับใจความสำคัญของเรื่องที่อ่านได้ และได้ทักษะอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับความเข้าใจในการอ่าน

CIRC-Writing/Language Arts สำหรับการเขียน วิธีการที่ใช้ขึ้นอยู่กับรูปแบบกระบวนการเขียน ซึ่งใช้รูปแบบทีมเหมือนกับโปรแกรม CIRC สำหรับการอ่าน วิธีการนี้นักเรียนทำงานร่วมกันเพื่อวางแผน (plan) ร่างต้นฉบับ (draft) ทบทวนแก้ไข (revise) รวบรวมและลำดับเรื่อง (edit) และพิมพ์หรือแสดงผลงาน (publish) เรื่องที่แต่งออกมา โดยครูเป็นผู้เสนอเนื้อหาเพียงเล็กน้อยเกี่ยวกับแนวทาง (style) เนื้อหา และกลวิธีการเขียน

CIRC สำหรับการอ่านและการเขียนนั้น โดยปกติแล้วจะใช้ควบคู่ไปด้วยกัน แต่กระนั้นก็สามารถใช้โปรแกรมนี้แยกในการสอนอ่าน หรือสอนการเขียนเพียงอย่างเดียวอย่างใดอย่างหนึ่งได้ โปรแกรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ มีลักษณะกิจกรรมโดยรวมดังนี้คือ

๑. การสอนเริ่มต้นจากครู (Teacher Instruction)

๒. การฝึกปฏิบัติภายในทีม (Team Practice) นักเรียนทำงานในกลุ่มซึ่งมีสมาชิก ๔-๕ คนโดยมีความสามารถแตกต่างกัน เรียนรู้กันจากที่ครูได้มอบหมายให้โดยใช้ Worksheet หรือ อุปกรณ์การฝึกอื่นๆ ขึ้นอยู่กับเนื้อหาที่เรียน นักเรียนจะได้ประเมินเพื่อนสมาชิกในกลุ่มซึ่งกันและกัน

๓. นักเรียนได้ประเมินการเรียนรู้ของตนเอง (Individual Assessment) ในเรื่องของข้อความรู้หรือทักษะที่เขาได้รับในบทเรียน

๔. คะแนนจากการประเมินนักเรียนแต่ละคน จะรวมเป็นคะแนนของทีม (Team Recognition) ทีมใดที่ได้คะแนนถึงเกณฑ์ที่กำหนดไว้ จะได้รับใบประกาศนียบัตรหรือรางวัลอื่นๆ การจัดกลุ่มนักเรียน

นักเรียนจะทำงานตามกิจกรรมที่กำหนด ภายในกลุ่มการเรียนรู้ที่มีนักเรียนซึ่งมีความสามารถแตกต่างกันในกลุ่มการอ่าน (Reading Groups) นั้น นักเรียนจะถูกกำหนดให้อยู่ในกลุ่ม การอ่าน จำนวน ๒-๓ กลุ่ม ขึ้นอยู่กับระดับการอ่านของเขา โดยครูเป็นผู้กำหนดให้ว่า นักเรียนคนใดจัดว่าอยู่ในกลุ่มเก่ง ปานกลาง หรืออ่อน

หลังจากการแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มการอ่านแล้ว ครูจะกำหนดให้นักเรียนจับคู่กันแล้วแต่ละคู่จะถูกกำหนดให้เป็นทีม ที่ประกอบด้วยสมาชิกอีกคู่หนึ่งที่มาจากกลุ่มการอ่านอื่น ตัวอย่างเช่น ในทีมหนึ่งประกอบด้วยนักเรียนสองคนที่มาจากกลุ่มการอ่านที่เก่ง (Top Reading Group) และนักเรียนอีกสองคนที่มาจากกลุ่มการอ่านที่อ่อนกว่า (Low Reading Group) ส่วนนักเรียนที่จัดว่ามีปัญหาทางการอ่าน ก็ให้กระจายกันอยู่ในทีมต่างๆ มีกิจกรรมต่างๆ จำนวนหลายกิจกรรม ที่จะต้องทำงานร่วมกันแบบเป็นคู่ๆ แต่อย่างไรก็ตาม อีกคู่หนึ่งที่อยู่ในทีมเดียวกันสามารถช่วยเหลือกันได้ นักเรียนในทีมจะใช้เวลาส่วนใหญ่ทำงานที่เป็นอิสระจากครู

การให้คะแนน

คะแนนของนักเรียนได้จากการตอบคำถาม (Quizzes) การแต่งประโยค (Composition) และสมุดรายงาน (Book Reports) โดยนำมารวมกันเป็นคะแนนของทีม

๑. ทีมที่ทำคะแนนในทุกกิจกรรมได้ถึงเกณฑ์ ๕๐ % ของกิจกรรมที่ได้รับในสัปดาห์หนึ่งๆ จะได้รับการประกาศว่าเป็น “Super Team” และได้รับประกาศนียบัตร

๒. ทีมที่ทำคะแนนได้ ๘๐-๕๐ % จะได้รับประกาศให้เป็น “Great Team” และได้รับใบประกาศนียบัตรในระดับรองลงมา

ขั้นตอนการดำเนินการ สามารถทำได้ตามขั้นตอนในตารางต่อไปนี้

ขั้นตอน วิธีการ

๑. แจกเรื่องสำหรับอ่านให้นักเรียนทุกคน ครูแนะนำ คำศัพท์ใหม่ ทบทวนคำศัพท์เก่า ให้นักเรียนตั้งจุดประสงค์ในการอ่าน

๒. นักเรียนทุกคนอ่านเรื่องเองในใจครั้งเรื่อง

๓. จับคู่กันผลัดกันอ่านคนละ ๑ บรรทัด ขณะที่คนหนึ่งอ่าน อีกคนหนึ่งจะต้องคอยตามไปด้วยเพื่อตรวจดูว่าคู่ของตนอ่านผิดหรือไม่ จะได้ช่วยกันแก้ไข

๔. เมื่ออ่านมาได้ครึ่งเรื่องให้นักเรียนหยุด เขียนบรรยายลักษณะของเรื่อง ทำนายเรื่องต่อไปว่าปัญหาจะถูกแก้ไขอย่างไรเขียนลงในกระดาษของตนเอง แล้วเขียนตอบเป็นผลงานของทีมอีก ๑ ชุด (ทุกคนช่วยกัน)

๕. นักเรียนอ่านเองในใจต่อจนจบ แล้วจับคู่ผลัดกันอ่านคนละวรรคจนจบเรื่อง ทีม ๑ ชุด (ช่วยกัน)

๖. แจกรายการคำศัพท์ใหม่หรือคำศัพท์ยากจากเรื่องให้นักเรียนจับคู่กับสมาชิกในทีม ฝึกอ่านออกเสียงจน สามารถอ่าน ได้ถูกต้องและคล่องแคล่วจับคู่กันในทีม

๗. แจกรายการคำจากเรื่องที่อ่านให้นักเรียนเขียนแสดงความหมายของคำ วลี หรือเขียนประโยคแสดงความหมายของ แต่ละคำ (ทุกคนช่วยกัน)

๘. นักเรียนอภิปรายเรื่องที่อ่านกันภายในกลุ่ม แล้วให้นักเรียนสรุปประเด็นหรือจุดสำคัญของเรื่องกับคู่ของตนโดยให้นักเรียนใช้คำพูดของตนเอง แล้วให้ช่วยกันเขียนสรุปเป็นผลงานของทีม ๑ ชุด (ช่วยกัน)

๙. แจกรายการคำที่เขียนคำไม่สมบูรณ์ (Disappearing List) ให้นักเรียนผลัดกันถามเพื่อสะกดคำให้ถูกต้อง (ขั้นตอนนี้ ทำการฝึก ๑ ครั้ง เว้น ๑ ครั้ง)ทุกคน(ผลัดกัน)ในทีม)

๑๐. ให้นักเรียนแต่ละคนประเมินสมาชิกในทีมทุกคน ว่าประสบความสำเร็จหรือไม่
๑๑. หลังจากเรียน ๒ ครั้งแล้ว นักเรียนจะถูกทดสอบโดยให้เขียนประโยคจากคำศัพท์ที่กำหนดให้ทดสอบความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน และอ่านรายการคำศัพท์แบบออกเสียงให้ครูฟัง ในขั้นนี้ นักเรียนไม่สามารถช่วยเหลือกันได้ (ประกาศผลทีมยอดเยี่ยมทุกครั้ง ที่ ๒ ของการฝึกฝนในแต่ละสัปดาห์)

การเรียนแบบร่วมมือสามารถแบ่งประเภทได้ ๒ ประเภท ดังนี้

๑. การเรียนแบบร่วมมือที่ใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอนตลอดคาบเรียน หรือตั้งแต่ ๑ คาบเรียนขึ้นไป วิธีการหรือเทคนิคเหล่านี้มีลักษณะการจัดกิจกรรมแตกต่างกัน ซึ่ง แต่ละเทคนิคได้ออกแบบเหมาะสมกับเป้าหมายที่ต่างกัน ดังนั้นจึงต้องเลือกใช้ให้ตรงกับเป้าหมายที่

ต้องการ เทคนิคที่นิยมใช้ในปัจจุบัน ได้แก่ การแข่งขันระหว่างกลุ่มด้วยเกม (Team-Games-Tournament หรือ TGT) การแบ่งกลุ่มแบบกลุ่มคะแนนสัมฤทธิ์ (Student Teams Achievement Divisions หรือ STAD) การจัดแบบกลุ่มการสอนเป็นกลุ่มย่อยหรือรายบุคคล (Team Assisted Individualization หรือ TAI) โปรแกรมการร่วมมือในการอ่านและเขียน (Cooperative Integrated Reading and Composition หรือ CIRC) วิธีจิกซอ (Jigsaw) วิธีจิกซอ ๒ (Jigsaw II) วิธีการตรวจสอบเป็นกลุ่ม (Group Investigation) เทคนิคการเรียนรู้ร่วมกัน (Learning Together) การเรียนแบบ วงจรการเรียนรู้ (Circle of Learning) เทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมกลุ่ม (Co-opCo-op)

๒. เทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือที่ใช้ในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งของกิจกรรม การเรียนการสอนในแต่ละคาบ คือ ใช้ในขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นสอน โดยสอดแทรกในขั้นตอนใดๆ ของการสอน ขั้นทบทวน หรือขั้นวัดผลของคาบเรียนใดคาบเรียนหนึ่ง โดยมีลักษณะที่สำคัญ คือ เป็นวิธีที่ใช้เวลาช่วงสั้นประมาณ ๕ -๑๐ นาที จนถึง ๑ คาบเรียน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นรูปแบบที่พัฒนาโดย คาแกน (Kagan) เทคนิคเหล่านี้ ได้แก่ เทคนิคการพูดเป็นคู่ (Rally Robin) เทคนิคการเขียนเป็นคู่ (Rally Table) เทคนิคการพูดรอบวง (Round Robin) เทคนิคการเขียนรอบวง (Round Table) เทคนิคการเขียนพร้อมกันรอบวง (Simultaneous Round Table) เทคนิคคู่ตรวจสอบ (Pairs Check) เทคนิคพร้อมกันคิด (Numbered Heads Together) เทคนิคการเรียงแถว (Line-Ups) เทคนิคการแก้ปัญหาด้วยจิกซอ (Jigsaw Problem Solving) เทคนิควงกลมซ้อน (Inside-Outside Circle) เทคนิคแบบมุมสนทนา (Corners) เทคนิคการอภิปรายเป็นคู่ (Pair Discussion) เทคนิคการอภิปรายเป็นทีม (Team Discussion) เทคนิคโครงงานเป็นทีม (Team Project) เทคนิคการคิดเดี่ยว คิดคู่ ร่วมกันคิด (Think-Pair-Share) เทคนิคบัตรคำช่วยจำ (Color-Coded Co-op Cards) เทคนิคการสร้างแบบ (Formations) เทคนิคเกมส่งปัญหา (Send-A-Problem) เทคนิคแลกเปลี่ยนปัญหา (Trade-A-Problem) เทคนิคเพื่อนเรียน (Partners) เทคนิคแบบเล่นเลียนแบบ (Match mine) เทคนิคเครือข่ายความคิด (Team Word-Webbing) เทคนิคการทำเป็นกลุ่ม ทำเป็นคู่ และทำคนเดียว (Team-Pair-Solo) เทคนิคสัมภาษณ์เป็นทีม (Team Interview)

การสังเกตพฤติกรรมความร่วมมือในชั้นเรียน

การสังเกตเป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ที่เปิดโอกาสให้ผู้รวบรวมข้อมูลสัมผัสกับความเป็นจริงและสิ่งที่ต้องการจะรวบรวมด้วยตนเอง ทำให้มีโอกาสที่จะรวบรวมข้อมูลได้ตรง สภาพความเป็นจริงได้มากและสามารถที่จะรวบรวมรายละเอียดของข้อมูลในแนวลึกได้ การสังเกตพฤติกรรม การร่วมมือในชั้นเรียนของนักเรียนโดยใช้วิธีการสังเกต จะช่วยให้ได้รายละเอียดของพฤติกรรมที่แสดงถึงการร่วมมือของนักเรียนในชั้นเรียนได้ชัดเจนขึ้น การสังเกตเป็นวิธีการพื้นฐานที่จะได้ข้อมูลตามความต้องการ ซึ่งการที่จะได้ข้อมูลที่เชื่อถือได้นั้น ผู้สังเกตต้องมีลักษณะดังนี้

๑. ความตั้งใจของผู้สังเกต (Attention) ในการสังเกตพฤติกรรมของสิ่งใด ผู้สังเกตต้องมีเป้าหมายที่จะสังเกตว่าศึกษาสิ่งใด ต้องระมัดระวังอย่างแน่วแน่ในการสังเกตแต่สิ่งนั้น จิตใจไม่ไขว่ไขว่ไปมา และจะต้องสังเกตไปที่ละอย่างอย่างถูกต้อง นอกจากนี้ผู้สังเกตยังต้องขจัดปัญหาส่วนตัวหรือความลำเอียงส่วนตัวของตนเองออกในระหว่างที่ทำการสังเกต เพื่อจะได้ข้อมูลที่เป็นจริงหรือใกล้เคียงกับความเป็นจริง

๒. ประสาทสัมผัส (Sensation) ทางด้านประสาทสัมผัสต้องแน่ใจว่าประสาทสัมผัสของผู้สังเกตจะต้องทำงานปกติหรือสภาพร่างกายต้องปกติด้วย เพราะถ้าหากว่าสภาพร่างกายปกติแล้ว จะมีผลต่อประสาทสัมผัสอยู่ในสภาพดี และไวต่อการสัมผัสสิ่งที่กำลังสังเกต

๓. การรับรู้ (Perception) ในการสังเกตสิ่งที่กำลังศึกษา ผู้สังเกตจะต้องมีการรับรู้ที่ดีเมื่อรับรู้มาแล้วสามารถแปลความหมายออกมาได้อย่างรวดเร็วและถูกต้อง

หลักการสังเกต

ผู้สังเกตที่ดี คือ ผู้ที่ทำการสังเกตแล้วได้ข้อมูลที่ตรงกับความต้องการมากที่สุด ซึ่งผู้สังเกตจะเป็นผู้สังเกตที่ดีได้นั้นต้องมีหลักในการสังเกต ดังนี้

๑. กำหนดการสังเกตให้จำกัดเฉพาะเป็นเรื่องๆ ไป ไม่ใช่เห็นสิ่งใดมากระทบแล้วรับไว้หมด

๒. สังเกตอย่างมีความมุ่งหมาย มิใช่ว่าสังเกตไปเรื่อยๆ คือ ต้องมีจุดมุ่งหมายที่จะดูเมื่อพบเห็นแล้วแปลความหมายออกมาว่าคืออะไร

๓. สังเกตด้วยความพินิจพิจารณาจนสามารถมองเห็นรายละเอียดของเรื่องนั้นได้อย่างลึกซึ้ง มิใช่ว่ามองเห็นแต่ผิว หรือลักษณะของภายนอกเท่านั้น

๔. เมื่อสังเกตแล้วต้องมีการบันทึกไว้เพื่อเตือนความจำ จะได้ไม่หลงลืมรายละเอียดที่ได้สังเกตมา

๕. ผู้สังเกตควรใช้แบบตรวจสอบรายการ (Checklist) หรือ เครื่องมือวัดอื่นๆ ประกอบในการสังเกตนี้ด้วย

ประเภทของการสังเกต

การรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกต แบ่งได้เป็น ๒ ประเภท คือ

๑. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) หมายถึง การสังเกตที่ผู้วิจัยเข้าไปมีส่วนร่วมอยู่ในกลุ่มที่ตนศึกษา และมีการทำกิจกรรมร่วมกัน โดยผู้วิจัยเป็นสมาชิกผู้หนึ่งของกลุ่มหรือสถานการณ์ที่ศึกษา เช่น เข้าไปใช้ชีวิตอยู่ในชุมชนนั้น เมื่อต้องการศึกษาถึงชีวิตของ

คนในชุมชนนั้น ข้อดีคือ จะได้ข้อมูลที่แท้จริง จุดด้อยคือ อาจเกิดจากผู้สังเกต ซึ่งจะทำให้ข้อมูลที่ได้ขาดความเที่ยงตรง

๒. การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) หมายถึง การสังเกตที่ผู้วิจัยกระทำตนเป็นบุคคลภายนอก ไม่เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่กลุ่มกำลังทำกันอยู่ การไม่เข้าไปมีส่วนร่วมในความหมายนี้ หมายถึง ไม่เข้าไปร่วมในกิจกรรมของกลุ่มนั้นเท่านั้น ไม่ได้หมายถึงการไม่เข้าไปอยู่ในบริเวณสถานที่ด้วย มักใช้ในกรณีที่ไม่ต้องการให้ผู้ถูกสังเกตรู้สึกทราบจากตัวผู้สังเกต ผู้สังเกตเป็นเพียงผู้สังเกตการณ์เท่านั้น

ระบบการบันทึกข้อมูล

ระบบการบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสังเกตนี้ ได้มีการแบ่งไว้หลายระบบ ดังนี้

๑. ระบบเครื่องหมาย (Sign System) เป็นระบบที่ประกอบด้วยรายการพฤติกรรมต่างๆ โดยผู้สังเกตจะบันทึกข้อมูลโดยทำเครื่องหมายลงในแบบสังเกต เพื่อแสดงว่ามีพฤติกรรมนั้นๆ เกิดขึ้น การบันทึกข้อมูลระบบนี้ มีลักษณะสนใจว่ามีพฤติกรรมใดเกิดขึ้น แต่ไม่สนใจว่าพฤติกรรมนั้นเกิดขึ้นบ่อยเพียงใด

๒. ระบบจำแนกประเภท (Category System) ระบบนี้จะจำแนกพฤติกรรมที่ต้องการสังเกตออกเป็นประเภท แต่ละประเภทจะใช้รหัสหรือตัวอักษรแทนพฤติกรรมที่สังเกตเห็นเพื่อความสะดวกในการบันทึก การบันทึกข้อมูลจะคำนึงถึงความถี่ของพฤติกรรมแต่ละประเภทที่เกิดขึ้นด้วย

สำหรับ อีเวอร์ทสันและฮอลลีย์ (Evertson and Holley) ได้เสนอระบบการบันทึกการสังเกตไว้ต่างออกไป โดยสรุปได้ คือ ระบบมาตราจัดอันดับ (Rating System) เป็นระบบที่ได้มีการระบุพฤติกรรมที่ต้องการศึกษาไว้แล้ว แต่ผู้สังเกตจะสังเกตพฤติกรรมตลอดคาบเรียนก่อนแล้วจึงบันทึกข้อมูลในภายหลัง ในการใช้ระบบการบันทึกนี้ ผู้สังเกตต้องอาศัยความรู้สึกรวมๆ ประเมินพฤติกรรมเฉพาะอย่างที่สังเกตมาตลอดคาบเรียน แล้วจึงบันทึกข้อมูลโดยจัดอันดับว่าพฤติกรรมที่ระบุไว้นั้นควรจัดอยู่ในระดับมากน้อยเพียงใด

การจัดการเรียนการสอนแบบ ๔ MAT

การจัดการเรียนการสอนแบบ ๔ MAT มีพื้นฐานความคิดมาจากเรื่องสไตล์การเรียนรู้ของผู้เรียน (Learning Style) และการทำงานของสมอง สำหรับแนวคิดเกี่ยวกับสไตล์การเรียนรู้ของผู้เรียนนั้นเสนอโดยแมค คาร์ธี (McCarthy) ได้รับอิทธิพลมาจากแนวคิดของ เดวิด คอลบ์ David Kolb ซึ่งอธิบายว่าสไตล์การเรียนรู้เกิดจากมิติ ๒ มิติ คือ

๑. การเรียนรู้ (Perception) ซึ่งมี ๒ ลักษณะ คือ

๑.๑ การรับรู้ผ่านประสบการณ์รูปธรรม (Concrete Experience)

๑.๒ การรับรู้ผ่านการสร้างมโนทัศน์ที่เป็นนามธรรม (Abstract Conceptualization)

๒. การจัดการข้อมูล (Processing) ซึ่งมี ๒ ลักษณะ คือ

๒.๑ การสังเกตแล้วนำมาคิดไตร่ตรอง (Reflective Observation)

๒.๒ การลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง (Active Experiment)

ลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละแบบ มีลักษณะที่ต่างกัันดังนี้

ผู้เรียนแบบที่ ๑ (Type ๑) เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงที่เป็นรูปธรรมผ่านการสังเกต แล้วคิดอย่างไตร่ตรองจัดเป็นผู้เรียนที่เรียกว่า ผู้เรียนถนัดจินตนาการ (Imaginative Learner) เขาจะพยายามค้นหาความหมายในสิ่งที่เรียนรู้ มักชอบถามว่าทำไม (Why)

ผู้เรียนแบบที่ ๒ (Type ๒) เรียนรู้จากประสบการณ์ที่เป็นนามธรรมผ่านการคิดอย่างไตร่ตรองจนเกิดเป็นมโนทัศน์จัดเป็นผู้เรียนที่เรียกว่า ผู้เรียนถนัดการวิเคราะห์ (Analytic Learner) มักชอบถามว่าอะไร (What)

ผู้เรียนแบบที่ ๓ (Type ๓) เรียนรู้จากการรับรู้มโนทัศน์ แล้วนำมโนทัศน์มาผ่านการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง จัดเป็นผู้เรียนที่เรียกว่า ผู้เรียนถนัดการใช้สามัญสำนึก (Common Sense Learner) มักชอบถามว่าอย่างไร (How)

ผู้เรียนแบบที่ ๔ (Type ๔) เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจนเกิดประสบการณ์ซึ่งตนเองยอมรับได้ จัดเป็นผู้เรียนที่เรียกว่า ผู้เรียนยอมรับการเปลี่ยนแปลง (Dynamic Learner) มักชอบถามว่า ถ้า...แล้ว (If...then...)

การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้

การจัดการเรียนการสอนแบบ ๔ MAT จัดเป็นนวัตกรรมการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ที่สอดคล้องกับแนวคิดในเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล การจัดการเรียนรู้ที่เน้น ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง รวมทั้งการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข แมค คาธี ได้นำผลการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวกับรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียน และผลการศึกษา ด้านการพัฒนาสมอง ๒ ซีก มาพัฒนาเป็นแนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ เหมาะสมกับผู้เรียนทุก ลักษณะผสมผสานกัน กระบวนการจัดการเรียนรู้ได้แบ่งเป็น ๔ ขั้นตอน และแต่ละขั้นตอนแบ่งเป็น ขั้นตอนย่อย ๆ ๒ ขั้นตอน จึงทำให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างหลากหลายและยืดหยุ่น ตอบสนองการพัฒนาศักยภาพทุกด้านของผู้เรียนที่มีรูปแบบหรือลักษณะการเรียนรู้แตกต่างกัน ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ การนำเสนอประสบการณ์ที่มีความสัมพันธ์กับผู้เรียน ขั้นตอนนี้เป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจเรื่องที่เรียน ค้นพบเหตุผลของตนเองว่าทำไมต้องเรียนเรื่องนั้น แบ่งเป็น ๒ ขั้นตอนย่อย คือ

๑.๑ การเสริมสร้างประสบการณ์ ขั้นนี้ผู้เรียนจะได้มีปฏิสัมพันธ์หรือใช้จินตนาการของตนใน สิ่งที่กำลังเรียน (เน้นการพัฒนาสมองซีกขวา)

๑.๒ การวิเคราะห์ประสบการณ์ที่ได้รับ เป็นขั้นที่หาเหตุผลเกี่ยวกับประสบการณ์ที่ได้รับใน ขั้น ๑.๑ ด้วยการคิด วิเคราะห์ (เน้นการพัฒนาสมองซีกซ้าย)

ขั้นตอนที่ ๒ การเสนอเนื้อหา สาระ ข้อมูลแก่ผู้เรียน ขั้นนี้เป็นการเชื่อมโยงการเรียนรู้จาก ขั้น ๑.๒ มาสู่การสร้างมโนทัศน์เพื่อตอบคำถามให้ได้ว่าสิ่งที่เรียนนั้นคืออะไร แบ่งเป็น ๒ ขั้นตอนย่อย คือ

๒.๑ การบูรณาการประสบการณ์เพื่อสร้างมโนทัศน์ (Concept) ขั้นนี้มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถ เชื่อมโยงระหว่างประสบการณ์ของตนกับสิ่งที่เรียน เพื่อให้เกิดความ เข้าใจ (เน้นการพัฒนาสมองซีกขวา)

๒.๒ การพัฒนาเป็นมโนทัศน์ เป็นขั้นตอนของการทำให้ผู้เรียนเข้าใจในสิ่งที่เรียน จนสร้างเป็นมโนทัศน์ได้ (เน้นการพัฒนาสมองซีกซ้าย)

ขั้นตอนที่ ๓ การฝึกปฏิบัติเพื่อพัฒนามโนทัศน์ เป็นการพัฒนามโนทัศน์มาสู่การปฏิบัติจริง เป็นการหาคำตอบว่าจะทำได้อย่างไร แบ่งเป็น ๒ ขั้นตอนย่อย คือ

๓.๑ การปฏิบัติงานตามขั้นตอน ขั้นนี้ผู้เรียนจะได้ปฏิบัติตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ (เน้นการพัฒนาสมองซีกซ้าย)

๓.๒ การนำเสนอผลการปฏิบัติงาน ขั้นนี้เป็นการบูรณาการและสร้างสรรค์ของผู้เรียน ที่จะแสดงถึงความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่เรียนในรูปแบบต่างๆ ตามความถนัดหรือความ สนใจของตน (เน้นการพัฒนาสมองซีกขวา)

ขั้นตอนที่ ๔ การนำความคิดรวบยอดไปสู่การประยุกต์ใช้ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากการลงมือทำด้วยตนเอง เพื่อชี้ให้เห็นว่า ถ้านำไปใช้ในชีวิตจริงแล้วเป็นอย่างไร แบ่งเป็น ๒ ขั้นตอนย่อย คือ

๔.๑ การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้หรือการพัฒนางาน ในขั้นนี้ผู้เรียนจะได้มีโอกาส เลือกและลงมือกระทำงานของตนเองทุกขั้นตอน จนสำเร็จเป็นผลงาน (เน้นการพัฒนาสมองซีกซ้าย)

๔.๒ การนำเสนอผลงานหรือการเผยแพร่ เป็นขั้นตอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ของตนในรูปแบบต่าง ๆ (เน้นการพัฒนาสมองซีกขวา) คำอธิบายเกี่ยวกับความสามารถในการทำงานของสมอง

๑. ความสามารถของสมองซีกขวา คือ การคิดสังเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ การใช้สามัญสำนึก การคิดแบบหลากหลาย การคิดแบบองค์รวม การคิดจินตนาการ ฯลฯ

๒. ความสามารถของสมองซีกซ้าย คือ การคิดวิเคราะห์ การคิดหาเหตุผล การคิดแบบปรนัย การคิดแบบมีทิศทาง ฯลฯ

การจัดการเรียนการสอนแบบ Story line

วิธีสอนแบบสตอรีไลน์ เป็นวิธีที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จะมีการผูกเรื่องแต่ละตอนให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และเรียงลำดับเหตุการณ์ หรือที่เรียกว่า กำหนดเส้นทางเดินเรื่อง โดยใช้คำถามหลักเป็นตัวนำ สู่การให้ผู้เรียนทำกิจกรรมอย่างหลากหลาย เพื่อสร้างความรู้ด้วยตนเอง เป็นการเรียนตามสภาพจริง ที่มีการบูรณาการระหว่างวิชา เพื่อเป้าหมายพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนทั้งตัว

ลักษณะเด่นของวิธีสอน

๑. กำหนดเส้นทางเดินเรื่อง (Storyline) และจัดเรียงเป็นตอนๆ (Episode) ด้วยการใช้คำถามหลัก (Key Questions) เป็นตัวกำหนดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้

๒. เน้นการใช้กิจกรรม (Activity Based Approach) ให้สอดคล้องกับคำถามหลัก และเนื้อหาการผูกเรื่อง ซึ่งมีดังนี้

๑) ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนมากที่สุด

๒) ยึดกลุ่มเป็นแหล่งความรู้ เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์กัน

๓) ให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง โดยเน้นกระบวนการควบคุมกับความรู้

๔) เน้นการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

๓. เน้นให้ผู้เรียนสร้าง (Construct) ความรู้ด้วยตนเอง โดยมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมอย่างกระตือรือร้น เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย สามารถพัฒนาผู้เรียน ทั้งด้านสติปัญญา (Head) ด้านอารมณ์ เจตคติ (Heart) และด้านทักษะปฏิบัติ (Hands) เป็นวิธีสอนที่ให้อำนาจแก่ผู้เรียน (Learner Empowerment) คือ ให้โอกาสสร้างความรู้หรือปรับแต่งโครงสร้างความรู้ด้วยตนเองอย่างเป็นอิสระ และแสดงถึงกระบวนการในการได้มาซึ่งรู้นั้นๆ รับผิดชอบ ต่อความรู้ที่สร้างขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Long Life Learning)

๔. เป็นการเรียนตามสภาพจริง (Authentic Learning) มีการบูรณาการระหว่างวิชา (Integration)

๕. มีเหตุการณ์ (Incidents) เกิดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนได้แก้ไขปัญหาและเรียนรู้

๖. แต่ละเรื่อง หรือแต่ละเหตุการณ์ที่กำหนด ต้องมีการระบุสิ่งต่อไปนี้ หรือมีองค์ประกอบต่อไปนี้

- ๑) กำหนดฉาก โดยระบุสถานที่และเวลาโดยเฉพาะ
- ๒) ตัวละคร อาจเป็นคนหรือเป็นสัตว์
- ๓) วิธีการดำเนินชีวิตเพื่อใช้ศึกษา
- ๔) ปัญหาที่รอการแก้ไข

บทบาทของครูและผู้เรียนเมื่อใช้วิธีสอนแบบสตอรีไลน์

บทบาทของครู

๑. เป็นผู้เตรียมการ ในเรื่องต่างๆ ได้แก่

๑) กรอบแนวคิดของเรื่องที่จะสอนโดยเขียนเส้นทางการเดินเรื่อง (Storyline) และกำหนดเรื่องเป็นตอนๆ (Episode) โดยแต่ละหัวข้อเรื่องในแต่ละตอนได้จากการบูรณาการ

๒) เตรียมคำถามสำคัญหรือคำถามหลัก เพื่อใช้กระตุ้นให้ผู้เรียนคิด วิเคราะห์และลงมือปฏิบัติ

๒. เป็นผู้อำนวยความสะดวกระหว่างการเรียนการสอน เช่น

๑) เป็นผู้นำเสนอ (Presenter) เช่น นำเสนอประเด็น ปัญหา เหตุการณ์ในเรื่องราวที่จะสอน

๒) เป็นผู้สังเกต (Observer) สังเกตขณะผู้เรียนตอบคำถาม ถามคำถาม ปฏิบัติกิจกรรม รวมทั้งสังเกตพฤติกรรมอื่นๆ ของผู้เรียน

๓) เป็นผู้ให้กระตุ้น (Motivator) กระตุ้นความสนใจ ผู้เรียน เพื่อให้มีส่วนร่วมในการเรียนอย่างแท้จริง

๔) เป็นผู้ให้การเสริมแรง (Reinforcer) เพื่อให้เพิ่มความถี่ของพฤติกรรมการเรียนรู้

๕) เป็นผู้แนะนำ (Director)

๖) เป็นผู้จัดบรรยากาศ (Atmosphere Organizer) ให้บรรยากาศการเรียนการสอนดีทั้งด้านกายภาพและด้านจิตสังคม เพื่อให้ผู้เรียนเรียนอย่างมีความสุข

๗) เป็นผู้ให้ข้อมูลย้อนกลับ (Reflector) ให้การวิพากษ์วิจารณ์ข้อดี ข้อบกพร่อง เพื่อให้พฤติกรรมคงอยู่ หรือปรับปรุง แก้ไข พฤติกรรมการเรียนรู้

๘) เป็นผู้ประเมิน (Evaluator) ควรมีการประเมินผลเป็นระยะๆ ประเมินกระบวนการ (Process) พฤติกรรมระหว่างหาความรู้ (Performance) และประเมินผลงาน (Product) ซึ่งอาจเป็นองค์ความรู้ และ/หรือ ผลงาน

๓. เน้นให้ผู้เรียนใช้กระบวนการ (Process Oriented) มากกว่าเนื้อเรื่อง เนื้อหาสาระ (Content Oriented)

๔. เน้นการบูรณาการระหว่างวิชา (Integration) หรือผสมผสานระหว่างวิชาในหลักสูตร (Interdisciplinary)

๕. เป็นแหล่งข้อมูลหรือแหล่งความรู้แหล่งหนึ่งที่ทำให้ผู้เรียนซักถาม ปรัชญาเพื่อค้นคว้าหาความรู้

๖. เป็นผู้ริเริ่มประเด็น ปัญหา เหตุการณ์ในเรื่องราวที่จะสอน และต้องจัดกิจกรรมเพื่อจบลงด้วยความตื่นเต้น ความพอใจ ทั้งครู ผู้เรียน และผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ เช่น ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และคนในชุมชน เป็นต้น

บทบาทของผู้เรียน

๑. เป็นผู้ศึกษาค้นคว้าปฏิบัติด้วยตนเองในทุกเรื่องตามที่ครูกำหนด เพื่อให้เกิดการเรียนรู้

๒. ดำเนินการเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อให้การเรียนรู้สนุกสนาน ตื่นเต้น มีชีวิตชีวา และทำท่ายอยู่ตลอดเวลา

๓. มีส่วนร่วมในการเรียนทั้งร่างกาย จิตใจและการคิด ในทุกสถานการณ์ที่ครูกำหนดขึ้น อย่างเป็นธรรมชาติเหมือนสถานการณ์ในชีวิตจริง

๔. เรียนทั้งในห้องเรียน (Class) และในสถานการณ์จริง (Reality) เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคม

๕. ตอบคำถามสำคัญ หรือคำถามหลัก (Key Questions) ที่ครูกำหนดจากประสบการณ์ของตนเอง หรือประสบการณ์ในชีวิตจริง

๖. มีความกระฉับกระเฉง ว่องไว ในการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง เช่น สามารถจำพิจารณา ทำตามคำแนะนำของครูได้อย่างดี

๗. ทำงานด้วยความร่วมมือร่วมใจ อาจจะทำงานเดี่ยว เป็นคู่ เป็นกลุ่ม ได้ด้วยความเต็มใจและด้วยเจตคติที่ดีต่อกัน

๘. มีความสามารถในการสื่อสาร เช่น ฟัง พูด อ่าน เขียน มีทักษะสังคม รวมทั้งมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเพื่อนในกลุ่ม เพื่อนในกลุ่มอื่นๆ และกับครู

๙. เป็นผู้มีความสามารถแก้ปัญหา คิดริเริ่มสิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์

๑๐. เป็นผู้สามารถสร้างความรู้ (Construct) ด้วยตนเอง และเป็นการเรียนรู้ที่มีความหมาย ที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

ประโยชน์ของการเรียนรู้ด้วยวิธีสอนแบบสตอรีไลน์

๑. เป็นการเรียนรู้ที่มีความหมาย ผู้เรียนจำได้ถาวร (Retention) ซึ่งการเรียนแบบนี้ต้องเริ่มต้นด้วยการทบทวนความรู้เดิม และประสบการณ์เดิมของผู้เรียน

๒. ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียน (Participate) ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา สังคม เป็นการพัฒนาทั้งตัว

๓. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมตามประสบการณ์ชีวิตของตน และเป็นประสบการณ์จริงในชีวิตของผู้เรียน

๔. ผู้เรียนได้ฝึกทักษะต่างๆ ซ้ำแล้วซ้ำอีกโดยไม่มีการเบื่อหน่าย

๕. ผู้เรียนจะได้สร้างจินตนาการตามเรื่องที่กำหนด เป็นการเรียนรู้ด้านธรรมชาติ เศรษฐกิจ วัฒนธรรม การเมือง วิถีชีวิต ผสมผสานกันไป อันเป็นสภาพจริงของชีวิต

๖. ผู้เรียนจะได้พัฒนาความคิดระดับสูง คิดไตร่ตรอง คิดอย่างมีวิจารณญาณ คิดแก้ปัญหา คิดริเริ่ม คิดสร้างสรรค์

๗. ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการทำงานเป็นกลุ่ม ตั้งแต่ ๒ คน ๔ คน ๖ คน รวมทั้งเพื่อนทั้งห้องเรียน ขึ้นอยู่กับลักษณะกิจกรรม เป็นการพัฒนาให้เป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์

๘. ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสิ่งใกล้ตัวสู่สิ่งไกลตัว เช่น เรียนตัวของเรา บ้านของเรา ครอบครัวของเรา ชุมชนของเรา ประเทศของเรา และประเทศเพื่อนบ้าน เป็นไปตามระดับสติปัญญาของผู้เรียน

๙. ผู้เรียนได้เรียนรู้ได้อย่างเป็นสุข สนุกสนาน เห็นคุณค่าของงานที่ทำ และงานที่นำไปนำเสนอต่อเพื่อนต่อชุมชน ทำให้เกิดความตระหนัก เห็นความสำคัญของการเรียนรู้ด้วยตนเอง การจัดการเรียนการสอนแบบCIPPA

เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๓๐ เป็นหลักสูตร พุทธศักราช ๒๕๒๑ แนวคิดเรื่องการเรียนรู้การสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง นับเป็นแนวคิดหลักของการเปลี่ยนแปลง หลักสูตรฉบับดังกล่าวได้ส่งเสริมให้ครูเปลี่ยนแนวการจัดการเรียนการสอนจากการบรรยาย บอกเล่า มาเป็นการจัดกิจกรรมต่างๆ ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม

ประมาณปี พ.ศ. ๒๕๓๘ เมื่อเริ่มมีการปฏิรูปทางการเมืองเกิดขึ้น วงการศึกษาก็ได้มีการเคลื่อนไหวให้มีการปฏิรูปการศึกษาอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งส่งผลทำให้เกิดพระราชบัญญัติการศึกษาขึ้น การปฏิรูปครั้งนี้ มีประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนการสอนที่ชัดเจน และกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หรือการจัดการเรียนการสอนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ก็ยังเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องส่งเสริมกันอย่างเข้มแข็งต่อไป

นับว่าเป็นเรื่องที่น่าประหลาดใจที่แม้ว่าเวลาจะผ่านไปแล้วเกือบ ๒๐ ปี นับตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงหลักสูตร แต่แนวคิดเดิมในเรื่องการสอนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลางก็ยังคงอยู่ แสดงให้เห็นว่าแนวคิดดังกล่าวยังไม่เกิดผลในทางปฏิบัติในระดับที่เป็นที่น่าพอใจ จึงเป็นเรื่องที่ควรวิเคราะห์หาสาเหตุ เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาต่อไป

สาเหตุที่ครูยังไม่เปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมการสอนจากที่ครูเป็นศูนย์กลางมาเป็นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางนั้น คงมีมากมายหลายประการ แต่สาเหตุหนึ่งก็คือ ครูขาดความรู้ ความเข้าใจ และขาดแนวทางที่ชัดเจนในการดำเนินการ (ทิสนา แคมมณี) จึงได้เสนอ แนวคิดและแนวทางที่อาจช่วยครูในการจัดการเรียนการสอนขึ้นเรียกว่า CIPPA Model

การจัดการเรียนการสอนแบบเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางนั้นก็คือ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น ทั้งทางร่างกาย สติปัญญา สังคมและอารมณ์

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม นั้น มิใช่หมายความว่าให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมอะไรๆ ก็ได้ที่ผู้เรียนชอบ กิจกรรมที่ครูจัดให้ผู้เรียนจะต้องเป็นกิจกรรมที่นำไปสู่การเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ และเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา สังคม และอารมณ์ จึงจะสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี ดังนั้นครูที่จะสอนผู้เรียนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จึงจำเป็นที่จะต้องออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีลักษณะดังนี้

๑. เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทางร่างกาย (Physical Participation)

คือ เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเคลื่อนไหวร่างกาย เพื่อช่วยให้ประสาทการรับรู้ของผู้เรียนตื่นตัวพร้อมที่จะรับข้อมูลและการเรียนรู้ต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น การรับรู้เป็นปัจจัยสำคัญในการเรียนรู้ หากผู้เรียนไม่มีความพร้อมในการรับรู้ แม้จะมีการให้ความรู้ที่ดีๆ ผู้เรียนก็ไม่สามารถรับได้ ซึ่งจะเห็นได้จากเหตุการณ์ที่พบได้เสมอๆ คือ หากผู้เรียนต้องนั่งนานๆ ไม่ช้า ผู้เรียนอาจหลับไปหรือคิดไปเรื่องอื่นๆ ได้ การเคลื่อนไหวทางกาย มีส่วนช่วยให้ประสาทรับรู้ตื่นตัว พร้อมที่จะรับและเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้ดี ดังนั้นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียน จึงควรเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เคลื่อนไหวในลักษณะใดลักษณะหนึ่งเป็นระยะๆ ตามความเหมาะสมกับวัยและระดับความสนใจของผู้เรียน

๒. เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางสติปัญญา (Intellectual Participation)

คือเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเคลื่อนไหวทางสติปัญญาหรือพูดง่ายๆ ว่า เป็นกิจกรรมที่ท้าทายความคิดของผู้เรียน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความจดจ่อในการคิด สนุกที่จะคิด ดังนั้นกิจกรรมจะมีลักษณะดังกล่าวได้ ก็จะต้องมีเรื่องให้ผู้เรียนคิด โดยเรื่องนั้นจะต้องไม่ง่ายและไม่ยาก

เกินไปสำหรับผู้เรียน เพราะถ้าง่ายเกินไป ผู้เรียนก็ไม่จำเป็นต้องใช้ความคิด แต่ถ้ายากเกินไป ผู้เรียนก็จะเกิดความท้อถอยที่จะคิด ดังนั้นครูจึงต้องหาประเด็นที่เหมาะสมกับวัยและความสามารถของผู้เรียน เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนใช้ความคิดหรือลงมือทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

๓. เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางสังคม (Social Participation) คือ เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับบุคคลหรือสิ่งแวดล้อมรอบตัว เนื่องจากมนุษย์เป็นสัตว์สังคม ที่อาศัยรวมกันอยู่เป็นหมู่คณะ มนุษย์โดยทั่วไปจะต้องเรียนรู้ที่จะปรับตัวเข้ากับบริบทต่างๆ การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทางสังคม ซึ่งจะส่งผลถึงการเรียนรู้ทางด้านอื่นๆ ด้วย ดังนั้น กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดี จึงควรเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมรอบตัวด้วย

๔. เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางอารมณ์ (Emotional Participation) คือ กิจกรรมที่ส่งผลต่ออารมณ์ความรู้สึกของผู้เรียน ซึ่งจะช่วยให้การเรียนรู้นั้นเกิดความหมายต่อตนเอง กิจกรรมที่ส่งผลต่ออารมณ์ความรู้สึกของผู้เรียนนั้น มักจะเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประสบการณ์ และความเป็นจริงของผู้เรียน จะต้องเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับตัวผู้เรียนโดยตรงหรือใกล้ตัวผู้เรียน

การจัดการเรียนการสอนแบบยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยใช้ CIPPA Model สามารถช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา สังคม และอารมณ์ ดังนี้

C มาจากคำว่า Construct ซึ่งหมายถึง การสร้างความรู้ตามแนวคิดของปรัชญา Constructivism กล่าวคือ กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดี ควรเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสสร้างความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจและเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายต่อตนเอง การที่ผู้เรียนมีโอกาสได้สร้างความรู้ด้วยตนเองนี้เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทาง สติปัญญา I มาจากคำว่า Interaction ซึ่งหมายถึง การปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นหรือสิ่งแวดล้อมรอบตัวกิจกรรมการเรียนรู้ที่ดี จะต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เคลื่อนไหวทางร่างกาย โดยการทำกิจกรรมในลักษณะต่างๆ

P มาจากคำว่า Physical Participation ซึ่งหมายถึง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ทางกาย คือ ผู้เรียนมีโอกาสได้เคลื่อนไหวร่างกาย โดยทำกิจกรรมในลักษณะต่างๆ

P มาจากคำว่า Process Learning หมายถึง การเรียนรู้กระบวนการต่างๆ กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กระบวนการต่างๆ ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น กระบวนการแสวงหาความรู้ กระบวนการคิด กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการกลุ่ม กระบวนการพัฒนาตนเอง เป็นต้น การเรียนรู้กระบวนการเป็นสิ่งที่สำคัญเช่นเดียวกับการเรียนรู้

เนื้อหาสาระต่างๆ การเรียนรู้ทางด้านกระบวนการ เป็นการช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางสติปัญญา อีกทางหนึ่ง

A มาจากคำว่า Application หมายถึง การนำความรู้ที่ได้เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์จากการเรียน และช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เพิ่มเติมขึ้นเรื่อยๆ กิจกรรม การเรียนรู้ที่มีแต่เพียงการสอนเนื้อหาสาระให้ผู้เรียนเข้าใจ โดยขาดกิจกรรมการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ จะทำให้ผู้เรียนขาดการเชื่อมโยงระหว่างทฤษฎีกับการปฏิบัติ ซึ่งจะทำให้การเรียนรู้ไม่เกิดประโยชน์เท่าที่ควร การจัดกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้นี้ เท่ากับเป็นการช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ด้านใดด้านหนึ่งหรือหลายๆ ด้าน แล้วแต่ลักษณะของสาระและกิจกรรมที่จัด

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนตาม CIPPA Model สามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งทางด้านกาย สติปัญญา และสังคม ส่วนการมีส่วนร่วมทางด้านอารมณ์นั้น ความจริงแล้วมีเกิดขึ้นควบคู่ไปกับทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นทางด้านกาย สติปัญญา และสังคม ซึ่งหากครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ตามหลักดังกล่าวแล้ว การจัด การเรียน การสอนของครูก็จะมีลักษณะที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางอย่างแท้จริง วิธีการที่จะจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับ CIPPA Model สามารถทำได้โดยครูอาจเริ่มต้นจากแผนการสอนที่มีอยู่แล้ว และนำแผนดังกล่าวมาพิจารณาตาม CIPPA Model หากกิจกรรมตามแผนการสอนขาดลักษณะใดไป ก็พยายามคิดหากิจกรรมที่จะช่วยเพิ่มลักษณะดังกล่าวลงไป หากแผนเดิมมีอยู่บ้างแล้ว ก็ควรพยายามเพิ่มให้มากขึ้น เพื่อกิจกรรมจะได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เมื่อทำเช่นนี้ได้จนเริ่มชำนาญแล้ว ต่อไปครูก็จะสามารถวางแผนตาม CIPPA Model ได้ไม่ยากนัก

๒.๓.๓ ด้านการวัดและประเมินผล

โรงเรียนสตรีรัตนบุรีกำหนดการพัฒนากิจกรรมการประเมินคุณลักษณะที่พึง

ประสงค์ ๒ ลักษณะ คือ

๑ กิจกรรมการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมในห้องเรียน ผู้สอนดำเนินการ พัฒนา ประเมินผลและแก้ไขในระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

๒.กิจกรรมนอกห้องเรียน บุคลากรของสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ร่วมกัน พัฒนา ประเมินผล และปรับปรุงแก้ไขผู้เรียน ในลักษณะของการร่วมกิจกรรมผู้รับผิดชอบทำการ ประเมิน และรวบรวมข้อมูลผลการประเมินคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์จากผู้สอน ผู้เรียน ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้องให้คณะกรรมการใช้ประกอบการพิจารณา

ตัดสินผลการประเมินตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ซึ่งมีตัวบ่งชี้และเกณฑ์ระดับคุณภาพ ดังนี้

คุณลักษณะที่พึงประสงค์

วินัยเด่น

ตัวบ่งชี้

๑. แต่งกายสุภาพเรียบร้อย ถูกระเบียบ
๒. ตรงต่อเวลา
๓. รู้บทบาทหน้าที่ของตน
๔. เคารพในสิทธิของตนเองและผู้อื่น
๕. มีความเป็นกุลสตรี

เน้นคุณธรรม

ตัวบ่งชี้

๑. ซื่อสัตย์ กตัญญูรู้คุณ
๒. มีสัมมาคารวะ
๓. มีน้ำใจ โอบอ้อมอารี
๔. ประหยัด ใช้จ่ายทรัพยากรอย่างเห็นคุณค่า
๕. ยึดมั่นในหลักศาสนาที่นับถือ
๖. เห็นคุณค่าของตนเอง

นำวิชาการ

ตัวบ่งชี้

๑. ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน
๒. รักการอ่าน
๓. มีวิธีการแสวงหาความรู้หลากหลาย
๔. มีกระบวนการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์
๕. มีวิจารณ์ญาณและความคิดสร้างสรรค์
๖. มีทักษะกระบวนการทำงาน

สืบสานความเป็นไทย

ตัวบ่งชี้

๑. ใช้ภาษาไทยได้ถูกต้อง เหมาะสม
๒. อนุรักษ์ประเพณี ศิลปะ วัฒนธรรมไทย

๓. ภูมิใจในความเป็นไทย

๔. ใช้สินค้าไทย

ก้าวไกลเทคโนโลยี

ตัวบ่งชี้

๑. ทันโลก ทันเหตุการณ์

๒. ใช้สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย และมีประสิทธิภาพ

สุขภาพดีถ้วนหน้า

ตัวบ่งชี้

๑. ร่างกายแข็งแรง

๒. สุขภาพจิตดี

๓. มีบุคลิกภาพดี

๔. ปลอดภัยจากสิ่งเสพติด

เกณฑ์ระดับคุณภาพ มี ๔ ระดับ ดังนี้

“ดีเยี่ยม ” ผ่านการประเมินครบทุกตัวบ่งชี้ที่สถานศึกษากำหนด

“ดี ” ผ่านการประเมินร้อยละ ๗๕ ของตัวบ่งชี้ที่สถานศึกษากำหนด

“ผ่านเกณฑ์ ” ผ่านการประเมินร้อยละ ๕๐ ของตัวบ่งชี้ที่สถานศึกษากำหนด

“ ควรปรับปรุง ” ผ่านการประเมินต่ำกว่าร้อยละ ๕๐ ของตัวบ่งชี้ที่สถานศึกษากำหนด

กำหนด

ในกรณีที่ “ควรปรับปรุง ” ต้องจัดกิจกรรมซ่อมเสริมเพื่อปรับปรุงแก้ไข จนมีคุณลักษณะผ่านเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

ประเมินความสามารถด้านการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียนสื่อความ

๑. ผู้สอนทุกรายวิชาจะต้องทำการประเมินความสามารถในการอ่าน คิด วิเคราะห์ และเขียนสื่อความเป็นรายภาค (แยกต่างหากจากผลการเรียนรู้รายปีรายภาค) เป็นระดับ ดีเยี่ยม , ดี, ผ่านเกณฑ์, ควรปรับปรุงและ บันทึกข้อมูลผลการเรียนรู้ ส่งต่อให้คณะกรรมการการประเมินการอ่าน คิด วิเคราะห์และเขียนสื่อความ

๒. การสรุปผลการประเมินการผ่านช่วงชั้นคณะกรรมการประเมินการอ่าน คิด วิเคราะห์ และเขียนสื่อความเป็นผู้พิจารณาตัดสินผลการพัฒนาความสามารถในการอ่านคิด วิเคราะห์และเขียนสื่อความของผู้เรียน เพื่อการผ่านช่วงชั้นโดยพิจารณาจากผลการประเมินในภาค

เรียนสุดท้าย และแนวโน้มการพัฒนาความสามารถในการอ่านคิดวิเคราะห์ และเขียนสื่อความของ
ผู้เรียน จากบันทึกผลการประเมินตลอดช่วงชั้น

๓. การตัดสินผลการประเมินความสามารถในการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนสื่อ
ความ ระดับช่วงชั้น

๓.๑ การตัดสินผลการประเมินความสามารถในการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนสื่อ
ความ ผู้สอนทุกรายวิชาจะต้องทำการประเมินอย่างต่อเนื่องเป็นรายภาค เพื่อวินิจฉัย โดยมีตัวบ่งชี้
ดังนี้

การประเมินการอ่าน

ตัวบ่งชี้

๑. จับใจความสำคัญได้
๒. แปลความจากเรื่องที่อ่านได้
๓. ตีความจากเรื่องที่อ่านได้
๔. ขยายความจากเรื่องที่อ่านได้

การประเมินการคิดวิเคราะห์

ตัวบ่งชี้

๑. แสดงความคิดเห็นหรือบอกเรื่องราวให้ผู้อื่นเข้าใจได้แต่ต้องได้รับการชี้แนะ
๒. แสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผลหรือลำดับขั้นตอนเรื่องราวต่างๆ ได้
๓. แสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ และนำไปใช้ประโยชน์ได้

จากผู้อื่น

การประเมินการเขียนสื่อความ

ตัวบ่งชี้

๑. เขียนสะกดคำถูกต้อง ชัดเจน
๒. เรียบเรียงถ้อยคำและประโยคได้ถูกต้อง
๓. เขียนสรุปความจากเรื่องที่ฟังหรืออ่าน
๔. เขียนถ่ายทอดความคิดเชิงสร้างสรรค์ได้

เกณฑ์ระดับคุณภาพ มี ๔ ระดับ ดังนี้

“ ดีเยี่ยม ” มีคุณลักษณะครบทุกตัวบ่งชี้ผ่านเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนดและเป็น

แบบอย่างที่ดี

“ ดี ” มีคุณลักษณะครบทุกตัวบ่งชี้ผ่านเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

“ ผ่านเกณฑ์ ” มีคุณลักษณะตามตัวบ่งชี้ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำที่สถานศึกษากำหนด

“ปรับปรุง” มีคุณลักษณะตามตัวบ่งชี้ต่ำกว่าเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด
 ในกรณีที่ “ปรับปรุง” ต้องจัดกิจกรรมซ่อมเสริมเพื่อปรับปรุงแก้ไขจนมี
 คุณลักษณะตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด คณะกรรมการจะบันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับคุณลักษณะ
 ของผู้เรียนเพื่อการส่งต่อในการพัฒนาผู้เรียนต่อไป

การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

๑. มีการประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นรายกิจกรรม
๒. ผู้รับผิดชอบกิจกรรมประเมินการปฏิบัติกิจกรรมผู้เรียนตามผลการเรียนรู้ที่
 คาดหวังของแต่ละกิจกรรม โดยประเมินจากการปฏิบัติกิจกรรม และผลการปฏิบัติกิจกรรมด้วยวิธีที่
 หลากหลายตามสภาพจริง
๓. ผู้รับผิดชอบกิจกรรมตรวจสอบเวลาการเข้าร่วมกิจกรรมครบ ร้อยละ ๘๐ ของ
 เวลาที่เข้าร่วมกิจกรรมทั้งหมด
๔. กิจกรรมใดที่ใช้เวลาปฏิบัติตลอดปี เมื่อสิ้นภาคเรียนแรกผู้รับผิดชอบกิจกรรมต้อง
 ประเมินการปฏิบัติกิจกรรมผู้เรียน เพื่อสรุปความก้าวหน้า และสภาพของการปฏิบัติกิจกรรมของ
 ผู้เรียนระยะหนึ่งก่อน เพื่อการปรับปรุงแก้ไข หรือส่งเสริมการปฏิบัติกิจกรรมผู้เรียนให้เป็นไปอย่าง
 ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ และรายงานผลให้ผู้ปกครองทราบ โดยทำการประเมินตามจุดประสงค์ที่
 สำคัญของกิจกรรม และนำผลการประเมินนั้นไปรวมกับผลการประเมินการร่วมกิจกรรมในภาค
 เรียนที่สอง เพื่อตัดสินผลการประเมินการผ่านกิจกรรม เมื่อสิ้นสุดปีการศึกษา (สิ้นสุดกิจกรรม)
๕. ผลการประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จัดเป็น ๒ กลุ่ม ได้แก่ “ผ” และ “มผ”
 “ผ” หมายถึง ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมร้อยละ ๘๐ ของเวลาที่เข้าร่วมกิจกรรมทั้งหมด
 และปฏิบัติกิจกรรมครบถ้วน
- “มผ” หมายถึง ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมน้อยกว่าร้อยละ ๘๐ ของเวลาที่เข้าร่วม
 กิจกรรมทั้งหมดหรือปฏิบัติกิจกรรมไม่ครบตามที่ได้รับมอบหมาย

การตัดสินผลการเรียนผ่านช่วงชั้น จบการศึกษาภาคบังคับ และจบหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผู้เรียนที่มีผลการประเมินผ่านเกณฑ์มาตรฐานครบ ๔ เกณฑ์ เป็นผู้ได้รับการตัดสิน
 ให้ผ่านช่วงชั้น โดยผู้ที่ผ่านช่วงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ เป็นผู้จบหลักสูตรการศึกษาภาคบังคับ และ
 ผู้เรียนที่ผ่านช่วงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔-๖ เป็นผู้จบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

เกณฑ์การจบช่วงชั้นที่ ๓ และ ๔

ผู้เรียนที่จะได้รับการพิจารณาอนุมัติให้ผ่านช่วงชั้นที่ ๓ ต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้

๑. ต้องเรียนรู้วิชาพื้นฐานและวิชาเพิ่มเติมตามโครงสร้างหลักสูตรของโรงเรียนสตรี
นนทบุรีและทุกรายวิชาที่เรียนต้องได้รับการตัดสินผลการเรียน

๒. ช่วงชั้นที่ ๑ ต้องได้หน่วยการเรียนรู้วิชาพื้นฐานทั้งหมด และได้น้ำหนักการเรียน
สะสมอย่างน้อย ๘๐ หน่วยการเรียนรู้

ช่วงชั้นที่ ๔ ต้องได้หน่วยการเรียนรู้วิชาพื้นฐานทั้งหมด และได้หน่วยการเรียนรู้สะสม
อย่างน้อย ๑๕ หน่วยการเรียนรู้

๓. ต้องมีผลการเรียนสะสมในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ครบถ้วนตามเกณฑ์การ
ผ่านช่วงชั้นของสถานศึกษา

๔. ต้องได้ผลการประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน “ผ่าน”

๕. ต้องได้ผลการประเมิน “ดีเยี่ยม” “ดี” หรือ “ผ่านเกณฑ์ฯ” ในการประเมินรวมการ
อ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนสื่อความ

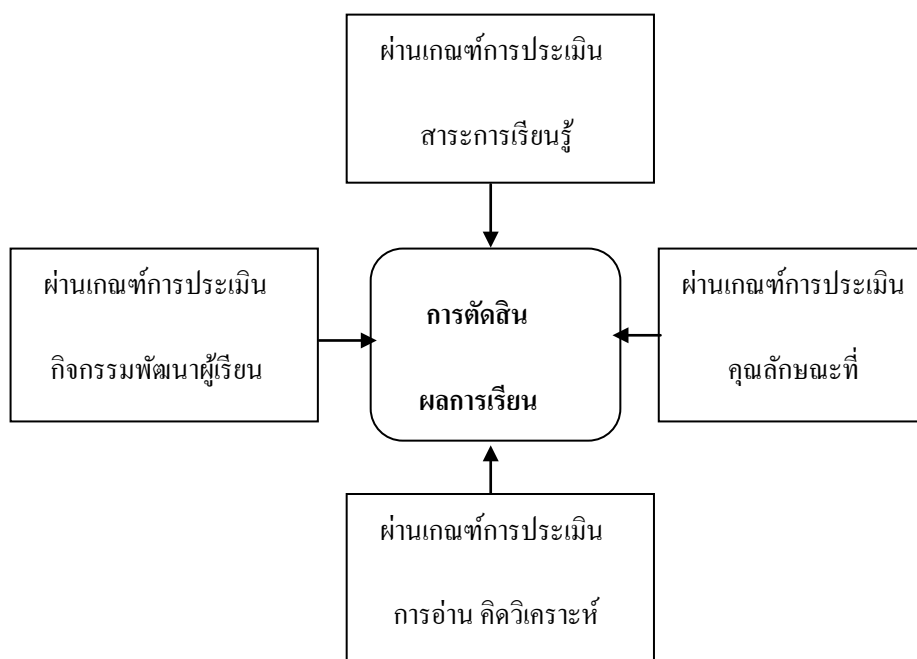
๖. ต้องได้ผลการประเมิน “ดีเยี่ยม” “ดี” หรือ “ผ่านเกณฑ์ฯ ” ในการประเมินรวม
คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของโรงเรียน

เกณฑ์มาตรฐานการผ่านช่วงชั้นกลุ่มสาระการเรียนรู้ของสถานศึกษา

โรงเรียนสตรีนนทบุรี ได้กำหนดเกณฑ์การผ่านช่วงชั้นกลุ่มสาระการเรียนรู้ ดังนี้

กลุ่มสาระ	เกณฑ์ผ่าน (คะแนนเฉลี่ยมากกว่าหรือเท่ากับ)
ภาษาไทย	๒.๐๐
คณิตศาสตร์	๑.๕๐
วิทยาศาสตร์	๒.๐๐
สังคมศึกษาฯ	๒.๐๐
สุขศึกษาและพลศึกษา	๒.๕๐
ศิลปะ	๒.๕๐
การงานอาชีพและเทคโนโลยี	๒.๕๐
ภาษาต่างประเทศ	๒.๐๐

เกณฑ์มาตรฐานการผ่านช่วงชั้น

ที่มา: โรงเรียนสตรีรัตนบุรี, ๒๕๕๑:๑๒

การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับชาติ (National Test)

เป็นการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนด้วยแบบประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่เป็นมาตรฐานระดับชาติ ซึ่งดำเนินการโดยหน่วยงานที่จัดการศึกษาระดับชาติ ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ หรือหน่วยงานที่มีหน้าที่หรือได้รับมอบหมาย การประเมินผลดังกล่าว มุ่งหมายเพื่อตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาและคุณภาพการศึกษาของชาติ แล้วนำผลการประเมินไปวางแผนดำเนินการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาการศึกษาของชาติ ในขณะเดียวกันก็สามารถส่งผลย้อนกลับไปที่สถานศึกษาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน และพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนได้เช่นเดียวกัน^{๐๐}

สถานศึกษาจะต้องเตรียมผู้เรียนให้เข้ารับการประเมินด้วยความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของการประเมินระดับชาติให้มีส่วนร่วมในการประเมินเต็มความสามารถและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์และเงื่อนไขการประเมินอย่างเคร่งครัด

การประเมินผลการเรียนระดับชาติ มีลักษณะที่เป็นคุณประโยชน์ ดังนี้

^{๐๐} ศึกษาธิการ, กระทรวง,พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ พร้อมกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้อง และพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. ๒๕๔๕, (กรุงเทพมหานคร, ๒๕๔๖),หน้า๔๒.

๑. สามารถเปรียบเทียบผลการประเมินคุณภาพระหว่างระดับชั้นเรียนระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับชาติ ตลอดจนการ ประเมินภายนอกได้

สมเหตุสมผล

๒. สามารถประเมินได้ทั้งผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการตามหลักสูตร และความถนัดทางการเรียน (Scholastics Aptitude Test : SAT)

๓. ส่งเสริมและกระตุ้นให้สถานศึกษาให้ความสนใจอย่างจริงจังในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตร

๔. สามารถใช้ผลการประเมินเป็นประโยชน์ในระดับผู้เรียน ระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับชาติ

๕. สร้างแรงจูงใจกระตุ้นและท้าทายให้ผู้เรียนทุกคนตั้งใจใฝ่หาสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน และด้านอื่นๆ

๖. เพื่อเป็นข้อมูลสร้างความมั่นใจเกี่ยวกับคุณภาพของผู้เรียน ผู้เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา

การประเมินผลการเรียนระดับชาติ (National Test) จะมีการกำหนดผู้เข้ารับการประเมิน สารการเรียนรู้ และเครื่องมือในการประเมินตามนโยบายของ กระทรวงศึกษาธิการ และผู้มีหน้าที่รับผิดชอบวางแผนนโยบายการบริหารการศึกษาเป็นระยะๆ ในส่วนที่กระทรวงศึกษาธิการกำลังดำเนินการอยู่ในขณะนี้ มีลักษณะและแนวการดำเนินการ ดังนี้

๑. การประเมินตามระดับช่วงชั้น ที่หลักสูตรกำหนดคือชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ ประถมศึกษาปีที่ ๖ มัธยมศึกษาปีที่ ๓ และมัธยมศึกษาปีที่ ๖ ๓

๒. การประเมินที่ให้ผู้เรียนทุกคนในปีที่กำหนดได้มีโอกาสเข้าสอบ

๓. การประเมินเฉพาะวิชาหรือที่จำเป็นและมีความสำคัญตามระดับช่วงชั้น

๒.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

กรขรร ชวติ^{๐๐} ได้ศึกษาเรื่องความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่ตั้งอยู่นอกเขตเทศบาล พบว่า

๑. ผู้ปกครองนักเรียนจำแนกตามระดับการศึกษา การประกอบอาชีพและขนาดโรงเรียน มีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่ตั้งอยู่นอกเขตเทศบาลโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านบริหาร ด้านปกครองนักเรียน ด้านวิชาการ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม

๒. ผู้ปกครองนักเรียนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่ตั้งอยู่นอกเขตเทศบาลโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

๓. ผู้ปกครองนักเรียนที่ประกอบอาชีพแตกต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่ตั้งอยู่นอกเขตเทศบาลโดยรวมและเป็นรายด้าน ๔ ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านปกครองนักเรียน ด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม และด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไม่แตกต่างกัน แต่ผู้ปกครองนักเรียนที่ประกอบอาชีพอิสระมีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาด้านบริหารมากกว่ากลุ่มที่ประกอบอาชีพรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

๔. ผู้ปกครองนักเรียนที่มีนักเรียนในโรงเรียนขนาดแตกต่างกันมีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่ตั้งอยู่นอกเขตเทศบาล โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

พรรษา หงษ์ภักดี^{๐๐} ได้ศึกษาความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อครูผู้สอนโรงเรียนอนุบาลนครพนม สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครพนม พบว่า

---

^{๐๐} กรขรร ชวติ, ความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียน ที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่ตั้งอยู่นอกเขตเทศบาล, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๔)

^{๐๐} พรรษา หงษ์ภักดี, ความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อครูผู้สอนโรงเรียนอนุบาลนครพนม สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดนครพนม / รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระ ของ พรรษา หงษ์ภักดี , (มหาสารคาม : สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๔)

๑. ผู้ปกครองนักเรียนโดยรวมและจำแนกตามสถานภาพมีความพึงพอใจต่อครูผู้สอนโดยรวมและรายด้านทั้ง ๔ ด้าน อยู่ในระดับมาก โดยมีรายข้อที่มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดในแต่ละด้านมีดังนี้ ยิ้มแย้มแจ่มใส น่าคบหาสมาคมด้วย มีวิถีทางการศึกษาตามที่ทางราชการกำหนด ส่งเสริมให้นักเรียนมีความเมตตา กรุณา ซื่อสัตย์สุภาพ อ่อนโยนและสนับสนุนกิจกรรมและวัฒนธรรม ประเพณีที่ดีของชุมชน

๒. ผู้ปกครองนักเรียนมีความพึงพอใจต่อครูผู้สอนโดยรวมและรายด้านทั้ง ๔ ด้าน ไม่แตกต่างกัน

มนัส พลายชุม^{๐๕} ได้ศึกษาเรื่องความพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอ่างทอง ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

๑. ผู้ปกครองนักเรียนมีความพอใจต่อการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอ่างทอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางและแต่ละด้านอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ยกเว้นด้านวิชาการ ซึ่งผู้ปกครองมีความพอใจอยู่ในระดับมาก

๒. ผู้ปกครองนักเรียนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความพอใจต่อการบริหารงานโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอ่างทอง โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านบริการและด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ผู้ปกครองนักเรียนมีความพอใจไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านวิชาการและด้านปกครองนักเรียน ที่ผู้ปกครองนักเรียนมีความพอใจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

๓. ผู้ปกครองนักเรียนที่มีอาชีพต่างกัน มีความพอใจต่อการบริหารงานโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอ่างทอง โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านวิชาการ ด้านปกครองนักเรียน ด้านบริการและด้านสัมพันธ์กับชุมชน ผู้ปกครองนักเรียนมีความพอใจไม่แตกต่างกัน

๔. ผู้ปกครองนักเรียนที่มีระดับชั้นต่างกัน มีความพอใจต่อการบริหารงานโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอ่างทอง โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านวิชาการ ด้านปกครองนักเรียน ด้านบริการ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ผู้ปกครองนักเรียนมีความพอใจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

---

^{๐๕} มนัส พลายชุม, ความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอ่างทอง, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต , (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๐)

อิสริยา พจนนาริ^{๐๐} ได้ศึกษาความพึงพอใจของผู้ปกครองและผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีต่อการจัดการศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดเลย พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยรวม ผู้ปกครองและผู้ทรงคุณวุฒิมีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดเลย โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านธุรการ ด้านปกครองนักเรียน ด้านการบริหารทั่วไปและด้านโรงเรียนกับชุมชน ด้านบริการ ด้านวิชาการ และด้านการบริหารอาคารสถานที่ และมีรายชื่อที่มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากและมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ๒ ลำดับ ในแต่ละด้าน ดังนี้

ด้านการบริหารทั่วไป แผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียนสนองนโยบายหน่วยเหนือ การจัดองค์กรของโรงเรียนมีความชัดเจน เหมาะสมและการพัฒนาบุคลากรในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ประชุม อบรม สัมมนา การศึกษาต่อ ฯลฯ และมีการเบิกจ่ายเงินตามระเบียบของทางราชการ

ด้านธุรการ มีสถานที่ (ห้องธุรการ) ที่ติดต่อได้สะดวก และมีการออกไปสักระรับเงิน เมื่อมีการรับเงินทุกประเภท

ด้านวิชาการ การจัดกิจกรรมตามหลักสูตร เช่น ลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์มีความเหมาะสม และการเข้าสอนของครูตามตารางสอนทุกวิชา

ด้านปกครองนักเรียน ส่งเสริมให้มีคณะกรรมการนักเรียนและส่งเสริมให้นักเรียนใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เช่น การกีฬา การดนตรี ฯลฯ

ด้านบริการ การให้บริการด้านสาธารณูปโภค เช่น การไฟฟ้า การประปา โทรศัพท์ ไปรษณีย์ การจัดบริการน้ำดื่ม น้ำใช้ เพียงพอและสะอาดและมีครูโภชนาการหรือผู้รับผิดชอบควบคุมดูแลการให้บริการด้านโภชนาการ และมีห้องพยาบาลและมีครูอนามัยดำเนินการด้านสุขภาพอนามัย

ด้านโรงเรียนกับชุมชน เผยแพร่เกียรติประวัติทางด้านกีฬา และมีการกำหนดอุดมการณ์ เช่น ปรัชญา คำขวัญ คติธรรม สัญลักษณ์ เพื่อเสริมสร้างคุณธรรม

ด้านการบริหารอาคารสถานที่ มีความร่มรื่น ตกแต่งสวยงามและมีบรรยากาศดีและอาคารเรียนอยู่ในสภาพเรียบร้อยใช้การได้ดี มีความปลอดภัย

---

^{๐๐} อิสริยา พจนนาริ, ความพึงพอใจของผู้ปกครองและผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีต่อการจัดการศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดเลย , วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต , (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยสารคาม, ๒๕๔๔)

อภิรัตน์ ถาวรนนท์^{๐๖} ได้ทำการศึกษาเรื่องความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนกุยบุรีวิทยา อำเภอกุยบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่าผู้ปกครองมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาพบว่า ผู้ปกครองมีความพึงพอใจในด้านการเรียนการสอนระดับมาก ส่วนด้านการบริหารทั่วไป ด้านการปกครอง ด้านการบริการ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมมีความพึงพอใจระดับปานกลาง และพบว่า ผู้ปกครองที่มีภูมิลำเนาต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในด้านการบริหารทั่วไป ด้านการปกครอง ด้านการบริการ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมไม่แตกต่างกัน ยกเว้นผู้ปกครองที่มีอาชีพต่างกันจะมีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในด้านการเรียนการสอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

๒.งานวิจัยในต่างประเทศ

Liang^{๐๗} ได้วิจัยเรื่องการรับรู้และความพอใจของผู้ปกครองเกี่ยวกับการจัดการศึกษาระดับอนุบาล กรณีศึกษา ผู้ปกครองเด็กอนุบาลได้หวั่นในโรงเรียนอนุบาล พบว่าการจัดการศึกษาของผู้ปกครอง รายได้ของครอบครัวมีอิทธิพลต่อการรับรู้เกี่ยวกับคุณภาพการจัดการศึกษาระดับอนุบาลแตกต่างกัน การรับรู้คุณภาพการจัดการศึกษาระดับอนุบาลของผู้ปกครอง และความพอใจในคุณภาพการจัดการศึกษาระดับอนุบาลของผู้ปกครองเป็นความสัมพันธ์ในเชิงบวก และพบว่าสิ่งอำนวยความสะดวก สถานที่ตั้ง หลักสูตรปรัชญาการศึกษา คุณสมบัติของครูและค่าใช้จ่าย เป็นสิ่งที่ผู้ปกครองใช้ในการเลือกโรงเรียนอนุบาล

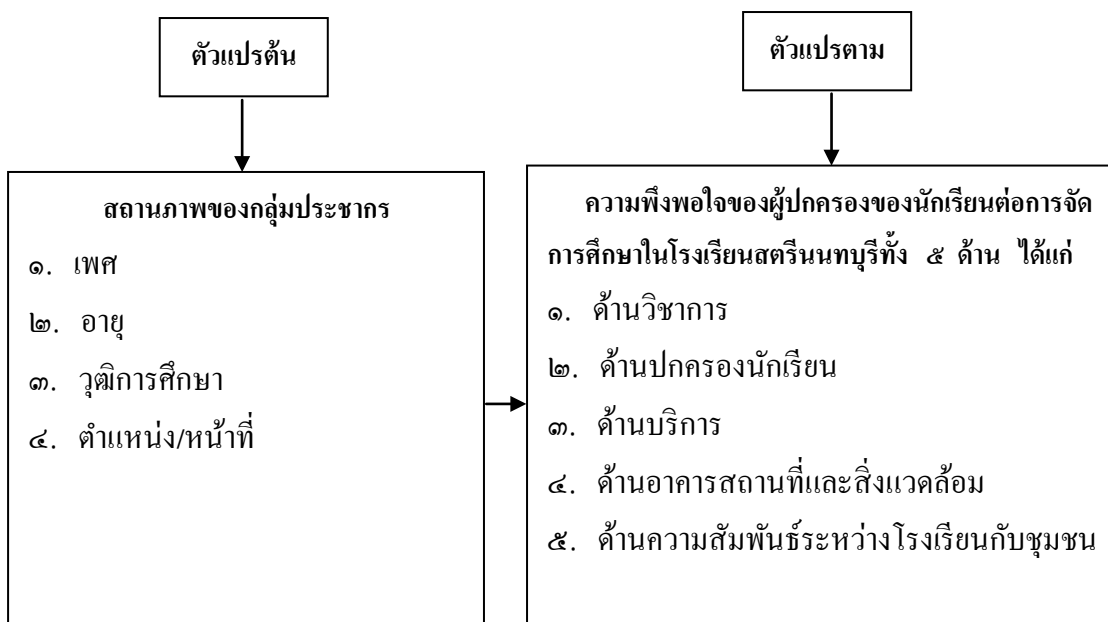
จากการศึกษางานวิจัยที่ผ่านมาพบว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่ให้ความสำคัญในประเด็นต่างๆ ของการจัดการศึกษาแตกต่างกันไปตามแต่ละพื้นที่ที่ศึกษา ได้แก่ ประเด็นในด้านกิจการนักเรียน ด้านพฤติกรรมนักเรียน ด้านปกครองนักเรียนด้านบริหารงานบุคคล ด้านบริหารงานธุรการ ด้านค่าใช้จ่ายในการศึกษา ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ด้านวิชาการ ด้านการเรียนการสอน ด้านบริการ ด้านชื่อเสียงของโรงเรียน ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ประกอบกับความแตกต่างกันของภูมิลำเนาของผู้ปกครอง ได้แก่ อายุ อาชีพ การศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจ และการมี

^{๐๖} อภิรัตน์ ถาวรนนท์, ความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนกุยบุรี อำเภอกุยบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (สาขาการบริหารการศึกษา, สถาบันราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๕๖)

^{๐๗} Liang, Pi – ming, Parent's perceived quality and satisfaction with childhood program a study of Taiwanese parents who have a child enrolled in Kindergarten. (Online), ๒๐๐๑

ส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ส่งผลให้ผู้ปกครองมีความพึงพอใจที่มีต่อการบริหารจัดการของสถานศึกษาแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่

๒.๕ กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภูมิที่ ๑.๑ แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย